

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
JURIDISKĀ FAKULTĀTE
VALSTSTIESĪBU ZINĀTŅU KATEDRA

**PAGaidu tiesiskās aizsardzības līdzekļi
konstitucionālajā tiesvedībā**

MAĢISTRA DARBS

Autore: **Annija Gobiņa**

Studenta apliecības Nr.: ag17097

Darba vadītāja: asoc.prof., Dr.iur. Anita Rodiņa

RĪGA 2019

ANOTĀCIJA

Maģistra darba ietvaros ir pētīts un analizēts pagaidu aizsardzības līdzekļa institūts konstitucionālajā tiesvedībā. Maģistra darbs ir strukturizēts četrās nodaļās. Pirmajā nodaļā ir analizēta pagaidu tiesiskās aizsardzības institūta izpratne, kā arī pētīti pagaidu aizsardzības līdzekļi ārvalstu konstitucionālajās tiesās. Otrajā nodaļā ir analizēts pagaidu noregulējuma institūts civilprocesā un administratīvajā procesā, salīdzinot tos savā starpā un ar Satversmes tiesas procesu. Savukārt trešajā nodaļā ir pētīts Satversmes tiesas regulējums un pagaidu aizsardzības līdzekļa piemērošanas prakse, apskatot pagaidu aizsardzības līdzekļa realizāciju, personas iniciatīvas tiesības, “nolēmuma” izpratni un piemērošanas kritērijus. Un ceturtajā nodaļā ir apskatīti neregulēti procesuāli jautājumi lietās pēc abstraktās konstitucionālās kontroles subjektu pieteikuma un konstitucionālās sūdzības iesniedzēja pieteikuma, izdarot secinājumus par neregulēta procesuāla jautājuma būtību, prakses problēmām un iespējamo regulējumu Satversmes tiesas procesā.

Atslēgvārdi: Satversmes tiesa, Satversmes tiesas process, konstitucionālā sūdzība, pagaidu noregulējums, pagaidu aizsardzības līdzekļi

ANNOTATION

This Master's thesis is devoted to the research and analysis of the institute of interim measure in the procedures of the Constitutional Court. The Master's thesis contains four chapters. The first chapter analyses the understanding of interim measure and studies interim measures in foreign constitutional courts. The second chapter analyses the Institute of interim measure in civil proceedings and administrative proceedings, comparing them to one another and to the Constitutional Court proceedings. Chapter three examines the regulation of the Constitutional Court of Republic of Latvia and the practice of applying interim measure by examining the disposal of an interim measure, the right of initiative of the person, the understanding of the "decision" and the criteria for applying interim measures. And chapter four deals with non-regulated procedural matters in cases at the request of the abstract constitutional control subjects and with the application of the constitutional complaint, drawing conclusions on the substance of an unregulated procedural issue, practical problems and possible regulation in the Constitutional Court of Republic of Latvia.

Key words: Constitutional Court, Constitutional Court proceedings, procedure of the Constitutional Court, constitutional complaint, interim measure

SATURS

IEVADS	5
1. PAGaidu TIESISKĀS AIZSARDZĪBAS LĪDZEKĻA INSTITŪTS UN TĀ IZPRATNE	7
1.1. Tiesību uz taisnīgu tiesu nozīme un saturs tiesiskā valstī.....	7
1.2. Pagaidu tiesiskās aizsardzības līdzekļu būtība.....	11
1.3. Pagaidu tiesiskās aizsardzības līdzekļi konstitucionālajā tiesvedībā, to dažādība.....	12
2. PAGaidu TIESISKĀS AIZSARDZĪBAS LĪDZEKĻI CITOS PROCESOS	18
2.1. Pagaidu tiesiskās aizsardzības līdzekļi administratīvajā procesā.....	18
2.2. Pagaidu tiesiskās aizsardzības līdzekļi civilprocesā	24
3. PAGaidu TIESISKĀS AIZSARDZĪBAS LĪDZEKĻI SATVERSMES TIESĀ.....	28
3.1. Satversmes tiesas likumā noteiktais pagaidu tiesiskās aizsardzības līdzeklis.....	28
3.2. Satversmes tiesas likumā noteiktā pagaidu tiesiskās aizsardzības līdzekļa realizācija..	29
3.2.1. Institūcijas kas pieņem lēmumu par pagaidu tiesiskās aizsardzības līdzekļa piemērošanu	29
3.2.2 Personas iniciatīvas tiesības pagaidu tiesiskās aizsardzības līdzekļa piemērošanā Satversmes tiesas procesā	31
3.2.3. Lietas ierosināšana Satversmes tiesā kā priekšnoteikums pagaidu tiesiskās aizsardzības līdzekļa piemērošanai.....	33
3.2.4. Termina “nolēmums” izpratne pagaidu tiesiskās aizsardzības līdzekļa piemērošanā	36
3.2.5. Pagaidu tiesiskās aizsardzības līdzekļa piemērošanas gadījumi.....	38
3.2.6. Pagaidu tiesiskās aizsardzības līdzekļa sekas	47
4. PAGaidu TIESISKĀS AIZSARDZĪBAS LĪDZEKĻI <i>VERSUS</i> NEREGULĒTS PROCESUĀLS JAUTĀJUMS.....	52
4.1. Neregulēts procesuāls jautājums, lietās, kuras ierosinātas pēc abstraktās konstitucionālās kontroles subjektu pieteikuma	54
4.2. Neregulēts procesuāls jautājums, lietās, kuras ierosinātas pēc konstitucionālās sūdzības	59
KOPSAVILKUMS.....	66
IZMANTOTĀS LITERATŪRAS SARAKSTS	69

IEVADS

Konstitucionālā tiesa ir obligāts mūsdienu demokrātiskas tiesiskas valsts elements, proti, bez šādas institūcijas attiecīgā valsts iekārta nespēj pilnvērtīgi funkcionēt.¹ Latvijā ar Latvijas Republikas Satversmes² (turpmāk – Satversme) 85.pantu par Latvijas konstitucionālās iekārtas sastāvdaļu ir noteikta Latvijas Republikas Satversmes tiesa (turpmāk – Satversmes tiesa). Tā ir tiesu varas institūcija, kas apveltīta ar ekskluzīvu funkciju – aizsargāt konstitūciju, nodrošinot konstitūcijas – Satversmes – virsvadību (prioritāti) un konstitucionālo taisnīgumu.³

Satversmes 85.pants ir jāskata kopsakarā ar Satversmes 92.pantu, kas nosaka tiesības uz taisnīgu tiesu. Tas ir, no tiesībām uz taisnīgu tiesu izriet arī personas tiesības iesniegt konstitucionālo sūdzību, personas tiesības aizstāvēt savas tiesības un likumīgās intereses, kā arī tiesības uz nolēmuma efektivitāti un izpildi. Lai tiesas process būtu taisnīgs un lai piekļuve tiesai būtu praktiska un efektīva, ir jābūt tiesībām tiesas procesa laikā noteikt pagaidu risinājumu, kas regulētu situāciju līdz tiesas spriedumam. Lai šādas tiesības tiktu nodrošinātas, tiesvedībā ir nepieciešams nodrošināt personas tiesības uz pagaidu aizsardzības līdzekļiem.

Pagaidu aizsardzības līdzekļa institūta mērķis ir nodrošināt procesa dalībnieka tiesību un tiesisko interešu efektīvu aizsardzību tiesas procesa laikā.⁴ Līdz ar to pagaidu tiesiskās aizsardzības līdzekļa institūts ir taisnīgas tiesas elements un tāds būtu jānodrošina ne tikai vispārējās tiesas tiesvedības procesā, bet arī konstitucionālās tiesas procesā.

Maģistra darba tēma nenoliedzami ir aktuāla, jo gan Satversmes tiesas likumā, gan Satversmes tiesas reglamentā pagaidu aizsardzības līdzekļa institūts ir regulēts minimāli un arī praksē tas ir salīdzinoši maz piemērots. Turklāt joprojām ir diskusijas par to, vai būtu nepieciešams paplašināt Satversmes tiesas funkcijas un paredzēt Satversmes tiesā tādu pagaidu aizsardzības līdzekļi kā tiesību aktu darbības ierobežošana. Kā arī šīs maģistra darbs var būt kā palīglīdzeklis konstitucionālās sūdzības iesniedzējiem noformulējot lūgumu piemērot pagaidu noregulējumu, jo daudzi darbā apskatītie Satversmes tiesas lēmumi nav publiski pieejami.

¹Pleps J. Satversmes iztulkošana. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2012, 125.lpp.

²Latvijas Republikas Satversme: LV likums. Pieņemts 15.02.1922. [22.02.2018. red.]

³Rodiņa A., Spale A. Komentārs Satversmes 85. pantam. Grām.: Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VI nodaļa. Tiesa. VII nodaļa. Valsts kontrole. Sagatavojis autoru kolektīvs prof. R.Baloža zinātniskajā vadībā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2013, 119.lpp.

⁴Augstākās tiesas 20.11.2012. lēmums lietā Nr. SKA-1020/2012, 6. p.

Satversmes tiesa ir viena no jaunākajām konstitucionālām tiesām Eiropā, tāpēc maģistra darbā ir ietverta Satversmes tiesas pagaidu aizsardzības līdzekļa analīze mūsdienu un nākotnes dimensijā. Šis maģistra darbs var kalpot kā papildinājums idejām par to, kādi ir pagaidu aizsardzības līdzekļi Satversmes tiesas procesā, kādiem tiem vajadzētu būt un vai nepieciešams veikt grozījumus esošajā regulējumā.

Maģistra darba mērķis ir izpētīt pagaidu aizsardzības līdzekļa institūtu un tā izpratni, kā arī pētīt kā Satversmes tiesa piemēro pagaidu aizsardzības līdzekļus praksē, salīdzināt pagaidu aizsardzības līdzekļus civilprocesā, administratīvajā procesā un citu valstu regulējumā. Lai sasniegtu maģistra darba izvirzīto mērķi, pētīta pagaidu aizsardzības līdzekļa piemērošanas procesuālā kārtība: personas iniciatīvas tiesības, termina “nolēmums” izpratne pagaidu noregulējuma piemērošanā, pagaidu tiesiskās aizsardzības līdzekļa piemērošanas gadījumi un pagaidu noregulējuma sekas. Maģistra darba ietvaros aplūkoti arī neregulēti procesuāli jautājumi, vērtējot Satversmes tiesas praksi gadījumos, kad lieta ierosināta pēc abstraktās konstitucionālās kontroles subjektu pieteikuma un konstitucionālās sūdzības iesniedzēja pieteikuma. Tomēr doktrīnā un literatūrā pagaidu aizsardzības līdzekļa institūts Satversmes tiesā ir maz pētīts un vairāk ir regulēts Satversmes tiesas lēmumos un spriedumos.

Pētījuma teorētisko bāzi veido gan ārvalstīs, gan Latvijā pieejamais literatūras klāsts, kā arī dažādi pētījumi, kuros aplūkots pagaidu aizsardzības līdzekļa institūts konstitucionālajā tiesvedībā. Darbā ir analizēti arī juridiskās prakses materiāli. Kā arī darbā ir analizēti ārvalstu normatīvie akti: citu valstu konstitūcijas, konstitucionālās tiesas likumi un administratīvā procesa likumi.

Lai sasniegtu izvirzīto maģistra darba mērķi un izprastu pagaidu aizsardzības līdzekļa institūtu, darbā ir izmantota analītiskā zinātniskās pētniecības metode, analizējot normatīvos aktus un tiesu praksi attiecībā uz pagaidu aizsardzības līdzekļa institūta būtību un piemērošanu. Salīdzinošā metode pielietota, aplūkojot pagaidu aizsardzības līdzekļa institūtu un citu valstu regulējumu, kā arī salīdzinot pagaidu aizsardzības līdzekļus Satversmes tiesā ar pagaidu aizsardzības līdzekļiem civilprocesā un administratīvajā procesā. Vēsturiskā metode izmantota, pētot pagaidu aizsardzības līdzekļa institūta ieviešanu Satversmes tiesas procesā. Papildus ir izmantota induktīvā un deduktīvā metode, secinot un sniedzot iespējamus priekšlikumus par pagaidu aizsardzības līdzekļa regulējumu.

1. PAGaidu tiesiskās aizsardzības līdzekļa institūts un tā izpratne

1.1. Tiesību uz taisnīgu tiesu nozīme un saturs tiesiskā valstī

Tiesības uz taisnīgu tiesu ir vienas no būtiskākajām pamattiesībām, jo no šo tiesību pienācīgas nodrošināšanas lielā mērā ir atkarīga pārējo cilvēktiesību un pamattiesību aizsardzība.⁵ Šīs tiesības veido vairāki savstarpēji saistīti elementi (no tiesībām uz taisnīgu tiesu izrietošās garantijas un principi), kas katrs atsevišķi un visi kopā ir vērsti uz to, lai kopumā nodrošinātu taisnīgumu personu tiesību un likumisko interešu aizsardzībā tiesā.⁶

Viens no tiesu sistēmas izveidošanas mērķiem ir tiesvedības procesā panākt taisnīgu tiesas spriešanu, respektīvi, dot iespēju personai aizstāvēt savas tiesības profesionālā instancē un ne tikai vienā instancē vien.⁷ Latvijā tiesības uz taisnīgu tiesu izriet no Satversmes 92.panta, kas nosaka, ka ikviens var aizstāvēt savas tiesības un likumiskās intereses taisnīgā tiesā. No šī panta izriet divi elementi – institucionālais un procesuālais. No institucionālā viedokļa tādas ir tiesa kā neatkarīga tiesu varas institūcija un no procesuālā viedokļa, piemēram, tiesības uz juridisko palīdzību, tiesības uz pārsūdzību, tiesības tikt uzklausītam.

Satversmes 92.panta saturs noskaidrojams kopsakarā ar Satversmes 89.pantu, kas nosaka, ka valstij jāaizsargā cilvēka pamattiesības ne tikai saskaņā ar Satversmi, likumiem, bet arī ar Latvijai saistošiem starptautiskajiem līgumiem. Līdz ar to, noskaidrojot Satversmes 92. panta pirmajā teikumā ietverto pamattiesību saturu, ir jāņem vērā arī Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas⁸ (turpmāk - Konvencija) 6.pants. Tas nosaka, ka ikvienam ir tiesības, nosakot savu civilo tiesību un pienākumu vai jebkuras viņam izvirzītās apsūdzības pamatotību krimināllietā, uz taisnīgu un atklātu lietas izskatīšanu saprātīgos termiņos neatkarīgā un objektīvā ar likumu izveidotā tiesā.

No Konvencijas 6.panta 1.punkta izriet vairāki elementi, kas ietver tiesības uz taisnīgu tiesvedību. Šajā pantā ir noteikti elementi un principi, kas tiesām jāievēro, lai procesu varētu uzskatīt par taisnīgu, kā arī tajā noteiktas vispārējās iezīmes, kurām jāpiemīt tiesai.

Kopumā 6.pants attiecas uz tiesvedību, kas ir kriminālo apsūdzību noteikšana vai pušu civiltiesiskās tiesības un pienākumi. Turklāt 6.pants ir interpretēts kā vispārējās tiesības uz

⁵Čepāne I. Tiesības uz taisnīgu tiesu kā personas pamattiesības. Jurista Vārds, 2005. nr. 36.

⁶Briede J., Višķere I., Litvins G., Bitāns A., Danovskis E. Komentārs Satversmes 92. pantam. Grām. Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Sagatavojis autoru kolektīvs prof. R. Baloža zinātniskā vadībā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011, 124.lpp.

⁷Pleps J., Pastars E., Plakane I. Konstitucionālās tiesības. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2004, 567.lpp.

⁸Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija. Parakstīta Romā 04.11.1950. [22.02.2018. red.]

taisnīgu tiesu, no šī panta izriet tādas tiesības kā tiesības vērsties tiesā, tiesības tikt uzklausītam, tiesības uz vienlīdzīgu attieksmi, tiesības uz taisnīgu pierādījumu uzrādīšanu, tiesības veikt savstarpēju pārbaudi, tiesības uz pamatotu spriedumu un tiesības īstenot galīgos, saistošos tiesas lēmumus.⁹

Konvencijas 6.panta mērķis ir garantēt ne tikai teorētiskas tiesības vērsties tiesā, bet gan praktiskas un efektīvas tiesības.¹⁰ Tas jo īpaši attiecas uz tiesībām vērsties tiesā, ņemot vērā to, ka demokrātiskā sabiedrībā ir tiesības uz taisnīgu tiesu.¹¹ Līdz ar to tiesībām uz piekļuvi tiesai jābūt “praktiskām un efektīvām”.¹² Lai tiesības uz piekļuvi būtu efektīvas, indivīdam jābūt skaidrai, praktiskai iespējai apstrīdēt darbību, kas ir iejaukšanās viņa tiesībās.¹³ Tiesa ir arī norādījusi, ka 6.pants attiecas uz tiesvedību konstitucionālajā tiesā, ja šīs lietas iznākums ir tieši noteicošs civiltiesībām vai saistībām.¹⁴

Tiesības uz taisnīgu tiesu izriet ne tikai no Konvencijas 6.panta, bet šādas tiesības arī noteiktas Eiropas Savienības Pamattiesību hartā¹⁵ (turpmāk – Harta). Saskaņā ar Hartas 47.pantu ikvienai personai, kuras tiesības un brīvības, kas garantētas Savienības tiesībās, tikušas pārkāptas, ir tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību, ievērojot nosacījumus, kuri paredzēti šajā pantā.

No Hartas 47.panta otrās daļas izriet tiesības uz taisnīgu, atklātu un laikus veiktu lietas izskatīšanu neatkarīgā un objektīvā, tiesību aktos noteiktā tiesā. Kā arī tiesības ikvienai personai saņemt konsultāciju, aizstāvību un pārstāvību. Un no šī panta otrā teikuma izriet tiesības ikvienam saņemt konsultāciju, aizstāvību un pārstāvību. Savukārt Hartas 47.panta trešajai daļai noteikts, ka juridiskā palīdzība tiek sniegta tiem, kam nav pietiekamu līdzekļu, ciktāl šī palīdzība ir nepieciešama, lai nodrošinātu efektīvu tiesiskuma īstenošanu. Papildus tam no Hartas 41.panta izriet personas tiesības panākt, lai Savienība atlīdzinātu zaudējumus, kurus ir radījušas tās iestādes vai darbinieki savu dienesta pienākumu izpildē, saskaņā ar dalībvalstu tiesību sistēmām kopīgiem vispārējiem tiesību principiem.

Tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību jau izsenis tiek uzskatītas par pamatelementu Eiropas Savienības tiesību sistēmā, kuras pamatā ir tiesiskums.¹⁶ Arī Eiropas Savienības tiesa

⁹Clayton R., Tomlinson H. Fair trial rights. Oxford University Press; 2 edition, (April 19, 2010), p. 121.

¹⁰ECT 23.07.1968. spriedums lietā Relating to certain aspects of the laws on the use of languages in education in Belgium pret Beļģiju (iesnieguma Nr. 1474/62; 1677/62; 1691/62; 1769/63; 1994/63; 2126/64), 3.p., 4.p.

¹¹ECT 17.01.1970. spriedums lietā Delcourt pret Beļģiju (iesnieguma Nr. 2689/65), 25. p.

¹²ECT 04.12.1995. spriedums lietā Bellet pret Franciju (iesnieguma Nr. 23805/94), 38. p.

¹³Guide on Article 6 of the European Convention on Human Rights. Pieejams: https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_6_ENG.pdf [aplūkots 23.03.2018.]

¹⁴ECT 03.03.2000. spriedums lietā KRČMÁŘ un citi pret Čehijas Republiku (iesnieguma Nr. 35376/97), 36.p.

¹⁵Eiropas Savienības Pamattiesību harta. Pieņemta 07.12.2000. [23.03.2018. red.]

¹⁶EST 15.05.1986. spriedums lietā C-222/84 Marguerite Johnston pret Chief Constable of the Royal Ulster Constabulary.

ir uzsvērusi ciešo saikni starp Hartas 47.pantā un Konvencijas 6.pantā paredzēto tiesisko aizsardzību.¹⁷

Saskaņā ar Eiropas Savienības tiesībām ir izstrādāti daži principi efektivitātes noteikšanai. Piemēram, efektīvai tiesību aizsardzībai ir: 1) jābūt pieejamai; 2) jāspēj nodrošināt tiesību aizsardzību attiecībā uz pieteikuma iesniedzēja sūdzībām; 3) jānodrošina pamatotas sekmīga rezultāta izredzes.¹⁸

Eiropas Savienības tiesa ir atzinusi dalībvalstu pienākumu nodrošināt tiesiskās aizsardzības līdzekļus, kas ir pietiekami, lai nodrošinātu tiesību efektīvu tiesisko aizsardzību jomās, uz ko attiecas Savienības tiesības. Tā pamatā ir efektivitātes un līdzvērtības princips. Efektivitātes princips paredz, ka valstu tiesības nedrīkst padarīt tiesību realizēšanu saskaņā ar Eiropas Savienības tiesībām neiespējamu vai pārlieku sarežģītu.¹⁹ Līdzvērtības princips paredz, ka nosacījumi attiecībā uz prasībām, kas izriet no Eiropas Savienības tiesībām, nedrīkst būt mazāk labvēlīgi par tiem, kas reglamentē līdzīgas valsts tiesībām pakļautas situācijas. Tādējādi saskaņā ar Eiropas Savienības tiesībām dalībvalstīm ir juridisks pienākums izveidot tiesiskās aizsardzības līdzekļu un procesu sistēmas, lai nodrošinātu Eiropas Savienības tiesībās garantēto tiesību uz efektīvu tiesisko aizsardzību ievērošanu.²⁰ Var secināt, ka Eiropas Savienības tiesībās, lai nodrošinātu tiesību uz efektīvu tiesisko aizsardzību ievērošanu, valstīm ir jāizveido tiesiskās aizsardzības līdzekļi. Kā arī bez tiesību aizsardzības attiecībā uz pieteikuma iesniedzēja sūdzībām tiesas procesu nevar uzskatīt par efektīvu.

No pamattiesību efektivitātes principa izriet ne tikai tiesības uz taisnīgu lēmuma pieņemšanas procesu, bet arī tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzības līdzekli jau notikuša (vai vismaz objektīvi draudoša) pamattiesību pārkāpuma gadījumā.²¹

Satversmes 92.pants ir privātpersonām daudz labvēlīgāks nekā Konvencijas 13.pants un 6.panta pirmā daļa. Konvencijas normas pieprasa taisnīgu tiesvedību tikai "civillietās" un "krimināllietās", bet attiecībā uz citām Konvencijā noteiktajām pamattiesībām aprobežojas ar efektīvu tiesību aizsardzības līdzekli, tad Satversmes 92.panta pirmais teikums paredz, ka "ikviens var aizstāvēt savas tiesības un likumiskās intereses taisnīgā tiesā". Tātad Satversme garantē tiesības uz lietas izskatīšanu tiesā strīdos par jebkurām subjektīvajām tiesībām vai

¹⁷Guide on Article 6 of the European Convention on Human Rights. Pieejams: https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_6_ENG.pdf [aplūkots 23.03.2018.]

¹⁸ECT 25.03.2014. spriedums lietā Vuckovic un citi pret Serbiju (iesnieguma Nr. 17153/11), 71.p., 74.p.

¹⁹EST 14.03.2013.spriedums lietā C-415/11 Mohamed Aziz pret Caixa d'Estalvis de Catalunya, Tarragona i Manresa (Catalunyacaixa), 50.p.

²⁰EST 25.07.2002. spriedums lietā C-50/00 P Unión de Pequeños Agricultores pret Eiropas Savienības Padomi, 39.-41.p.

²¹Rudevskis J. Komentārs Satversmes 89. pantam. Grām. Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Sagatavojis autoru kolektīvs prof. R. Baloža zinātniskā vadībā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011, 44.lpp.

likumiskajām interesēm, kādas vien privātpersonai var pirmšķietami rasties uz Satversmes, starptautiska līguma, likuma, likumpamatota normatīva akta, tiesību principa vai paražu tiesību pamata.²²

Lai tiesas process būtu taisnīgs un lai piekļuve tiesai būtu praktiska un efektīva, ir jābūt tiesībām tiesas procesa laikā noteikt pagaidu risinājumu, kas regulētu situāciju līdz tiesas spriedumam. Tāpēc tiesvedībā ir nepieciešams ieviest pagaidu aizsardzības līdzekļa institūtu. Līdz ar to pagaidu tiesiskās aizsardzības līdzekļa institūts jāskata kopsakarā ar tiesībām uz taisnīgu tiesu un efektīvu tiesas procesu, kas izriet no Satversmes 92.panta.

Satversmes 92.pants paredz valstij gan pienākumu izveidot attiecīgu tiesu institūciju sistēmu, gan arī pienākumu pieņemt procesuālas normas, atbilstoši kurām tiesa lietas izskatītu kārtībā, kas nodrošina šo lietu taisnīgu un objektīvu izspiešanu.²³ Pagaidu aizsardzības nodrošināšana tiesā atzīstama par konstitucionālu nepieciešamību Satversmes 92.panta pirmā teikuma par tiesībām uz taisnīgu tiesu kontekstā.²⁴ Satversmes 92. pants uzliek likumdevējam par pienākumu izveidot juridisku mehānismu, ar kura palīdzību ikviena persona, kuras tiesības ir pārkāptas vai aizskartas, spētu panākt efektīvu savu tiesību aizsardzību.²⁵

No Satversmes 92.panta izriet ne tikai tiesības nodrošināt pagaidu aizsardzības līdzekļus, bet nodrošināt, ka šie līdzekļi ir efektīvi. Respektīvi, tiesas aizsardzībai ir jābūt iespējami efektīvai. Efektīvu aizsardzības prasību nodrošinājums nav atkarīgs vienīgi no iespējas vērsties tiesā, bet gan no visa kopējā uzraudzības mehānisma un tā darbības.²⁶ Tiesas aizsardzības efektivitāte ir atkarīga cita starpā no pagaidu aizsardzības līdzekļu piemērošanas efektivitātes. Līdz ar to, lai pienācīgi nodrošinātu efektīvu tiesas aizsardzību, tiesai nepieciešamība piemērot pagaidu noregulējumu ir jāizvērtē ar konkrētā situācijā iespējami lielāko rūpību.²⁷ Satversmes tiesas procesu nevar uzskatīt par efektīvu, ja tas nenodrošina pilnvērtīgu un adekvātu personas tiesību aizsardzību.²⁸ Lai nodrošinātu to, ka tiesas aizsardzība būtu efektīva, tiesai ir jāvērtē konkrētā situācija, lai piemērotu pagaidu aizsardzības līdzekļus pēc iespējas efektīvāk un atbilstoši situācijai.

Kā atzīts tiesību doktrīnā un vairākkārt norādīts Vācijas administratīvo tiesu nolēmumos, pagaidu aizsardzības līdzekļu tiesā mērķis ir efektīva personas tiesību un tiesisko interešu

²²Rudevskis J. Komentārs Satversmes 89. pantam. Grām. Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Sagatavojis autoru kolektīvs prof. R. Baloža zinātniskā vadībā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011, 44.lpp.

²³Satversmes tiesas 17.05.2010. spriedums lietā Nr. 2009-93-01, 8.2.p. Latvijas Vēstnesis, 2010, nr.79.

²⁴Ibid.

²⁵Satversmes tiesas 06.06.2012. spriedums lietā Nr. 2011-21-01. Latvijas Vēstnesis, 2012, nr.89.

²⁶Satversmes tiesas 06.12.2004. spriedums lietā Nr. 2004-14-01, secinājumu daļas 10.p. Latvijas Vēstnesis, 2004, nr.195.

²⁷Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 18.05.2007. lēmums lietā nr. SKA-388/2007. Pieejams: <http://at.gov.lv/downloadlawfile/4911> [aplūkots 25.03.2018.]

²⁸Satversmes tiesas 02.06.2008. sprieduma lietā Nr. 2007-22-01, 16.4.p. Latvijas Vēstnesis, 2008, nr.89.

aizsardzības nodrošināšana līdz lietas izskatīšanai pēc būtības, pakļaujot efektīvai tiesas kontrolei iestādes rīcības tiesiskuma izvērtēšanu.²⁹ Arī no Satversmes 92.pantā noteiktā, ka ikviens var aizstāvēt savas tiesības un likumiskās intereses taisnīgā tiesā, izriet, ka tiesas aizsardzībai ir jābūt iespējami efektīvai.

Autore secina, ka no Satversmes 92.panta izriet pienākums nodrošināt ne tikai tiesības uz taisnīgu tiesu, tiesas pieejamību, bet arī pienākums nodrošināt personai tiesības aizsargāt savas tiesības tiesas procesā un līdz ar to arī izmantot pagaidu tiesiskās aizsardzības līdzekļus. Tātad Satversmei atbilstošs tiesas process ir tikai tāds, kurā ir pieejami efektīvi pagaidu noregulējuma līdzekļi.

1.2. Pagaidu tiesiskās aizsardzības līdzekļu būtība

Pagaidu tiesiskās aizsardzības līdzeklis ir tiesību institūts, kas pastāv dažādu valstu un dažādu tiesu procesos. Tas ir mehānisms, kas nodrošina iespēju tiesas procesa gaitā panākt pagaidu risinājumu un tādējādi mīkstina taisnīguma problēmas sekas.³⁰

Pagaidu tiesiskās aizsardzības līdzekļi un to mērķi ir atkarīgi no tā, kāda tiesiskā sistēma pastāv konkrētajā valstī un no procesa, kādā tie piemērojami. Piemēram, civilprocesā pagaidu aizsardzības līdzekļu mērķis ir novērst prasītājam nelabojamu kaitējumu, izskatot lietu pēc būtības un sprieduma izpildes nodrošināšana.³¹ Savukārt administratīvajā procesā tas ir veikt savlaicīgus pagaidu pasākumus, lai līdz galīgā tiesas nolēmuma spēkā stāšanās brīdim novērstu neatgriezeniska vai grūti kompensējama kaitējuma iestāšanos.³²

Tomēr visiem pagaidu tiesas aizsardzības līdzekļiem ir kopējs mērķis: noregulēt kādas ar lietā izskatāmo priekšmetu saistītas attiecības līdz galīgā tiesas nolēmuma spēkā stāšanās brīdim, lai nodrošinātu sagaidāmā galīgā nolēmuma efektivitāti un nozīmīgumu. Tā ir pagaidu aizsardzības līdzekļu kopēja pazīme, kas ļauj noteikt, vai kāds tiesību institūts pieskaitāms pagaidu aizsardzības līdzekļu kategorijai.³³ Tāpat šo līdzekļu mērķis ir nodrošināt procesa

²⁹Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 18.05.2007. lēmums lietā nr. SKA-388/2007. Pieejams: <http://at.gov.lv/downloadlawfile/4911> [aplūkots 25.03.2018.]

³⁰Sierra de la, S. Provisional court protection in administrative disputes in Europe: the constitutional status of interim measures deriving from the right to effective court protection. A comparative approach. European Law Journal, 2004, Vol. 10, No. 1, p.42.

³¹Tauriņš A., Jarkina V. Prasības nodrošināšana un pagaidu aizsardzība CPL 1.panta gaismā. Pieejams: https://www.tiesas.lv/Media/Default/dokumenti/Pras%C4%ABbas%20nodro%C5%A1in%C4%81%C5%A1ana%20un%20pagaidu%20aizsardz%C4%ABba%20CPL%201.panta%20gaism%C4%81_Taurins,%20Jarkina.pdf [aplūkots 25.03.2018.]

³²Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 18.05.2007. lēmums lietā nr. SKA-388/2007. Pieejams: <http://at.gov.lv/downloadlawfile/4911> [aplūkots 25.03.2018.]

³³Ibid.

dalībnieka tiesību un tiesisko interešu efektīvu aizsardzību tiesas procesa laikā.³⁴ Līdz ar to pagaidu tiesiskās aizsardzības līdzekļa institūts ir nenoliedzami viens no taisnīgas tiesas elementiem.

Var secināt, ka pagaidu aizsardzības līdzekļa institūts ir izveidots, lai aizsargātu personu tiesiskās intereses tiesvedības laikā, nodrošinātu nolēmuma efektīvu izpildi, saglabātu tā efektivitāti un nozīmīgumu.

1.3. Pagaidu tiesiskās aizsardzības līdzekļi konstitucionālajā tiesvedībā, to dažādība

Konstitucionālo tiesu kompetence un funkcijas atšķirīgās valstīs ir dažādas, jo tās ir atkarīgas no konstitucionālās kontroles modeļa. Katra valsts, ņemot vērā savas tiesību sistēmas un tradīciju specifiku, ir devusi priekšroku tam vai citam konstitucionālās jurisdikcijas modelim. Pastāv divi modeļi: ASV modelis, kur visas tiesas ir tiesīgas veikt konstitucionālo kontroli, un Eiropas modelis, kur konstitucionālo kontroli veic atsevišķa, neatkarīga institūcija.³⁵

Eiropas modelī konstitucionālajai tiesai galvenais uzdevums ir aizsargāt konstitucionālo tiesību pārkāpumus un atzīt antikonstitucionālas tiesību normas par spēkā neesošām.³⁶ Savukārt Amerikas modeļa valstīs vispārējās kompetences tiesas pašas var izlemt par tiesību normas atbilstību konstitūcijai konkrētas lietas izskatīšanas laikā.³⁷ Amerikas modelī personām, konstatējot kādas tiesību normas neatbilstību konstitūcijai, nav iespējams vērsties tiesā tieši (*ad hoc*), kā tas iespējams Eiropas modelī, lai risinātu konkrēto tiesību jautājumu.³⁸

Arī pagaidu tiesiskās aizsardzības līdzekļi dažādās valstīs ir atšķirīgi un atkarīgi no tā, kāds konstitucionālās kontroles modelis ir attiecīgajā valstī, no tās vēsturiskajiem, politiskajiem un tiesiskajiem aspektiem. Pagaidu tiesiskās aizsardzības līdzekļu piemērošana ir iespējama gan abstraktās kontroles ietvaros, gan konstitucionālās sūdzības iesniegšanas gadījumā, un tas aptver konstitucionālās tiesas pilnvaras apturēt gan normatīvos tiesību aktus, gan individuālos

³⁴Augstākās tiesas 20.11.2012. lēmums lietā Nr. SKA-1020/2012, 6.p.

³⁵Pleps J., Pastars E., Plakane I. Konstitucionālās tiesības. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2012, 384.lpp.

³⁶Allan R. Brewer-Carias Constitutional courts as positive legislators A comparative law study, Cambridge University Press, 2011., p.23.

³⁷Rodiņa A. Konstitucionālās sūdzības teorija un prakse Latvijā. Promocijas darbs. Rīga: Latvijas Universitāte, 2006. Pieejams: https://dspace.lu.lv/dspace/bitstream/handle/7/5265/7396-Anita_Rodina_2007.pdf?sequence=1 [aplūkots 28.04.2018.]

³⁸Brewer-Carias A.R. Judicial Review on Comparative Law. Cambridge: Cambridge University Press, 1989, p. 133.

tiesību aktus.³⁹ Ir arī dažas valstis, kur konstitucionālajai tiesai vispār nepastāv tiesības piemērot pagaidu aizsardzības līdzekļus, piemēram, Čehija, Ungārija u.c.⁴⁰

Kā norādījusi Eiropas Komisija par Demokrātiju caur likuma spēku (*The European Commission for Democracy through Law*) jeb Venēcijas komisija (turpmāk – Venēcijas komisija) savā pētījumā par individuālu piekļuvi konstitucionālajam tiesiskumam⁴¹, ir četri pagaidu tiesiskās aizsardzības līdzekļi:

- 1) Apstrīdētā individuālā akta darbības apturēšana;
- 2) Normatīvā akta darbības ierobežošana;
- 3) Vispārējās tiesas tiesvedības apturēšana;
- 4) Dažādu tiesisko pienākumu noteikšana valsts iestādēm.

Apstrīdētā individuālā akta darbības apturēšana nozīmē, ka konstitucionālās sūdzības iesniedzējs var iesniegt konstitucionālajā tiesā lūgumu apturēt individuālus tiesību aktus. Par individuāliem tiesību aktiem uzskatāmi tādi akti kā domes lēmumi, rīkojumi, administratīvie akti, tiesu nolēmumi. Parasti ar konstitucionālo sūdzību tiek apstrīdēti individuālie tiesību akti.⁴² Tomēr daudzās valstīs konstitucionālās sūdzības ietvaros šādus aktus nav tiesības apstrīdēt, piemēram, Čehijā, Francijā, Latvijā u.c.⁴³ Tiesības apstrīdēt individuālus tiesību aktus tiek paredzētas valstīs, kurās ir pilnā konstitucionālā sūdzība. Pilnā konstitucionālā sūdzība paredz, ka persona, kura iesniedz konstitucionālo sūdzību, var apstrīdēt tādu aktus kā tiesas nolēmumi, administratīvie akti. Saskaņā ar Venēcijas komisijas pētījumu pilnā konstitucionālā sūdzība ir paredzētā tādās valstīs kā Vācija, Austrija, Slovēnija u.c.⁴⁴ Piemēram, Slovēnijas Konstitūcijas 39.pantā⁴⁵ noteikts, ka līdz galīgam lēmumam konstitucionālā tiesa var pilnībā vai daļēji apturēt cita regulējuma vai vispārējā akta īstenošanu. Ja konstitucionālā tiesa aptur valsts varas īstenošanai izdotā noteikuma vai vispārējā akta īstenošanu, tā vienlaikus var izlemt, kādā veidā lēmums īstenojams.

³⁹Brewer-Carias A.R. *Judicial Review on Comparative Law*. Cambridge: Cambridge University Press, 1989, p. 133.

⁴⁰Study of Individual Access to Constitutional Justice. Adopted by the Venice Commission. 2010. Pieejams: [http://www.venice.coe.int/WebForms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2010\)039rev-e](http://www.venice.coe.int/WebForms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2010)039rev-e) [aplūkots 28.04.2018.]

⁴¹Ibid.

⁴²Mavčič A.M. Pieteikuma iesniedzējs konstitucionālajā tiesā ar akcentu uz individuālo pieteikumu. Aktuālas cilvēktiesību aizsardzības problēmas. Konstitucionālā sūdzība. Satversmes tiesas 2008.un 2009.gada konferenču materiālu krājums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2010, 146.lpp.

⁴³Study of Individual Access to Constitutional Justice. Adopted by the Venice Commission. 2010. Pieejams: [http://www.venice.coe.int/WebForms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2010\)039rev-e](http://www.venice.coe.int/WebForms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2010)039rev-e) [aplūkots 28.04.2018.]

⁴⁴Ibid.

⁴⁵Constitutional Court Act of the Republic of Slovenia [Slovēnijas konstitucionālās tiesas likums]. Pieejams: <http://www.usrs.si/media/cpnstitutional.court.act.full.text.pdf> [aplūkots 28.04.2018.]

Dažās valstīs konstitucionālajai tiesai ir tiesības ierobežot arī normatīvo aktu darbību. Respektīvi, konstitucionālajai tiesai ir tiesības apturēt tiesību aktus, kuri satur tiesību normas, pie tādiem pieskaitāma konstitūcija, likumi, noteikumi, saistošie noteikumi. Šāds pagaidu aizsardzības līdzeklis paredzēts, lai nodrošinātu, ka personas ir aizsargātas pret neatgriezenisku kaitējumu. Konstitucionālā tiesa var ierobežot normatīvo aktu darbību tādās valstīs kā Austrijā, Beļģijā, Igaunijā, Francijā u.c.⁴⁶ Piemēram, Vācijas Federālajai konstitucionālajai tiesai ir tiesības, piemērojot pagaidu aizsardzības līdzekli, apturēt normatīvā akta spēkā stāšanos vai tā darbību.⁴⁷ Tāpat arī Slovēnijas konstitucionālā tiesa var apturēt likumu, noteikumu un citu tiesību aktu darbību.⁴⁸

Krievijā ir pretēji, Krievijas Federālā konstitucionālā tiesa var vērsties pie atbilstošām institūcijām un amatpersonām ar ierosinājumu attiecīgajām struktūrām apturēt apstrīdēto aktu, starptautiskā līguma spēkā stāšanās procesu, ja ir konstatējami neatliekami un steidzami apstākļi, kas prasa nekavējošu rīcību.⁴⁹ Savukārt Lietuvas konstitucionālā tiesa apstrīdēto Lietuvas Republikas likumu vai Seima aktu var apturēt tikai tādos gadījumos, kad konstitucionālā tiesa saņem Republikas prezidenta iesniegumu, lai noskaidrotu, vai valdības akts atbilst Konstitūcijai un likumiem, vai kad konstitucionālā tiesa saņem Seima rezolūciju, kurā lūgts izmeklēt, vai Lietuvas Republikas likums vai cits Seima pieņemts akts atbilst Konstitūcijai un likumiem.⁵⁰

Taču daudzās valstīs konstitucionālajai tiesai netiek piešķirtas tiesības ierobežot tiesību normas darbību, lai nodrošinātu tiesisko drošību (piemēram, Alžīrija, Andora, Azerbaidžāna, Baltkrievija, Bulgārija, Kipra, Čehija, Francija, Ungārija, Luksemburga, Moldova, Melnkalne, Portugāle, Rumānija).⁵¹ Arī Latvijā Satversmes tiesā šāds pagaidu tiesiskās aizsardzības līdzeklis nav paredzēts.

Tomēr Venēcijas komisija savā pētījumā norāda, ka šāds pagaidu aizsardzības līdzeklis – tiesību normas darbības ierobežošana - ir atbalstāma, ja pieteikuma iesniedzējam varētu rasties papildu zaudējumi vai pārkāpumi, kurus nevar novērst, ja ir konstatēts apstrīdētā akta

⁴⁶Study of Individual Access to Constitutional Justice. Adopted by the Venice Commission. 2010. Pieejams: [http://www.venice.coe.int/WebForms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2010\)039rev-e](http://www.venice.coe.int/WebForms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2010)039rev-e) [aplūkots 28.04.2018.]

⁴⁷Constitution of Germany [Vācijas konstitūcija]. Pieejams: http://www.servat.unibe.ch/icl/gm00000_.html [aplūkots 28.04.2018.]

⁴⁸Constitutional Court Act of the Republic of Slovenia [Slovēnijas konstitucionālās tiesas likums]. Pieejams: <http://www.usrs.si/media/cpnstitutional.court.act.full.text.pdf> [aplūkots 28.04.2018.]

⁴⁹Федеральный конституционный закон „О Конституционном Суде Российской Федерации” [Krievijas konstitucionālās tiesas likums]. Pieejams: <http://www.ksrf.ru/ru/Info/LegalBases/FCL/Documents/FCL.pdf> [aplūkots 28.04.2018.]

⁵⁰The law on the Constitutional court of the Republic of Lithuania [Lietuvas konstitucionālās tiesas likums]. Pieejams: <https://www.lrkt.lt/en/about-the-court/legal-information/the-law-on-the-constitutional-court/193> [aplūkots 28.04.2018.]

⁵¹ Ibid.

konstitucionālais statuss. Venēcijas komisija vērš uzmanību arī uz to, ka attiecībā uz normatīvā akta darbības ierobežošanu, ir jāņem vērā tas, cik lielā mērā šāda pagaidu aizsardzības līdzekļa nepiemērošana pati par sevi radītu zaudējumus un pārkāpumus, kurus nevar novērst.⁵²

Autores ieskatā, ir jāvērtē tas, kāds konstitucionālās kontroles modelis konstitucionālajā tiesā paredzēts, kā arī jāvērtē tas, vai šāds pagaidu aizsardzības līdzeklis darbosies konkrētajā tiesību sistēmā un vai tas neradīs pārslodzi konstitucionālajai tiesai. Turklāt arī ar citiem pagaidu aizsardzības līdzekļiem ir iespējams novērst pieteikuma iesniedzējam būtisku kaitējumu un zaudējumu rašanos. Autore uzskata: lai konstitucionālā tiesa varētu ierobežot tiesību normas darbību, ir jābūt tādai situācijai, kurā ar citiem pagaidu aizsardzības līdzekļiem to nevarētu novērst, kā arī zaudējumam un kaitējumam ir jābūt neatgriezeniskam.

Atsevišķās valstīs vēl viens no pagaidu tiesiskās aizsardzības līdzekļiem, ko konstitucionālā tiesa var piemērot, ir vispārējās tiesas tiesvedības apturēšana. Vispārējās tiesas tiesvedību var apturēt, ja tiek uzsākta prejudiciālā nolēmuma procedūra.⁵³ Piemēram, saskaņā ar Slovēnijas konstitūciju, Slovēnijā vispārējai tiesai ir pienākums apturēt tiesvedību, ja konstitucionalitātes jautājums attiecas uz likumu, bet gadījumā, ja tiek pieņemti noteikumi, vispārējās tiesas var izmantot izņēmuma institūtu. Horvātijas regulējumam ir tāds pats pamatojums: ja vispārējai tiesai ir šaubas par kādu likumu, ko tā gatavojas piemērot, tai ir jāaptur tiesvedība, ja šaubas attiecas uz administratīvo regulējumu, tiesa piemēro likumu tieši, uz kuru pamatojas regula, un nodod šo regulu konstitucionālajai tiesai.⁵⁴ Tādējādi process netiek pārtraukts, ja tas nav absolūti nepieciešams, lai atrisinātu šo lietu. Spānijas vispārējā tiesa var iesniegt jautājumu tikai pēc procedūras beigām un pirms apspriešanās par spriedumu, līdz ar to spriedums ir pakļauts konstitucionālas tiesas lēmumam, pat ja parastās procedūras turpinās, ja jau bija šaubas par noteikuma konstitucionalitāti.⁵⁵ Venēcijas komisija ir secinājusi, ka vispārējās tiesas tiesvedība ir jāaptur, kad konstitucionālajā tiesā tiek uzdoti prejudiciālie jautājumi šajā lietā. Tas var notikt vai nu *ipso iure*, vai ar kompetentās tiesas lēmumu.⁵⁶

Kā vēl viens pagaidu aizsardzības līdzeklis, ko konstitucionālā tiesa var piemērot, ir pienākumu uzlikšana. Tas ir, konstitucionālā tiesa dažās valstīs var likt valsts iestādēm veikt

⁵²Study of Individual Access to Constitutional Justice. Adopted by the Venice Commission. 2010. Pieejams: [http://www.venice.coe.int/WebForms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2010\)039rev-e](http://www.venice.coe.int/WebForms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2010)039rev-e) [aplūkots 28.04.2018.]

⁵³Ibid.

⁵⁴The Constitutional Act on the Constitutional Court of the republic of Croatia [Horvātijas konstitucionālās tiesas likums]. Pieejams: <https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/hr/hr060en.pdf> [aplūkots 30.04.2018.]

⁵⁵López E. G. Judicial review in Spain: The Constitutional Court. Pieejams: https://www.researchgate.net/publication/228373327_Judicial_Review_in_Spain_The_Constitutional_Court [aplūkots 28.04.2018.]

⁵⁶Study of Individual Access to Constitutional Justice. Adopted by the Venice Commission. 2010. Pieejams: [http://www.venice.coe.int/WebForms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2010\)039rev-e](http://www.venice.coe.int/WebForms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2010)039rev-e) [aplūkots 28.04.2018.]

pozitīvus pasākumus, lai nodrošinātu, ka prasītājam netiek nodarīts nekāds turpmāks kaitējums (šādas tiesības piešķirtas konstitucionālajās tiesās tādās valstīs kā Vācijā, Maltā, Lihtenšteinā, Dienvidāfrikā, Šveicē).⁵⁷ Arī no Eiropas Cilvēktiesību tiesas pagaidu regulējuma definīcijas izriet šāds pagaidu aizsardzības līdzeklis. Pēc sūdzības saņemšanas Eiropas Cilvēktiesību tiesa var nolemt, ka valstij ir jāveic noteikti pagaidu pasākumi, kamēr Eiropas Cilvēktiesību tiesa turpina lietas izskatīšanu. Parasti tas ietver prasību attiecīgajai valstij atturēties no kādas rīcības, piemēram, no personas nosūtīšanas atpakaļ uz valsti, kurā pastāv bažas par to, ka šo personu varētu nogalināt vai pakļaut spīdzināšanai. Eiropas Cilvēktiesību tiesa nosaka pagaidu pasākumus tikai pie skaidri noteiktiem apstākļiem, proti, ja pastāv risks, ka varētu rasties būtisks Konvencijas pārkāpums.⁵⁸ Piemēram, Vācijas Federālai konstitucionālajai tiesai ir tiesības uzlikt iestādēm dažādus pienākumus, piemēram, aizliegt personu izraidīšanu no valsts, vai aizliegt publiska pasākuma norisi.⁵⁹ Šāds regulējums palīdz risināt situācijas, ja konstitucionālajai tiesai nav, piemēram, administratīvā akta vai lēmuma ko apturēt, kā arī gadījumā, kad šāda akta vai lēmuma apturēšana nespēj novērst pieteikuma iesniedzējam kaitējumu. Tomēr šāds regulējums uzliek konstitucionālajai tiesai papildus slogu, jo tai ir jāvērtē konkrētā situācija, kā arī jādomā tas, kādu pienākumu uzlikt iestādei, kas var būt visai sarežģīts un laikietilpīgs uzdevums.

Konstitucionālās tiesas ir izvirzījušas dažādus kritērijus, lai piemērotu pagaidu aizsardzības līdzekļus, visbiežāk tās ir neatgriezeniskas sekas. Piemēram, Polijas konstitucionālais tribunāls var lemt par tiesas nolēmuma izpildes apturēšanu vai atlikšanu, ja tā izpilde var radīt neatgriezeniskas sekas personai vai arī šāda lēmuma pamatā var būt citas būtiskas publiskas intereses vai citas būtiskas personas, kas iesniedz konstitucionālo sūdzību, intereses.⁶⁰ Savukārt Slovēnijas konstitucionālās tiesas likuma 58.pants paredz tiesības tiesai lemt par apstrīdētā individuālā tiesību akta (tai skaitā tiesas sprieduma) izpildes apturēšanu, ja tas var radīt neatgriezenisku kaitējumu. Līdzīgi ir secinājusi arī Horvātijas konstitucionālā tiesa, kurai ir tiesības lemt par tiesas nolēmuma izpildes apturēšanu.⁶¹

Pētot un salīdzinot to, kādi ir pagaidu noregulējumi citās konstitucionālajās tiesās un kādi ir kritēriji, lai piemērotu pagaidu aizsardzības līdzekļus, autore secina, ka ir 4 dažādu veidu

⁵⁷Study of Individual Access to Constitutional Justice. Adopted by the Venice Commission. 2010. Pieejams: [http://www.venice.coe.int/WebForms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2010\)039rev-e](http://www.venice.coe.int/WebForms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2010)039rev-e) [aplūkots 28.04.2018.]

⁵⁸Pagaidu pasākumi. Pieejams: https://www.echr.coe.int/Documents/Interim_Measures_LAV.pdf [aplūkots 14.04.2019.]

⁵⁹Šķiņķis M. Pagaidu noregulējums Satversmes tiesas procesā. Jurista Vārds, 2012. nr.5 (704).

⁶⁰Constitutional tribunal act of the republic of Poland [Polijas konstitucionālās tiesas likums]. Pieejams: <https://www.refworld.org/docid/3ae6b53b10.html> [aplūkots 30.04.2018]

⁶¹The Constitutional Act on the Constitutional Court of the republic of Croatia [Horvātijas konstitucionālās tiesas likums]. Pieejams: <https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/hr/hr060en.pdf> [aplūkots 30.04.2018.]

pagaidu tiesiskās aizsardzības līdzekļi - tiesības apturēt apstrīdētā individuālā akta darbību, apturēt normatīvā akta darbību, apturēt vispārējas tiesas tiesvedību un uzlikt pienākumu valsts iestādēm. Tas, kādi pagaidu aizsardzības līdzekļi ir pieļaujami konstitucionālajā tiesā, ir atkarīgs no valsts konstitucionālās tiesas kompetences, konstitucionālās kontroles modeļa, pie kura konstitucionālā tiesa pieder (abstraktās konstitucionālās kontroles modeļa vai konkrētās konstitucionālās kontroles modeļa). Vērtējot, kāds pagaidu tiesiskās aizsardzības regulējums tiks noteikts konstitucionālajā tiesvedībā, tiek ņemts vērā arī vispārējo tiesu regulējums.

Galvenais kritērijs, lai konstitucionālā tiesa pieņemtu lēmumu piemērot kādu no pagaidu aizsardzības līdzekļiem ir – nepieciešamība konstatēt, ka pieteikuma iesniedzējam var tikt radītas neatgriezeniskas sekas, būtiska kaitējuma nepieciešamība. Turklāt šādu kritēriju var pamatot ne tikai ar pieteikuma iesniedzēja interešu apdraudēšanu, bet arī ar sabiedrības interešu apdraudējumu kopumā.

2. PAGaidu TIESISKĀS AIZSARDZĪBAS LĪDZEKĻI CITOS PROCESOS

Pagaidu tiesiskās aizsardzības līdzekļi pastāv ne tikai konstitucionālajā tiesvedībā, bet ir nepieciešami arī citos procesos. Lai izprastu pagaidu noregulējuma būtību, ir nepieciešams analizēt un salīdzināt, kā pagaidu tiesiskās aizsardzības līdzekļi tiek regulēti citos procesos. Analizējot tiesiskās aizsardzības līdzekļus citos procesos un salīdzinot tos, iespējams ir tādi pagaidu tiesiskās aizsardzības līdzekļi, kuri nav regulēti Satversmes tiesas procesā, bet kurus varētu aizgūt no administratīvā procesa vai civilprocesa regulējuma.

Var secināt, ka visiem pagaidu tiesas aizsardzības līdzekļiem ir kopējs mērķis: noregulēt kādas ar lietā izskatāmo priekšmetu saistītas attiecības līdz galīgā tiesas nolēmuma spēkā stāšanās brīdim, lai nodrošinātu šā sagaidāmā galīgā nolēmuma efektivitāti un nozīmīgumu. Tā ir pagaidu aizsardzības līdzekļu kopēja pazīme, kas ļauj noteikt, vai kāds tiesību institūts pieskaitāms pagaidu aizsardzības līdzekļu kategorijai.⁶²

Autore apskatīs pagaidu aizsardzības līdzekļus administratīvajā procesā un civilprocesā, salīdzinot tos savā starpā un salīdzinot ar pagaidu aizsardzības līdzekļu piemērošanu Satversmes tiesas procesā. Autore maģistra darba ietvaros neapskatīs kriminālprocesa regulējumu attiecībā uz pagaidu noregulējumu. Administratīvajam procesam, civilprocesam un Satversmes tiesas procesam ir daudz kas kopīgs. Civilprocess mijiedarbojas ar Satversmes tiesas procesu dažādos jautājumos, piemēram, saskaņā ar Satversmes tiesas likumu procesuālo termiņu skatīšanai un procesuālās sankcijas izpildei Satversmes tiesas procesā piemēro civilprocesa noteikumi. Savukārt administratīvajam procesam ir līdzīgi mērķi kā Satversmes tiesas procesam, tas ir, kontrolēt publiski tiesiskās attiecības starp valsti un privātpersonu. Līdz ar to nav nepieciešams apskatīt kriminālprocesa normas, jo iespējams nebūs tādu līdzekļu, ko varētu salīdzināt ar Satversmes tiesas procesu, aizgūt Satversmes tiesas procesā.

2.1. Pagaidu tiesiskās aizsardzības līdzekļi administratīvajā procesā

Administratīvā procesa likumā⁶³ (turpmāk – APL) paredzēti trīs pagaidu tiesiskās aizsardzības līdzekļi:

- 1) administratīvā akta un faktiskās rīcības darbības apturēšana un atjaunošana, kā arī izpildes seku novēršana (APL 185. un 185.¹ pants);

⁶²Dreimanis A. Pagaidu aizsardzības līdzekļi administratīvajā procesā tiesā. Jurista Vārds, 2009, nr.12 (565).

⁶³Administratīvā procesa likums: LV likums. Pieņemts 25.10.2011. [30.04.2018. red.]

- 2) pagaidu noregulējums (APL 195.–202. pants);
- 3) tiesas sprieduma nekavējoša izpilde (APL 265. pants).

Attiecībā uz administratīvā akta darbības apturēšanu jānošķir divi tā paveidi, proti, administratīvā akta darbības apturēšana, pamatojoties uz likumu (APL 185.panta pirmā daļa), un pēc pieteicēja motivēta lūguma pieņemtais tiesas lēmums par administratīvā akta darbības apturēšanu vai tās neapturēšanu (APL 185.panta piektā daļa).⁶⁴

APL 185. panta pirmā daļa paredz, ka pieteikumu var iesniegt par administratīvā akta atcelšanu, atzīšanu par spēku zaudējušu vai spēkā neesošu no saņemšanas dienas. Administratīvā akta darbības apturēšana nozīmē, ka tiesiskais stāvoklis no apstrīdēšanas procesa sākuma līdz tā beigām ir tāds kā pirms administratīvā akta izdošanas. Savukārt ar pagaidu noregulējumu tiek radītas jaunas tiesiskās sekas. Tas parasti ir izmantojams, ja pieteikums ir par administratīvā akta izdošanu.⁶⁵ APL 185.pantā ietvertie pagaidu tiesiskās aizsardzības līdzekļi attiecināmi uz neizpildītu, nelabvēlīgu, taču vienlaikus arī uz pozitīvu administratīvo aktu.⁶⁶

APL 185. pants skatāms kopsakarā ar APL 185.¹pantu, kas nosaka lūguma par administratīvā akta vai faktiskās rīcības darbības apturēšanu vai administratīvā akta darbības atjaunošanas izlemšanas kārtību (pirmā daļa), kā arī gadījumus, kuros lūgums nav pieļaujams (trešā un ceturtā daļa), kā arī nosauc kritērijus, kas ņemami vērā, lemjot par lūgumu (otrā daļa).⁶⁷ Atbilstoši APL 185.¹ panta otrajai daļai tiesa, izlemjot lūgumu par administratīvā akta vai faktiskās rīcības darbības apturēšanu vai administratīvā akta darbības atjaunošanu, ņem vērā to, vai pārsūdzētā administratīvā akta darbība varētu radīt būtisku kaitējumu vai zaudējumus, un to, vai pārsūdzētais administratīvais akts ir pirmšķietami (*prima facie*) prettiesisks.

Kā redzams, tad tiesai svarīgi ir izvērtēt, vai varētu rasties būtisks kaitējums vai zaudējumi, šādu kritēriju izvirzījusi arī Satversmes tiesa, lemjot par pagaidu noregulējumu, respektīvi, pagaidu noregulējumu iespējams piemērot, ja nolēmuma izpilde varētu radīt būtisku kaitējumu pieteikuma iesniedzējam. Par zaudējumiem Satversmes tiesa vērtējusi visai kritiski, jo vairumā gadījumu, kad pieteikuma iesniedzējs pieteikumā norādījis, ka tam radīsies zaudējumi un līdz ar to tas būs būtisks kaitējums, Satversmes tiesa to nav atzinusi par būtisku kaitējumu.

⁶⁴Kalniņa A. Pārsūdzētā administratīvā akta vai faktiskās rīcības darbības apturēšana. Grām.: Administratīvais process tiesā. Sagatavojis autoru kolektīvs. Dr.iur. J. Briedes vispārīgā zinātniskā redakcijā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2008, 411.lpp.

⁶⁵Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 18.05.2007 lēmums lietā nr. SKA-388/2007. Pieejams: <http://at.gov.lv/downloadlawfile/4911> [aplūkots 25.03.2018.]

⁶⁶Ibid.

⁶⁷Dreimanis A. Pagaidu aizsardzības līdzekļi administratīvajā procesā tiesā. Jurista Vārds, 2009, nr.12 (565).

Atšķirībā no administratīvās tiesas Satversmes tiesa, lemjot par pagaidu noregulējuma piemērošanu, nevērtē, vai norma, kuru apstrīd pieteikuma iesniedzējs, ir prettiesiska. Tā vērtē, vai pieteikums atbilst Satversmes tiesas likumā noteiktajām prasībām, ja neatbilst, tad arī netiek izskatīts lūgums par pagaidu noregulējumu.

Pirmšķietama prettiesiskuma kritēriju var apzīmēt par objektīvo kritēriju, jo tas prasa objektīvi izvērtēt pārsūdzētā administratīvā akta tiesiskumu. Savukārt būtiska kaitējuma iespējamības kritēriju var apzīmēt par subjektīvo kritēriju, jo tas prasa izvērtēt pagaidu noregulējuma aktualitāti konkrētajai personai.⁶⁸

Parasti vispirms ir vērtējams objektīvais kritērijs, jo tikai tad, ja vispār pastāv objektīvs pagaidu noregulējuma piemērošanas pamats, ir nozīme apsvērt, vai konkrētajai personai ir pietiekami pamatota interese, lai pagaidu noregulējums tiktu piemērots tieši attiecībā uz viņu.⁶⁹ Taču izņēmuma gadījumā, ja ir acīmredzams, ka nepastāv nekāda būtiska kaitējuma rašanās draudi, kuru dēļ būtu nepieciešams piemērot pagaidu noregulējumu, tiesa var noraidīt pagaidu aizsardzības lūgumu arī bez pirmšķietama prettiesiskuma kritērija vērtēšanas.⁷⁰

Šajā sakarā jāņem vērā, ka pat gadījumā, ja tiesa pirmšķietami ir pārliecināta, ka pieteikums gandrīz noteikti tiks apmierināts, tad pagaidu noregulējuma piemērošanai tomēr ir nepieciešams, lai pieteicējs vispār pamatotu savu interesi par pagaidu noregulējuma piemērošanu.⁷¹ Ja pieteicējs šo interesi vispār nespēj pamatot, proti, nespēj pamatoti norādīt, kādu interešu aizsardzībai viņam nepieciešams pagaidu noregulējums (kāpēc viņš nevar gaidīt līdz sprieduma spēkā stāšanās brīdim), tad pagaidu noregulējuma piemērošanai acīmredzami nav pamata, jo tas nav nepieciešams pieteicēja interešu aizsardzībai. Šādā gadījumā tiesa var nevērtēt pirmšķietama prettiesiskuma kritēriju.⁷² Līdzīgi arī Satversmes tiesas procesā, pieteikuma iesniedzējam ir jāpamato pagaidu tiesiskās aizsardzības līdzekļu nepieciešamību, jāsniedz argumenti, ka gadījumā, ja tiesas sprieduma izpilde netiks apturēta, radīsies būtisks kaitējums pieteikuma iesniedzējam, vai arī Satversmes tiesas sprieduma izpilde varētu kļūt neiespējama.

Papildus iepriekš apskatītajiem pagaidu aizsardzības līdzekļiem, no APL 22.nodaļas izriet vēl viens pagaidu aizsardzības līdzeklis pagaidu noregulējums. Atbilstoši APL 195.pantam ja tiesai ir pamats uzskatīt, ka pārsūdzētais administratīvais akts vai administratīvā akta neizdošanas sekas varētu radīt būtisku kaitējumu vai zaudējumus, kuru novēršana vai

⁶⁸Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 18.05.2007 lēmums lietā nr. SKA-388/2007, p.14. Pieejams: <http://at.gov.lv/downloadlawfile/4911> [aplūkots 25.03.2018.]

⁶⁹Ibid.

⁷⁰Ibid.

⁷¹Ibid. 17.p.

⁷²Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 19.07.2010. lēmums lietā SKA-796/2010. Pieejams: <http://at.gov.lv/downloadlawfile/4737> [aplūkots 25.03.2018.]

atlīdzināšana būtu ievērojami apgrūtināta vai prasītu nesamērīgus resursus, un ja, izvērtējot tiesas rīcībā esošo informāciju, konstatējams, ka pārsūdzētais administratīvais akts ir pirmšķietami (*prima facie*) prettiesisks, tiesa pēc pieteicēja motivēta lūguma var pieņemt lēmumu par pagaidu noregulējumu.

Pagaidu noregulējums no administratīvā akta un faktiskās rīcības darbības apturēšanas atšķiras ar tiesiskajām sekām, kuras tas rada. Administratīvā akta darbības apturēšana nozīmē, ka tiesiskais stāvoklis ir tāds pats kā pirms administratīvā akta izdošanas, savukārt ar pagaidu noregulējumu tiek radīta jauna, iepriekš nebijusi tiesiskā situācija.⁷³ Administratīvā akta darbības apturēšana parasti ir izmantojama, ja pieteikums ir par administratīvā akta atcelšanu (atzīšanu par spēku zaudējušu vai spēkā neesošu). Savukārt pagaidu noregulējums parasti ir izmantojams, ja pieteikums ir par administratīvā akta izdošanu.⁷⁴

Pagaidu noregulējuma mērķis pēc būtības ir veikt savlaicīgus pagaidu pasākumus, lai līdz galīgā tiesas nolēmuma spēkā stāšanās brīdim novērstu neatgriezeniska vai grūti kompensējama kaitējuma iestāšanos. Savukārt, ja šādi pasākumi attiecīgās lietas ietvaros netiek veikti, galīgais tiesas nolēmums var zaudēt savu tiesisko un faktisko nozīmi, kļūstot par iluzorisku tā praktiskās iedarbības trūkuma dēļ.⁷⁵

APL 195.panta pirmā daļa interpretējama tādējādi, ka pagaidu noregulējumu lietā var piemērot, ja pieteicējam (vai ja pieteicējs nav administratīvā akta adresāts, - administratīvā akta adresātam kā trešajai personai) saistībā ar tiesā iesniegtā pieteikuma priekšmetu var rasties būtisks kaitējums vai zaudējumi, kuru novēršana vai atlīdzināšana būtu ievērojami apgrūtināta vai prasītu nesamērīgus resursus.⁷⁶

Lai piemērotu pagaidu aizsardzības līdzekli, nepieciešams tiesā iesniegt motivētu pieteikumu. Kā norādījusi arī tiesa, tad “vispirmām kārtām norādīt, kāds pagaidu noregulējuma līdzeklis un kādēļ varētu būt nepieciešams”.⁷⁷

Tātad lai piemērotu pagaidu noregulējumu jākonstatē:

- 1) Būtisku kaitējumu, kas var tikt vērstas par labu ar grūtībām;
- 2) *Prima facie* juridiski argumenti pret aktu.

Šie kritēriji – būtiska kaitējuma vai zaudējuma, kura novēršana vai atlīdzināšana būtu ievērojami apgrūtināta vai prasītu nesamērīgus resursus, radīšana un pirmšķietamais

⁷³Dreimanis A. Pagaidu aizsardzības līdzekļi administratīvajā procesā tiesā. Jurista Vārds, 2009, nr. 12 (565).

⁷⁴Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 18.05.2007 lēmums lietā nr. SKA-388/2007, p.13. Pieejams: <http://at.gov.lv/downloadlawfile/4911> [aplūkots 25.03.2018.]

⁷⁵Pauniņš A. Pagaidu aizsardzības līdzekļi administratīvajā procesā. Jurista vārds, 2006, nr. 36.

⁷⁶Kalniņa A. Pārsūdzētā administratīvā akta vai faktiskās rīcības darbības apturēšana. Grām.: Administratīvais process tiesā. Sagatavojis autoru kolektīvs. Dr.iur. J. Briedes vispārīgā zinātniskā redakcijā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2008, 440.lpp.

⁷⁷Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 11.07.2011. lēmums lietā Nr. SKA-485/2011. Pieejams: <https://www.tiesas.lv/nolemumi/pdf/23572.pdf> [aplūkots 25.03.2018.]

prettiesiskums, uzskatāmi par kumulatīviem kritērijiem, proti, lai piemērotu pagaidu noregulējumu, nepieciešams konstatēt abus minētos apstākļus.⁷⁸

Tiesai, konstatējot pirmšķietamo prettiesiskumu un būtiska kaitējuma vai zaudējuma kritēriju, kura novēršana vai atlīdzināšana būtu ievērojami apgrūtināta vai prasītu nesamērīgus resursus, iespējamību, nav pienākuma piemērot lietā pagaidu noregulējumu, bet gan tikai tiesības.⁷⁹ Līdz ar to var secināt, ka tiesai jāvērtē ne tikai, vai izpildās abi šie kritēriji, bet jāņem vērā visi apstākļi un intereses, kas var būt svarīgas, lemjot par pagaidu noregulējumu. Kā secināms, tad administratīvajā procesā ir nepieciešams, lai izpildītos abi kritēriji (būtiska kaitējuma vai zaudējuma, kura novēršana vai atlīdzināšana būtu ievērojami apgrūtināta vai prasītu nesamērīgus resursus, radīšana un pirmšķietamais prettiesiskums), Satversmes tiesas procesā ir nepieciešams tikai viens kritērijs. Autore uzskata, ka gadījumā ja Satversmes tiesas procesā būtu nepieciešams, lai izpildītos abi kritēriji, tad pagaidu noregulējuma piemērošana Satversmes tiesas procesā kļūtu neefektīva un pieteikuma iesniedzējam būtu ļoti grūti pamatojama.

Trešais pagaidu tiesiskās aizsardzības līdzeklis, kas paredzēts administratīvajā procesā ir tiesas sprieduma nekavējoša izpilde. APL 265.panta pirmā daļa paredz, ka, pamatojoties uz pieteicēja lūgumu, tiesa var noteikt, ka spriedums pilnībā vai daļā izpildāms nekavējoties, ja sevišķu apstākļu dēļ sprieduma izpildes novilcināšana var radīt ievērojamus zaudējumus pieteicējam vai arī sprieduma izpilde var kļūt neiespējama. Līdz ar to var secināt, ka šajā gadījumā tiesai jāvērtē, vai varētu rasties ievērojami zaudējumi vai arī sprieduma izpildes neiespējamība, bet iepriekš minētajos pagaidu aizsardzības līdzekļos nepieciešamais pirmšķietama prettiesiskuma kritērijs šim pagaidu aizsardzības līdzeklim nav nepiemērojams. Satversmes tiesas procesā šādu pagaidu aizsardzības līdzekli būtu grūti īstenot, turklāt tiesas sprieduma izpildes apturēšana, autoresprāt, īsteno tādu pašu rezultātu kā sprieduma nekavējoša izpilde.

Ja pieteicējs izteicis lūgumu noteikt sprieduma tūlītēju izpildi, tiesai saistībā ar šo lūgumu speciāli jāvērtē vienīgi subjektīvais kritērijs – iespējamais kaitējums, kas var rasties, ja spriedums nestāsies spēkā nekavējoties, kā arī, iespējams, citi īpaši apstākļi, kas liecina par nepieciešamību noteikt sprieduma tūlītēju spēkā stāšanos.⁸⁰ APL 265.panta otrā daļa paredz: ja tas paredzēts likumā, tiesa pati nosaka, ka spriedums pilnībā vai daļā izpildāms nekavējoties. Kā var secināt, tad šajā gadījumā jāizpildās tikai vienam kritērijam – šim gadījumam jābūt

⁷⁸Kalniņa A. Pārsūdzētā administratīvā akta vai faktiskās rīcības darbības apturēšana. Grām.: Administratīvais process tiesā. Sagatavojis autoru kolektīvs. Dr.iur. J. Briedes vispārīgā zinātniskā redakcijā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2008, 444.lpp.

⁷⁹Ibid. 446.lpp.

⁸⁰Dreimanis A. Pagaidu aizsardzības līdzekļi administratīvajā procesā tiesā. Jurista Vārds, 2009, nr.12 (565).

regulētam likumā, papildus tam nav jāvērtē, vai radušies zaudējumi, vai iespējama sprieduma neizpilde.

Citu valstu administratīvajā procesā pagaidu tiesas aizsardzības līdzekļu regulējums atšķiras, bet var saskatīt arī līdzību ar Latvijas tiesisko regulējumu. Vācijas Administratīvā procesa⁸¹ 123.pants nosaka, ka tiesa uz iesnieguma pamata, pat pirms prasības iesniegšanas, var izdot pagaidu noregulējumu (rīkojumu) attiecībā uz strīdus priekšmetu, ja pastāv risks, ka pastāvošā stāvokļa izmaiņu dēļ iesniedzēja tiesību realizācija var nenotikt vai var tikt būtiski apgrūtināta. Pagaidu rīkojumi ir pieļaujami arī, lai atrisinātu pagaidu noregulējumu attiecībā uz strīdīgām tiesiskajām attiecībām, ja šis regulējums šķiet nepieciešams, galvenokārt ar pastāvīgām tiesiskajām attiecībām, lai novērstu lielus trūkumus vai citu iemeslu dēļ. Tiesa, kas izskata galveno lietu, ir piekritīga pagaidu rīkojumu izdošanai.

Igaunijas Administratīvajā procesā⁸² ir paredzēti vairāki pagaidu aizsardzības līdzekļi - apturēt apstrīdētā administratīvā akta spēkā esamību vai izpildi, aizliegt izdodamā administratīva akta vai tā izpildi, uzlikt par pienākumu administratīvajai iestādei izdot pieprasīto administratīvo aktu, veikt darbību vai pārtraukt nepārtrauktu darbību, īpašuma konfiskācija, ieskaitot aizliegumu rīkoties ar īpašumu reģistrā vai uzlikt Civilprocesa kodeksā paredzēto hipotēku, kā arī izdarīt atzīmi reģistrā par tiesvedību, aizliegt vai uzlikt par pienākumu administratīvā akta adresātam regulēt administratīvā akta reglamentēto darbību, kā arī uzlikt nosacījumus šādai darbībai, tostarp pieprasīt garantiju pretendentam. Tiesa var piemērot vairākus pagaidu aizsardzības līdzekļus vienlaicīgi provizorisksajā rīkojumā par rīkojumu.

Salīdzinot pagaidu aizsardzības līdzekļus, kuri paredzēti civilprocesā un administratīvajā procesā, var secināt, ka atšķirībā no prasības nodrošinājuma, pagaidu noregulējums ir atšķirīgs institūts – kaut vai ar to, ka to piemēro publiskajās tiesībās. Tā adresāts vienmēr ir iestāde – tiesību subjekts, kam piešķirtas pilnvaras valsts pārvaldes jomā. Pagaidu noregulējums ir vērst uz to, lai personai, cīnoties pret valsts pārvaldes izdoto administratīvo aktu vai veikto faktisko rīcību, vēl pirms sprieduma pieņemšanas būtu iespēja iegūt pagaidu rezultātu vai liegtu vai uzdotu iestādei veikt tādas darbības, kas traucētu sprieduma izpildi.⁸³

Tomēr pagaidu noregulējumam administratīvajā procesā un Satversmes tiesas procesā pastāv dažas līdzības. Visās aplūkotajās valstīs administratīvajā procesā ir paredzēts pagaidu noregulējums. Administratīvajā procesā pagaidu aizsardzības līdzekļi ir regulēti daudz plašāk

⁸¹Code of Administrative Court (Federal Law Gazette I page 686). [Vācijas administratīvā procesa likums]. Pieejams: http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_vwgo/englisch_vwgo.html [aplūkots 11.03.2019.]

⁸²Code of Administrative Procedure Estonia [Igaunijas administratīvā procesa likums]. Pieejams: <https://www.riigiteataja.ee/akt/125102012010> [aplūkots 11.03.2019.]

⁸³ Pastars E. Pagaidu noregulējums tiesu praksē. Jurista Vārds, 2005, nr.4 (359).

nekā Satversmes tiesas procesā. Kā kopīgais abiem procesiem ir tas, ka, izvērtējot lūgumu par pagaidu noregulējumu, viens no vērtēšanas kritērijiem ir – būtisks kaitējums pieteikuma iesniedzējam. Administratīvajā procesā atšķirīgais ir tas, ka vairākumā gadījumu, lai piemērotu pagaidu noregulējumu, ir jāizpildās abiem kritērijiem. Satversmes tiesas procesā nav nepieciešams vērtēt tiesību normas pirmšķietamo prettiesiskumu.

2.2. Pagaidu tiesiskās aizsardzības līdzekļi civilprocesā

Civilprocesa likuma⁸⁴ (turpmāk – CPL) 19.nodaļā paredzēts prasības nodrošināšanas institūts, kas civilprocesā uzskatāms par pagaidu tiesiskās aizsardzības līdzekli. Prasības nodrošināšanas institūta jēga ir aizsargāt prasītāja tiesisko interesi, ka lietā iespējamo galīgo spriedumu faktiski būs iespējams izpildīt, t.i., ka prasītājs reāli varēs gūt materiālu gandarījumu kā kompensāciju par to, ka ir noticis prasītāja tiesību aizskārums.⁸⁵

Atbilstoši CPL 137.panta pirmajai daļai tiesa vai tiesnesis pēc prasītāja motivēta pieteikuma var pieņemt lēmumu par prasības nodrošināšanu, ja ir pamats uzskatīt, ka tiesas sprieduma izpilde lietā varētu kļūt apgrūtināta vai neiespējama.

Pieteikumam par prasības nodrošināšanu jābūt motivētam, tajā jānorāda uz prasītāja apsvērumiem par to, kāpēc nepieciešams nodrošināt prasību, t.i., kāpēc prasītājs uzskata, ka nenodrošinot prasību, spriedumu nevarēs izpildīt, vai tā izpilde varētu kļūt apgrūtināta. Prasītāja subjektīvās šaubas par sprieduma izpildīšanas neiespējamību nav pietiekošs pamats pieteikuma apmierināšanai, ja tas netiek apstiprināts ar konkrētiem apstākļiem.⁸⁶ Pieteikuma un pagaidu aizsardzības līdzekļa motivācija ir ļoti būtisks aspekts arī administratīvajā procesā un Satversmes tiesas procesā. Arī abos šajos procesos pieteikuma iesniedzējam ir jāpamato pagaidu aizsardzības līdzekļa nepieciešamība, kā arī tas, ka spriedumu nevarēs izpildīt vai ka radīsies būtisks kaitējums pieteikuma iesniedzējam.

Prasību nodrošina tāpēc, lai būtu nodrošināta sprieduma izpilde. Tas nozīmē, ka tiesai (tiesnesim), pieņemot lēmumu, jābūt zināmai pārlicēbai, ka prasība varētu tikt apmierināta, prasībai jābūt ticamai. Tiesnesis (tiesa), izlemjot pieteikumu par prasības nodrošināšanu, šo “ticamību” vērtē formāli, jo pierādījumu pārbaude nenotiek.⁸⁷ Arī Satversmes tiesā viens no

⁸⁴Civilprocesa likums: LV likums. Pieņemts 14.10.1998. [02.05.2018.red.]

⁸⁵Briedis E. Par prasības nodrošinājuma atcelšanu. Jurista Vārds, 2009, nr.18.

⁸⁶Rozenbergs J., Torgāns K. Komentārs Civilprocesa 93.pantam. Grām.: Civilprocesa likuma komentāri. I. daļa (1.-28 .nodaļa). Otrais papildinātais izd. Sagatavojis autoru kolektīvs prof. K. Torgāna zinātniskajā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2016, 336.lpp.

⁸⁷Ibid. 337.lpp.

kritērijiem, lai varētu piemērot pagaidu aizsardzības līdzekli, ir sprieduma izpildes nodrošināšana.

No CPL 137.panta pirmās daļas izriet, ka prasības nodrošināšanas mērķis ir novērst iespējamā sprieduma izpildes apdraudējumu, kas var izpausties gan kā sprieduma izpildes apgrūtinājums, gan arī kā sprieduma izpildes neiespējamība.⁸⁸

Jautājums par prasības nodrošināšanu var tikt ierosināts:

- 1) Pirms prasības celšanas (139.pants);
- 2) Vienlaicīgi ar prasības celšanu (137.pants, 140.pants);
- 3) Jau ierosinātā civillietā (137.pants);
- 4) Spriedumā var noteikt pasākumus sprieduma izpildes nodrošinājumam (207.pants).⁸⁹

CPL 205. pants savukārt paredz tiesas sprieduma tūlītējas izpildes institūtu civilprocesā. Norma noteic, ka pēc lietas dalībnieka lūguma tiesa spriedumā var noteikt, ka tas pilnīgi vai noteiktā daļā izpildāms nekavējoties, neraugoties uz to, ka spriedums ir pārsūdzams un atbilstoši vispārējam noteikumam uzreiz spēkā nestājas. Minētie līdzekļi dod prasītājam iespēju saņemt pagaidu tiesas aizsardzību civilprocesā.⁹⁰

Pagaidu aizsardzības līdzekļu izmantošana ir pieļaujama tikai atsevišķu kategoriju lietās, kurās Civilprocesa likumā šāds procesuālais aizsardzības līdzeklis ir tieši noteikts. Lietas dalībniekam ir tiesības lūgt tiesu noteikt tikai Civilprocesa likumā paredzētos pagaidu aizsardzības līdzekļus, kas attiecināmi uz aizsargājamām personas tiesībām vai interesēm.⁹¹

Prasības nodrošināšanas kritēriji izriet no CPL 137.panta pirmajā un otrajā daļā noteiktā, un tos nosacīti varētu saukt par galvenajiem kritērijiem. Respektīvi, lai piemērotu prasības nodrošinājumu nepieciešams konstatēt ka:

- 1) Sprieduma izpilde bez prasības nodrošināšanas var kļūt apgrūtināta;
- 2) Sprieduma izpilde bez prasības nodrošināšanas var būt neiespējama;
- 3) Nodrošināmai prasībai ir mantisks raksturs.⁹²

Turklāt papildus šiem trijiem kritērijiem CPL 140.panta pirmā daļa paredz, ka tiesai, izlemjot jautājumu par prasības nodrošināšanu, jāņem vērā prasības pirmšķietamo (*prima facie*) formālo juridisko pamatojumu un samērīgumu starp pušu tiesiskajām interesēm. Līdz ar to var secināt,

⁸⁸Bitāns A., Rasnačs L., Vilsone D. Prasības nodrošinājums civilprocesā – tā piemērošana un turpmākā perspektīva. Jurista Vārds, 2013., nr.49 (800).

⁸⁹Ibid.

⁹⁰Dreimanis A. Pagaidu aizsardzības līdzekļi administratīvajā procesā tiesā. Jurista Vārds, 2009, nr.12 (565).

⁹¹Tiesu prakse prasības nodrošinājuma lietās. Rīga, 2015, 4.lpp. Pieejams: http://at.gov.lv/files/uploads/files/6_Judikatura/Tiesu_prakses_apkopojumi/2015/Prasibas%20nodrosinajums-petijums.doc [aplūkots 02.05.2018.]

⁹²Pētersone Z. Civiltiesiskās aizsardzības līdzekļi, kas tiesā piemērojami intelektuālā īpašuma tiesību lietās. Promocijas darbs. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 104.lpp.

ka prasības nodrošināšanas institūtā civilprocesā tāpat kā administratīvajā procesā, izlemjot lūgumu par administratīvā akta vai faktiskās rīcības darbības apturēšanu vai administratīvā akta darbības atjaunošanu un piemērojot pagaidu noregulējumu, jāņem vērā pirmšķietama prettiesiskuma kritērijs.

Tātad vispirms, lai piemērotu prasības nodrošinājumu, tiesai jākonstatē, ka sprieduma izpilde lietā varētu kļūt apgrūtināta vai neiespēja. Pieteikumam par prasības nodrošinājumu jābūt motivētam, tajā jānorāda uz prasītāja apsvērumiem par to, kāpēc nepieciešams nodrošināt prasību, t.i., kāpēc prasītājs uzskata, ka, nenodrošinot prasību, spriedumu nevarēs izpildīt vai tā izpilde varētu kļūt apgrūtināta. Prasītāja subjektīvās šaubas par sprieduma izpildīšanas neiespējamību nav pietiekošs pamats pieteikuma apmierināšanai, ja tas netiek apstiprināts ar konkrētiem apstākļiem.⁹³

Arī Satversmes tiesas procesā viens no kritērijiem ir sprieduma izpildes neiespējamība, un Satversmes tiesa, piemērojot pagaidu noregulējumu, ļoti vērtē to, vai šis lūgums ir pamatots un motivēts tāpat kā civilprocesā. Līdz ar to var secināt: lai tiesa piemērotu prasības nodrošinājumu, pieteicējam ir jāpierāda tas, ka lietā ir apstākļi, kas sprieduma izpildi padara apgrūtinātu vai neiespēju, kā arī jānorāda apstākļi, kas par to liecina un jāsniedz tam pamatojums.

Otrais kritērijs, kam jāizpildās – prasībai jābūt mantiskam raksturam. Tas ir, nodrošināmas tikai mantiska rakstura prasības, pie tam tādas, kas novērtējamas naudas izteiksmē. Lūdzot nodrošināt prasību, prasītājs izvēlas un norāda pieteikumā prasības nodrošinājuma līdzekli.⁹⁴ Ja prasītāja norādītais prasības nodrošinājuma līdzeklis neatbilst Civilprocesa likuma prasībām, nav pamata apmierināt pieteikumu, jo tiesnesim nav pienākums prasītāja vietā noteikt nodrošinājuma līdzekļus.⁹⁵

Papildus šiem abiem kritērijiem, tāpat kā administratīvajā procesā, jāņem vērā prasības pirmšķietamo (*prima facie*) formālo juridisko pamatojumu un samērīgumu starp pušu tiesiskajām interesēm. Attiecīgi, tas ir tiesas pienākums no tās rīcībā esošajiem materiāliem rūpīgi izvērtēt prasības apmierināšanas iespējas un lēmumā tās pamatot. Tomēr ir jāņem vērā, ka prasības nodrošinājuma piemērošana nenozīmē, ka tiesai jau ir izveidojies absolūts un galīgs viedoklis par to, kā tiks izspriesta lieta pēc būtības. Arī administratīvajā procesā tiek atzīts, ka,

⁹³Rozenbergs J., Torgāns K. Komentārs Civilprocesa 93.pantam. Grām.: Civilprocesa likuma komentāri. I. daļa (1.-28 .nodaļa). Otrais papildinātais izd. Sagatavojis autoru kolektīvs prof. K. Torgāna zinātniskajā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2016, 336.lpp.

⁹⁴Ibid. 337.lpp.

⁹⁵Ibid. 338.lpp.

izskatot lietu pēc būtības, tiesa var nonākt pie atšķirīgiem secinājumiem nekā *prima facie* vērtējuma rezultātā.⁹⁶

Autore secina, ka pagaidu tiesiskās aizsardzības līdzekļi civilprocesā ir ļoti līdzīgi pagaidu tiesiskās aizsardzības līdzekļiem administratīvajā procesā. Tas ir, arī civilprocesā tāpat kā administratīvajā procesā svarīgi ir, lai personas lūgums piemērot pagaidu tiesiskās aizsardzības līdzekli būtu pamatots un motivēts. Arī Satversmes tiesas procesā svarīga ir pagaidu noregulējuma nepieciešamības pamatošana, jo Satversmes tiesa ļoti stingri vērtē, kādi kritēriji ir uzskatāmi par būtisku kaitējumu, kā arī vai sprieduma izpilde kļūs neiespējama. Tiesai, vērtējot šo lūgumu, ir jāvadās pēc tā, lai tiktu izpildīti noteikti kritēriji (civilprocesā - sprieduma izpilde lietā varētu kļūt apgrūtināta vai neiespējama, administratīvajā procesā - būtisks kaitējums vai zaudējumi, Satversmes tiesas procesā – būtisks kaitējums pieteikuma iesniedzējam vai Satversmes tiesas sprieduma neiespējama izpilde). Gan civilprocesam, gan administratīvajam procesam kopīgs ir tas, ka jāņem vērā pirmšķietama prettiesiskuma kritērijs. Satversmes tiesas procesā, vērtējot pagaidu noregulējuma piemērošanu, nav svarīgs prettiesiskuma kritērijs.

⁹⁶Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 18.05.2007 lēmums lietā nr. SKA-388/2007, p.14. Pieejams: <http://at.gov.lv/downloadlawfile/4911> [aplūkots 25.03.2018.]

3. PAGaidu TIESISKĀS AIZSARDZĪBAS LĪDZEKĻI SATVERSMES TIESĀ

3.1. Satversmes tiesas likumā noteiktais pagaidu tiesiskās aizsardzības līdzeklis

Satversmes tiesas likuma 19.²panta piektajā daļā noteiktais pagaidu tiesiskās aizsardzības līdzeklis – tiesas nolēmuma izpildes apturēšana - tika ieviests 2001.gada 1.jūlijā kopā ar konstitucionālās sūdzības institūta ieviešanu Satversmes tiesas procesā.

Tiesas pieteikuma un konstitucionālās sūdzības institūta ieviešanā liela nozīme bija Vācijas Federālās Konstitucionālās tiesas regulējumam. Latvijā tika ieviests šaurais konstitucionālās sūdzības modelis, tas ir, ka personas var vērsties Satversmes tiesā tikai par normatīvo aktu un tiesību normu atbilstību Satversmei, nevis par ikviena publiskās varas akta atbilstību Satversmei, kā tas ir Vācijā (pilnais konstitucionālās sūdzības modelis). Tādēļ tika uzskatīts, ka Vācijas Federālās konstitucionālās tiesas likuma 32.pantā ietvertais pagaidu tiesību aizsardzības līdzekļu regulējums ir pārāk plašs un ir vajadzīgs šaurāks regulējums. Tā kā personai pirms vērsšanās Satversmes tiesā ir jāizmanto visi vispārējie tiesību aizsardzības līdzekļi, tika ieviesta tiesas nolēmuma izpildes apturēšanas iespēja. Tāpat tika noteikts tiesvedības apturēšanas pienākums uz laiku, kamēr lieta tiek izskatīta Satversmes tiesā.⁹⁷

Termins “pagaidu tiesiskās aizsardzības līdzeklis” Satversmes tiesas likumā tieši nav definēts.⁹⁸ Taču tas izriet no Satversmes tiesas likuma 19.²panta piektās daļas, kas nosaka: “Konstitucionālās sūdzības (pieteikuma) iesniegšana neaptur tiesas nolēmuma izpildi, izņemot gadījumus, kad Satversmes tiesa lēmusi citādi.” No šī panta var secināt, ka Satversmes tiesā tiek paredzēts viens pagaidu tiesiskās aizsardzības līdzeklis – tiesas nolēmuma izpildes apturēšana un tajā ir ietverts vispārējs noteikums, ka lietas ierosināšana Satversmes tiesā neietekmē ar apstrīdēto normu saistīto nolēmumu izpildi.⁹⁹ Tiesības apturēt tiesas nolēmuma izpildi dēvētas arī par pagaidu noregulējumu.¹⁰⁰

⁹⁷Priekulis, J. Tiesību normas darbības ierobežošana – sapnis vai realitāte. Jurista Vārds, 2017, nr. 17 (971).

⁹⁸Satversmes tiesas likums: LV likums. Pieņemts 05.06.1996. [16.04.2018. red.]

⁹⁹Satversmes tiesas kolēģijas 18.01.2010. lēmums lietā Nr.2010-05-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2010-05-01_Lemums_ierosinasana.pdf [aplūkots 16.04.2018.]

¹⁰⁰Rodiņa A., Pagaidu tiesību aizsardzības līdzekļi *versus* procesuāls jautājums Satversmes tiesas procesā. Latvijas Universitātes 74. zinātniskās konferences rakstu krājums, Ārvalsts investīcijas kad tiesības mijiedarbojas. Pieejams: https://www.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/apgads/PDF/Juristi_74.pdf. [aplūkots 16.04.2018.]

Satversmes tiesas likuma 19.²panta piektajā daļā ir paredzēts tikai viens pagaidu līdzeklis – tiesības apturēt tiesas nolēmuma izpildi, ja iesniegta konstitucionālā sūdzība. Savukārt jautājums par citu tiesību aktu darbības apturēšanu uzskatāms par Satversmes tiesas likumā un Satversmes tiesas reglamentā neregulētu procesuālu jautājumu.¹⁰¹

Tomēr pastāv viedoklis¹⁰², ka Satversmes tiesas procesā pastāv divi pagaidu aizsardzības līdzekļi. Tas ir, ka Satversmes tiesas sprieduma izpildes kārtības noteikšana atbilst pagaidu aizsardzības līdzekļa pazīmēm. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 31.panta 12.punktu Satversmes tiesas spriedumā var norādīt citus tiesas nolēmumus, ja tas nepieciešams. Šajā gadījumā Satversmes tiesai ir tiesības ar cita nolēmuma iekļaušanu nodrošināt, piemēram, ka norma, kas ar tiesas spriedumu tiek atzīta par spēkā neesošu, tiek “izņemta” un tādā veidā novērst jaunus tiesību aizskārumus. Šādā veidā Satversmes tiesa nosaka sprieduma tiesiskās sekas un sprieduma izpildes kārtību. Autore uzskata, ka Satversmes tiesas sprieduma izpildes kārtības noteikšanu nevar uzskatīt par vēl vienu pagaidu aizsardzības līdzekli Satversmes tiesas procesā. Autores ieskatā Satversmes tiesas sprieduma izpildes kārtība attiecas uz sprieduma izpildi un tas neatbilst pagaidu aizsardzības līdzekļa mērķim - noregulēt kādas ar lietā izskatāmo priekšmetu saistītas attiecības līdz galīgā tiesas nolēmuma spēkā stāšanās brīdim, lai nodrošinātu sagaidāmā galīgā nolēmuma efektivitāti un nozīmīgumu.

3.2. Satversmes tiesas likumā noteiktā pagaidu tiesiskās aizsardzības līdzekļa realizācija

Normatīvajā regulējumā var saskatīt skaidrus pagaidu tiesiskās aizsardzības līdzekļa elementus. Tomēr ir būtiski, ka ir attīstījusies prakse, kas arī ir analizēta darbā. Svarīgi ir skatīt normatīvo regulējumu kopā ar prakses piemēriem, kuri ne visi ir publiski pieejami. Tieši izpētot Satversmes tiesas prakses piemērus var saprast, kādus lūgumus par pagaidu noregulējumu tā izskatīs un kādus tieši pretēji noraidīs.

¹⁰¹Satversmes tiesas 10.05.2007. lēmums lietā Nr. 2007-10-0102, 10.p. Pieejams: https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2007/04/2007-10-0102_Citi_Lemums_lugums.pdf#search=2007-10-0102 [aplūkots 16.04.2018.]

¹⁰²Šķinķis M. Pagaidu noregulējums Satversmes tiesas procesā. Jurista Vārds, 2012, nr.5 (704).

3.2.1. Institūcijas kas pieņem lēmumu par pagaidu tiesiskās aizsardzības līdzekļa piemērošanu

Lai precizētu procesuālo kārtību, kas nav noteikta Satversmes tiesas likumā un Satversmes tiesas reglamentā, kā arī lai radītu visiem sapratni, Satversmes tiesa rīcības sēdē 2005.gada 31.augustā noteica kārtību, kādā pieņemams Satversmes tiesas likuma 19.²panta piektajā daļā paredzētais lēmums jeb tiesas nolēmuma izpildes apturēšana.

Atbilstoši Satversmes tiesas reglamenta¹⁰³ (turpmāk – reglaments) 87.panta 8.punktam par Satversmes tiesas likumā un reglamentā neregulētiem Satversmes tiesas procesa jautājumiem, kas izlemjami pirms lietas izskatīšanas tiesas sēdē, Satversmes tiesa lemj tiesas rīcības sēdē. Tādējādi kārtība, kādā pieņemams Satversmes tiesas likuma 19.²panta piektajā daļā paredzētais lēmums, nosakāma Satversmes tiesas rīcības sēdē.¹⁰⁴ Šāda kārtība un koncepts ir attīstīts gan praksē, gan doktrīnā.

Gadījumos, kad lūgums par nolēmuma izpildes apturēšanu ir izteikts pieteikumā par lietas ierosināšanu, interpretējot Satversmes tiesas likuma 20.panta pirmo daļu sasaistē ar procesuālās ekonomijas principu, secināms, ka Satversmes tiesas kolēģija, ierosinot lietu, tiesīga pieņemt arī Satversmes tiesas likuma 19.²panta piektajā daļā paredzēto lēmumu par tiesas nolēmuma izpildes apturēšanu.¹⁰⁵

Ņemot vērā iepriekš minēto, Satversmes tiesa pieņēma lēmumu, ka lietas ierosināšanas stadijā Satversmes tiesas likuma 19.²panta piektajā daļā paredzēto lēmumu pieņem kolēģija, kas izskata attiecīgo pieteikumu un lietas sagatavošanas stadijā Satversmes tiesas likuma 19.²panta piektajā daļā paredzēto lēmumu pieņemt rīcības sēdē triju tiesnešu sastāvā, bet gadījumos, kad izlemjami Satversmes tiesas likumā un reglamentā neregulēti Satversmes tiesas procesa jautājumi – pilnā sastāvā.¹⁰⁶

Autore uzskata, ka šāds koncepts ir atbilstošs, jo lietas ierosināšanas stadijā kolēģija, kas izskata attiecīgo pieteikumu, vislabāk varēs izvērtēt, vai pieteikuma iesniedzējs ir pamatojis pagaidu aizsardzības līdzekļa nepieciešamību, vai ir sniegti pietiekami argumenti, vai ir izpildījies kāds no nepieciešamajiem kritērijiem, lai pagaidu aizsardzības līdzeklis tiktu piemērots.

Atbilstošs regulējums ir arī tam, ka par tiesas sprieduma izpildes apturēšanu lemj trīs tiesnešu sastāvā, bet par neregulētu procesuālu jautājumu – pilnā sastāvā. Autores ieskatā

¹⁰³Satversmes tiesas reglaments: reglaments. Pieņemts 05.02.2014. [16.04.2018.red.]

¹⁰⁴Satversmes tiesas rīcības sēdes 31.08.2005. lēmums par kārtību, kādā pieņemams Satversmes tiesas likuma 19.² panta piektajā daļā paredzētais lēmums (nav publicēts, pieejams Satversmes tiesas kancelejā).

¹⁰⁵Ibid.

¹⁰⁶Ibid.

lēmumu par tiesas sprieduma izpildes apturēšanu nebūtu nepieciešams pieņemt pilnā tiesnešu sastāvā, jo šis jautājums nav tik sarežģīts kā, piemēram, pieteikuma iesniedzēja lūgumi izskatīt Satversmes tiesas procesa likumā vēl neregulētu jautājumu. Turklāt praksē ir gadījumi, kad lēmumā par lietas ierosināšanu Satversmes tiesas kolēģija izlemj apturēt tiesas nolēmuma izpildi, bet lietas izskatīšanas laikā šis lēmums tiek mainīts. Līdz ar to nav nepieciešamība paredzēt, ka lēmumu par tiesas sprieduma izpildes apturēšanu pieņem tiesa pilnā sastāvā. Savukārt, ņemot vērā gadījumus, kad Satversmes tiesai ir bijuši lūgumi izskatīt Satversmes tiesas procesā neregulētus jautājumus, ir secināms, ka šādi jautājumi ir jāizskata pilnā tiesas sastāvā.

Tātad secināms, ka izšķirami 2 dažādi sastāvi, kas tiesīgi piemērot pagaidu aizsardzības līdzekli, un viens sastāvs, kas pieņem lēmumu par neregulētu procesuālu jautājumu. Attiecīgi lietas ierosināšanas stadijā lēmumu par tiesas sprieduma izpildes apturēšanu tiesīga pieņemt Satversmes tiesas rīcības sēdē triju tiesnešu sastāvā, savukārt, saņemot lūgumu, lēmumu par tiesas sprieduma izpildes apturēšanu tiesīga pieņemt Satversmes tiesas kolēģija lietas izskatīšanas stadijā, savukārt par neregulētu procesuālu jautājumu – Satversmes tiesa pilnā sastāvā.

3.2.2. Personas iniciatīvas tiesības pagaidu tiesiskās aizsardzības līdzekļa piemērošanā Satversmes tiesas procesā

Kā jau iepriekš minēts, tad pagaidu tiesību aizsardzības līdzeklis Satversmes tiesā piemērojams tad, ja to lūdz pats pieteikuma iesniedzējs, kad lieta Satversmes tiesā tiek ierosināta, pamatojoties uz konstitucionālo sūdzību.

Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 19.²pantam konstitucionālo sūdzību (pieteikumu) Satversmes tiesai var iesniegt ikvienu persona, kura uzskata, ka tai Satversmē noteiktās pamattiesības aizskar tiesību norma, kas neatbilst augstāka juridiska spēka tiesību normai.

Konstitucionālās sūdzības subjekts ir persona, kas ir tiesīga iesniegt konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesā. Precizējot var teikt, ka tā ir persona (vai arī vairākas personas), pēc kuras iniciatīvas, kuras materiālā izpausme ir pieteikums - konstitucionālā sūdzība, Satversmes tiesa ir tiesīga lemt par Satversmes tiesas procesa uzsākšanu.¹⁰⁷ Satversmē noteiktās cilvēka pamattiesības var baudīt un to pārkāpšanas gadījumā iesniegt konstitucionālo sūdzību, arī privāto tiesību juridiskās personas – komercsabiedrības, biedrības, nodibinājumi u.tml.¹⁰⁸

¹⁰⁷Rodiņa A. Konstitucionālās teorijas teorija un prakse Latvijā. Rīgā: Latvijas Vēstnesis, 2009, 146.lpp.

¹⁰⁸Rodiņa A. Konstitucionālajai sūdzībai – 15 Konstitucionālās sūdzības satura elementi: no teorijas līdz praksei. Jurista Vārds, 2016, nr.35 (938).

Latvijā, ņemot vērā valsts uzbūves pamatprincipus, Satversmes tiesā var vērsties trīs subjektu grupas: publisko tiesību subjekti, tiesas un personas.¹⁰⁹

No Satversmes tiesas likuma 19.²panta pirmās daļas izriet: kā priekšnoteikums, lai konstitucionālās sūdzības iesniedzējs varētu iesniegt konstitucionālo sūdzību ir nepieciešamība konstatēt Satversmē noteikto pamattiesību aizskārumu.

Papildus iepriekš minētajam nepieciešams izpildīt vēl vienu kritēriju - ir nepieciešams izmantot visas iespējas aizstāvēt minētās tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem (sūdzība augstākai institūcijai vai augstākai amatpersonai, sūdzība vai prasības pieteikums vispārējās jurisdikcijas tiesai u.c.) vai arī tādu nav. Personai, pirms vērsties Satversmes tiesā, ir jāizmanto reāli un efektīvi tiesību aizsardzības līdzekļi, proti, tādi, ar kuriem pastāv reāla iespēja panākt tādu materiāltiesisku rezultātu, kas novērš iespējamo pamattiesību aizskārumu.¹¹⁰ Līdzekļu piemērošana balstās uz principu: kamēr nav lemts citādi, nolēmums ir izpildāms jeb lietas ierosināšana Satversmes tiesā pati par sevi neietekmē ar apstrīdēto normu saistītā nolēmuma izpildi.¹¹¹

Līdzšinējā Satversmes tiesas prakse liecina, ka tā *ex officio* nelemj par nolēmuma izpildes apturēšanu, ja nav izteikts konkrēts lūgums. Lūgumu piemērot pagaidu līdzekli konstitucionālās sūdzības subjekts var iekļaut gan konstitucionālajā sūdzībā vai arī izteikt to atsevišķā pieteikumā Satversmes tiesā.¹¹² Autores ieskatā, Satversmes tiesai nebūtu jālemj par to, vai lietā piemērot pagaidu aizsardzības līdzekli, ja to persona nav lūgusi. Ja Satversmes tiesa lemtu par to, vai apturēt tiesas sprieduma izpildi, ja persona pati to nebūtu lūgusi, tā būtu iejaukšanās vispārējās jurisdikcijas tiesu un administratīvo tiesu darbībā, turklāt, tiktu apgrūtināts Satversmes tiesas process un lietas ierosināšanas stadija, jo būtu jāvērtē arī vispārējās jurisdikcijas tiesas vai administratīvās tiesas lēmums.

Satversmes tiesa pēc iespējas mazāk cenšas iejaukties vispārējās jurisdikcijas tiesu un administratīvo tiesu darbā, līdz ar to šāds koncepts, ka personai pašai ir jālūdz pagaidu noregulējuma piemērošana, ir atbilstošs. Tas izriet arī no aktīvā pamattiesību aizsargātāja koncepta. Attiecīgi, persona, kura izmanto visus pieejamos veidus, kā aizsargāt savas tiesības,

¹⁰⁹Rodiņa A., Spale A. Komentārs Satversmes 85. pantam. Grām.: Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VI nodaļa. Tiesa. VII nodaļa. Valsts kontrole. Sagatavojis autoru kolektīvs prof. R. Baloža zinātniskajā vadībā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2013, 119.lpp.

¹¹⁰Satversmes tiesas 24.10.2013. spriedums lietā Nr. 2012-23-01, secinājumu daļas 14. p. Latvijas Vēstnesis, 2013, Nr.209.

¹¹¹Satversmes tiesas kolēģijas 26.01.2010. lēmums lietā Nr. 2010-08-01, 5.p. Pieejams:https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2010-08-01_Lemums_ierosinasana.pdf#search=2010-08-01 [aplūkots 25.03.2018.]

¹¹²Rodiņa A., Pagaidu tiesību aizsardzības līdzeklis Satversmes tiesas procesā: nolēmuma izpildes apturēšana. Grām. Autoru kolektīvs. Juridisko personu publiski tiesiskā atbildība: aktualitātes, problēmas un iespējamie risinājumi. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2018, 234.lpp.

var cerēt uz pamattiesību aizsardzību, tai skaitā arī Satversmes tiesā. Pretēji – neaktīva persona "apmierinājumu" Satversmes tiesā var nesaņemt.¹¹³

Šāds regulējums arī palīdz īstenot Satversmes tiesas likuma 19.²panta piektās daļas mērķi - novērst iespēju, ka personas, kuras neapmierina nolēmums attiecīgajā civillietā, krimināllietā vai administratīvajā lietā, izmantotu konstitucionālo sūdzību kā sprieduma izpildes novilcināšanas līdzekli.¹¹⁴ Līdz ar to, kamēr persona nelūdz apturēt tiesas sprieduma izpildi, Satversmes tiesai nav jāizskata un nav jālemj par šādu rīcību.

Lai īstenotu pagaidu aizsardzības līdzekļu mērķi un novērstu Satversmes tiesas iejaukšanos vispārējo tiesu darbībā, personai, kura vēršas Satversmes tiesā ar konstitucionālo sūdzību un lūgumu apturēt tiesas nolēmuma izpildi, ir jābūt aktīvai un pašai jālūdz piemērot pagaidu aizsardzības līdzekli.

3.2.3. Lietas ierosināšana Satversmes tiesā kā priekšnoteikums pagaidu tiesiskās aizsardzības līdzekļa piemērošanai

Priekšnoteikums pagaidu tiesību aizsardzības līdzekļu piemērošanai ir lietas ierosināšana. Gadījumos, kad lieta tiek ierosināta, par pagaidu aizsardzības līdzekļu piemērošanu, kā jau iepriekš minēts, izlemj vai nu Satversmes tiesa rīcības sēdē lietas ierosināšanas stadijā, vai Satversmes tiesas kolēģija lietas izskatīšanas stadijā.

Gadījumos, kad lieta netiek ierosināta, Satversmes tiesa nemaz neizskata lūgumus un iekļauj lēmumā par atteikšanos ierosināt lietu punktu: "Tā kā lieta Satversmes tiesā netiek ierosināta, šā lēmuma minētais lūgums ir atstājams bez izskatīšanas." Ir loģiski, ka Satversmes tiesa šādus lūgumus neizskata, jo, ja lieta netiek ierosināta, tad nav jāvērtē arī pieteiktie lūgumi, jo nav pamattiesību aizskārums.

Praksē tikai vienā gadījumā Satversmes tiesa ir izskatījusi jautājumu par pagaidu noregulējuma piemērošanu pirms lietas ierosināšanas.¹¹⁵ Šāds lēmums tika pieņemts Denisa Čalovska lietā. Satversmes tiesā Deniss Čalovskis iesniedza divus pieteikumus (pieteikums Nr.72/2013 un Nr.74/2013), kuros bija ietverts lūgums apturēt Latvijas Republikas Augstākās

¹¹³Rodiņa A. Konstitucionālajai sūdzībai – 15. Konstitucionālās sūdzības satura elementi: no teorijas līdz praksei. Jurista vārds, 2016, nr.35 (938).

¹¹⁴Satversmes tiesas rīcības sēdes 31.08.2005. lēmums lietā Nr.2005-12-0103, 2.p. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2005/05/2005-12-0103_Citi_Ricibas_sedes_lemums.pdf [aplūkots 16.04.2018.]

¹¹⁵Kūtris G. Ierosinājums atlikt lēmumu D. Čalovska lietā, Jurista Vārds, 2013, nr.18 (769).

tiesas Krimināllietu tiesu palātas 2013.gada 31.janvāra lēmumu Nr. IP-1 izpildi, proti, lūgums apturēt Denisa Čalovska izdošanu tiesāšanai ārvalstij.¹¹⁶

Šajā lietā Satversmes tiesa ņēma vērā Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksi. Līdzīgos gadījumos Eiropas Cilvēktiesību tiesa teikusi, ka, lai nodrošinātu, ka personas pamattiesības netiks pārkāptas gadījumos, kad valsts pieņēmusi lēmumu viņu izdot ārvalstij, Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir lēmusi par pagaidu aizsardzības pasākumiem, ar kuriem līdz galīgā nolēmuma pieņemšanas brīdim tiesā ir apturētas turpmākās darbības uz personu.

Līdz ar to Satversmes tiesa secināja, ka minētais lūgums ir jāizskata nekavējoties, proti, Satversmes tiesai jāvērtē tas, vai konkrētajā gadījumā, pirms Satversmes tiesas kolēģija pieņēmusi lēmumu par lietas ierosināšanu vai atteikšanos ierosināt lietu, ir nepieciešams veikt pasākumus pieteikuma iesniedzēja pamattiesību īstenošanai un aizsardzībai.¹¹⁷ Ņemot vērā lietas apstākļus, Satversmes tiesas kolēģija lūgumu par pagaidu aizsardzību izskatīja pirms vēl tika pieņemts lēmums par lietas ierosināšanu/atteikšanos ierosināt lietu.

Konkrētajā situācijā Ministru kabinetam vēl bija jāpieņem lēmums par pieteikuma iesniedzēja izdošanu. Satversmes tiesas kolēģija secināja, ka nebija pamata apturēt Palātas lēmuma izpildi, jo šo kaitējumu varēja novērst ar citiem līdzekļiem, tāpēc Satversmes tiesas kolēģija nolēma ierosināt Ministru kabinetam atlikt lēmuma pieņemšanu par Denisa Čalovska izdošanu.

Pamatojoties uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas reglamenta 39. noteikumu, Deniss Čalovskis vērsās Eiropas Cilvēktiesību tiesā ar lūgumu piemērot pagaidu aizsardzības pasākumu – liegt Latvijai viņu izdot ASV, kamēr viņa lieta Eiropas Cilvēktiesību tiesā nav izskatīta. 2013.gada 8.augustā tika noteikti pagaidu aizsardzības pasākumi saskaņā ar reglamenta 39.pantu un iesniegumam tika piešķirts prioritārs statuss saskaņā ar reglamenta 41.pantu.¹¹⁸ Ņemot vērā Satversmes tiesas procesuālo stadiju ilgumu, cilvēktiesību aizsardzības garantijas un starptautiskās saistības šajā gadījumā, jautājums par pagaidu noregulējumu tika izlemts nekavējoši, negaidot kolēģijas lēmumu par lietas ierosināšanu vai atteikšanos ierosināt lietu.¹¹⁹

Šis precedents liecina, ka līdz ar lietas izskatīšanu, Satversmes tiesā varētu rasties nepieciešamība izskatīt jautājumu par pieteikuma iesniedzēja pamattiesību izmantošanu un aizsardzību un pieņemt lēmumu par to, kā arī piemērot pagaidu aizsardzības līdzekļus, pirms

¹¹⁶Satversmes tiesas rīcības sēdes 19.04.2013. lēmums, 2.4.p. (nav publicēts, pieejams Satversmes tiesas kancelejā).

¹¹⁷Satversmes tiesas rīcības sēdes 19.04.2013. lēmums, 2.5.p. (nav publicēts, pieejams Satversmes tiesas kancelejā).

¹¹⁸Ibid. 2.4.p.

¹¹⁹Rodiņa A., Pagaidu tiesību aizsardzības līdzeklis Satversmes tiesas procesā: nolēmuma izpildes apturēšana. Grām. Autoru kolektīvs. Juridisko personu publiski tiesiskā atbildība: aktualitātes, problēmas un iespējamie risinājumi. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2018, 237.lpp.

pieņemts lēmums par lietas ierosināšanu vai atteikšanos to uzsākt. Tomēr jāņem vērā, ka šādas situācijas ir uzskatāmas par ārkārtas vai ārkārtas gadījumiem. Tas, ka nav citu tiesiskās aizsardzības līdzekļu, kas nodrošinātu Satversmes tiesas nolēmuma efektīvu izpildi vai novērstu būtisku kaitējumu pieteikuma iesniedzēja pamattiesībām, ir izšķiroši svarīgi, piemērojot pagaidu kaitējumu pieteikuma iesniedzēja pamattiesībām.¹²⁰

Var secināt, ka praksē var rasties gadījumi, kad vēl pirms tiek pieņemts lēmums par lietas ierosināšanu vai atteikšanos ierosināt lietu, ir nepieciešams izskatīt un lemt par pagaidu noregulējuma piemērošanu. Šajā lietā ir saprotams, kāpēc Satversmes tiesa izskatīja lūgumu pirms lietas uzsākšanas, jo persona jau varēja tikt izdota, tātad būtiski tiktu aizskartas personas pamattiesības, jo pieteikuma izskatīšanas process līdz brīdim, kad tiks pieņemts lēmums par lietas ierosināšanu vai atteikšanos ierosināt lietu, var ilgt mēnesi vai pat divus.¹²¹ Bija būtiski izlemt to uzreiz, nevis gaidīt, kamēr tiktu pieņemts lēmums par lietas ierosināšanu vai lēmums par atteikšanos ierosināt lietu. Šādām lietām ir izņēmuma un ārkārtējs raksturs. Satversmes tiesai ir svarīgi izvērtēt, ka šajā gadījumā nav pieejami citi tiesiski līdzekļi, lai padarīt iespējamu Satversmes tiesas sprieduma izpildi vai varētu novērst būtisku kaitējumu pieteikuma iesniedzējam.

Lai piemērotu pagaidu līdzekļus pirms lietas izskatīšanas pēc būtības, svarīgi ir iekļaut argumentus, kas pamatotu šādu nepieciešamību. Tā, piemēram, lietā Nr. 2012-07-01¹²² pieteikuma iesniedzēji lūdza Satversmes tiesu piemērot pagaidu noregulējumu un apturēt tiesvedību civillietā daļā par administratoru pieteikuma izskatīšanu ar bankrota procedūras uzsākšanu. Pieteikuma iesniedzēji šādu lūgumu pamatoja ar to, ka bankrota procedūras uzsākšana padarīs Satversmes tiesas sprieduma izpildi par neiespējamu un pieteicēja īpašuma tiesībām tiks nodarīts neatgriezenisks un nenovēršams aizskārums. Kā var secināt, tad šajā gadījumā pieteikuma iesniedzēji nav juridiski pamatojuši to, ka pastāv reāla iespēja, ka Satversmes tiesas nolēmuma izpilde nākotnē būs apdraudēta, turklāt pieteikuma iesniedzēji varēja vērsties Rīgas apgabaltiesā un lūgt apturēt tiesvedību lietā, pamatojoties uz 19.²panta trešo daļu.

Parasti pieteikuma iesniedzēji pieteikumā par lietas ierosināšanu iekļauj lūgumu piemērot pagaidu aizsardzības līdzekļus, turklāt īpaši pieprasījumi piemērot pagaidu aizsardzības

¹²⁰Rodiņa A., Pagaidu tiesību aizsardzības līdzeklis Satversmes tiesas procesā: nolēmuma izpildes apturēšana. Grām. Autoru kolektīvs. Juridisko personu publiski tiesiskā atbildība: aktualitātes, problēmas un iespējamie risinājumi. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2018, 237.lpp.

¹²¹Rodiņa A., Amoliņa D. The Procedure of the Constitutional Court: Issues to be Decided at the Stage of Initiation of a Case. Pieejams: https://www.journaloftheuniversityoflatvialaw.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/projekti/journaloftheuniversityoflatvialaw/No6/7.Anita_Rodina_Dita_Amolina.pdf [aplūkots 18.02.2019.]

¹²²Satversmes tiesas rīcības sēdes 27.03.2012. lēmums lietā Nr.2012-07-01 (nav publicēts, pieejams Satversmes tiesas kancelejā).

līdzekļus, ir iesniegti pēc lietas ierosināšanas, piemēram, lūgums apturēt tiesvedību civillietā par maksātspējas administratora pieteikuma izskatīšanu par bankrota procedūras uzsākšanu līdz Satversmes tiesas sprieduma pasludināšanai.¹²³

Autore secina, ka pirms lietas ierosināšanas netiek izskatīti pieteikumā iekļautie lūgumi, izņemot gadījumus, kad nepieciešams veikt pasākumus pieteikuma iesniedzēja pamattiesību īstenošanai un aizsardzībai. Ja pieteikuma iesniedzējs lūdz piemērot pagaidu aizsardzības līdzekļus vēl pirms lietas izskatīšanas pēc būtības, ir svarīgi iekļaut argumentus, kas pamatotu šādu nepieciešamību.

3.2.4. Termina “nolēmums” izpratne pagaidu tiesiskās aizsardzības līdzekļa piemērošanā

Termins “nolēmums” konkrētāk regulēts katras nozares procesuālajā likumā. Tā, piemēram, Civilprocesa likuma 189.pants nosaka, ka tiesas nolēmumu, ar kuru lietu izspriež pēc būtības, tiesa taisa sprieduma veidā un pasludina Latvijas Republikas vārdā. Savukārt Civilprocesa likuma 229.pants nosaka, ka tiesas nolēmumu, ar kuru lieta netiek izspriesta pēc būtības, pieņem lēmuma veidā.

Kriminālprocesa¹²⁴ 319.pantā noteikts, ka tiesas nolēmumi ir tiesas spriedumi un lēmumi. Tiesas spriedums ir tiesas nolēmums par apsūdzētā vainu vai nevainīgumu, soda piemērošanu vai nepiemērošanu, kā arī attaisnošanu vai atbrīvošanu no soda. Savukārt administratīvā procesa likumā definēts ka, tiesas nolēmumu, ar kuru lietu izspriež pēc būtības, taisa tiesas sprieduma veidā un pasludina Latvijas tautas vārdā.¹²⁵

Kā secināms pēc procesuālajām normām, tad tiesas nolēmumi ir spriedumi un lēmumi. Tiesas nolēmumu, ar kuru lietu izspriež pēc būtības, tiesa taisa sprieduma veidā, savukārt - ar kuru lieta netiek izspriesta pēc būtības – lēmuma veidā.

Satversmes tiesas likumā *expressis verbis* ir noteikts pagaidu noregulējuma veids – tiesas nolēmuma izpildes apturēšana. Tās ir Satversmes tiesas tiesības “apturēt nolēmuma izpildi civillietā, krimināllietā vai administratīvajā lietā”.¹²⁶

¹²³Rodiņa A., Amoliņa D. The Procedure of the Constitutional Court: Issues to be Decided at the Stage of Initiation of a Case. Pieejams: https://www.journaloftheuniversityoflatvialaw.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/projekti/journaloftheuniversityoflatvialaw/No6/7.Anita_Rodina_Dita_Amolina.pdf [aplūkots 18.02.2019.]

¹²⁴Kriminālprocesa likums: LV likums. Pieņemts 21.04.2005. [13.03.2019.red.]

¹²⁵Administratīvā procesa likums: LV likums. Pieņemts 25.10.2011. [30.04.2018. red.]

¹²⁶Satversmes tiesas rīcības sēdes 05.03.2010. lēmums lietā Nr.2010-08-01, 3.p. (nav publicēts, pieejams Satversmes tiesas kancelejā).

Pagaidu noregulējums, kas iekļauts Satversmes tiesas likumā, paredz apturēt tiesas nolēmuma izpildi - gan lēmumu, gan spriedumu. Jāuzsver, ka Satversmes tiesas likums neparedz tiesas procesu apturēšanu, bet tikai aptur nolēmuma izpildi — attiecīgās tiesvedības stadijas gala rezultātu.¹²⁷

Izpētot Satversmes tiesas praksi, redzams, ka lūgumi, kurus Satversmes tiesa izskata ir: “apturēt Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesas 2006. gada 14. novembra sprieduma krimināllietā Nr.11092045705 izpildi”¹²⁸, “apturēt Rīgas apgabaltiesas 2007. gada 10. aprīļa sprieduma civillietā CA – 244/12 izpildi”¹²⁹, “apturēt Rīgas Centra rajona tiesas tiesneses 2009. gada 26. oktobra lēmuma lietā Nr.3.12-2083/1 un Rīgas rajona tiesas tiesneses 2009. gada 11. novembra lēmuma lietā Nr. 3-12/5976 izpildi līdz Satversmes tiesas sprieduma spēkā stāšanās dienai.”¹³⁰

Praksē bieži pieteikuma iesniedzēji lūdz apturēt, piemēram, tiesvedību civillietā sakarā ar lietas dalībnieka iesniegtu konstitucionālo sūdzību.¹³¹ Satversmes tiesa par šādu lūgumu secināja, ka: “Satversmes tiesas kompetencē nav tiesvedības apturēšana civillietā sakarā ar lietas dalībnieka iesniegtu konstitucionālo sūdzību. Saskaņā ar Civilprocesa likuma 214. panta 4. punktu pienākums apturēt tiesvedību tāpēc, ka Satversmes tiesa ierosinājusi lietu sakarā ar puses vai trešās personas iesniegtu konstitucionālo sūdzību, ir tiesai, kuras tiesvedībā konkrētā lieta atrodas. Līdz ar to pieteikuma iesniedzēju lūgums apturēt tiesvedību Augstākās Tiesas Senāta Civillietu departamentā civillietā Nr. SPC-23/2013 ir atstājams bez izskatīšanas.”¹³²

Līdzīgā lietā, kur konstitucionālās sūdzības iesniedzējs lūdza apturēt tiesvedību lietā, Satversmes tiesa secināja, ka: “Izskatāmais lūgums ir ietverts konstitucionālajā sūdzībā, tomēr nav saistīts ar tiesas nolēmuma izpildes apturēšanu. Tāpēc uz pieteikuma iesniedzēju lūgumu neattiecas Satversmes tiesas likuma 19.²panta piektā daļa.”¹³³ Savukārt attiecībā uz pieteikuma

¹²⁷Rodiņa A., Amoliņa D. The Procedure of the Constitutional Court: Issues to be Decided at the Stage of Initiation of a Case. Pieejams: https://www.journaloftheuniversityoflatvialaw.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/projekti/journaloftheuniversityoflatvialaw/No6/7.Anita_Rodina_Dita_Amolina.pdf [aplūkots 18.02.2019.]

¹²⁸Satversmes tiesas kolēģijas 29.04.2008. lēmums lietā Nr.2008-09-0106. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2008/04/2008-09-0106_Lemums_ierosinasana.pdf [aplūkots 14.04.2019.]

¹²⁹Satversmes tiesas kolēģijas 20.06.2008. lēmums lietā Nr.2008-12-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2008-12-01_Lemums_ierosinasana.pdf [aplūkots 25.04.2018.]

¹³⁰Satversmes tiesas kolēģijas 15.01.2010. lēmums lietā Nr. 2010-03-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wpcontent/uploads/2016/02/2010-03-01_Lemums_ierosinasana.pdf#search=2010-03-01 [aplūkots 15.03.2019.]

¹³¹Satversmes tiesas kolēģijas 26.04.2013. lēmums lietā Nr.2013-08-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wpcontent/uploads/2016/02/2013-08-01_Lemums_ierosinasana.pdf#search= [aplūkots 26.03.2019.]

¹³²Satversmes tiesas kolēģijas 26.04.2013. lēmums lietā 2013-08-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wpcontent/uploads/2016/02/2013-08-01_Lemums_ierosinasana.pdf#search= [aplūkots 26.03.2019.]

¹³³Satversmes tiesas rīcības sēdes 04.02.2015. lēmums lietā Nr. 2015-03-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2015-03-01_Citi_Lemums_lugums.pdf [aplūkots 16.03.2019.]

iesniedzēja lūgumu apturēt administratīvās lietas izskatīšanu par pieteikuma iesniedzēja administratora sertifikāta darbības termiņa izbeigšanu, Satversmes tiesa atsaucās uz Satversmes tiesas likuma 16.pantu, norādot, ka šāds prasījums nav piekritīgs Satversmes tiesai.¹³⁴

Tāpat bieži konstitucionālās sūdzības iesniedzēji lūdz apturēt likuma darbību, tā konstitucionālās sūdzības ietvaros tika iekļauts lūgums apturēt “Par nodokļiem un nodevām” pārejas noteikumu 199.punkta darbību līdz brīdim, kad stāsies spēkā Satversmes tiesas nolēmums¹³⁵, atzīt Rīgas pilsētas zemes komisijas lēmumu par spēkā neesošu¹³⁶, piemērot pagaidu noregulējumu, aizliedzot izbeigt maksātnešpējīgās sabiedrības ar ierobežotu atbildību „Ceturta Planēta” un maksātnešpējīgās sabiedrības ar ierobežotu atbildību „Troja Imobilien” maksātnešpējas procesa lietu¹³⁷. Satversmes tiesa, izskatot lūgumus piemērot pagaidu tiesību aizsardzības līdzekļus, ir secinājusi, ka jautājums par citu tiesību aktu darbības apturēšanu uzskatāms par neregulētu procesuālu jautājumu.¹³⁸

Izvērtējot Satversmes tiesas praksi, autore secina, ka Satversmes tiesas procesā ar nolēmumu ir saprotama sprieduma izpildes apturēšana, kā arī tiesas nolēmuma izpildes apturēšana. Tie ir vienīgie pagaidu aizsardzības līdzekļi Satversmes tiesas procesā, ko konstitucionālās sūdzības iesniedzējs ir tiesīgs lūgt piemērot Satversmes tiesā.

3.2.5. Pagaidu tiesiskās aizsardzības līdzekļa piemērošanas gadījumi

Satversmes tiesas likums *expressis verbis* neierobežo gadījumus, kuros Satversmes tiesa var lemt par nolēmuma izpildes apturēšanu, šī norma interpretējama sistēmiski kopsakarā ar citām Satversmes tiesas likuma normām, Satversmes tiesas procesa principiem, kā arī vispārējiem tiesību principiem.¹³⁹

¹³⁴Satversmes tiesas kolēģijas 11.01.2016. lēmums lietā Nr.2016-02-01, 4.p. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2016-02-01_Lemums_ierosinasana-1.pdf#search=2016-02-01 [aplūkots 25.03.2019.]

¹³⁵Satversmes tiesas kolēģijas 15.01.2019. lēmums (pieteikuma Nr. 190/2018). Pieejams: <http://www.satv.tiesa.gov.lv/decisions/kolegijas-2019-gada-15-janvara-lemums-pieteikums-nr-190-2018/> [aplūkots 15.03.2019.]

¹³⁶Satversmes tiesas kolēģijas 31.10.2018. lēmums (pieteikuma Nr. 155/2018). Pieejams: <http://www.satv.tiesa.gov.lv/decisions/kolegijas-2018-gada-31-oktobra-lemums-pieteikums-nr-155-2018/> [aplūkots 14.04.2019.]

¹³⁷Satversmes tiesas kolēģijas 14.12.2012. lēmums lietā Nr. 2012-25-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wpcontent/uploads/2016/02/2012-25-01_Lemums_ierosinasana.pdf#search=2012-25-01 [aplūkots 14.04.2019.]

¹³⁸Satversmes tiesas kolēģijas 10.05.2007. lēmums lietā Nr. 2007-10-0102, 6.p. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wpcontent/uploads/2007/04/2007-10-0102_Lemums_ierosinasana.pdf#search=2007-10-0102 [aplūkots 14.04.2019.]

¹³⁹Satversmes tiesas 30.11.2010. lēmums lietā Nr. 2010-43-01 un lietā Nr. 2010-58-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2010-43-01_Lemums_izbeigsana.pdf. [aplūkots 28.04.2018.].

Konstitucionālā sūdzība veidota kā subsidiārs (papildu) tiesību aizsardzības līdzeklis, ko persona parasti var izmantot tikai pēc visu vispārējo tiesību aizsardzības līdzekļu izsmelšanas. Satversmes tiesu nevar uzskatīt par kārtējo augstāko instanci attiecīgajā administratīvajā procesā, kriminālprocesā vai civilprocesā. Līdz Satversmes tiesas sprieduma spēkā stāšanās brīdim prezumējams, ka attiecīgajā administratīvajā procesā, kriminālprocesā vai civilprocesā ir taisīts likumīgs un pamatots nolēmums.¹⁴⁰

Nolēmuma izpildes apturēšana uzskatāma par ārkārtēju Satversmes tiesas procesa līdzekli, un piemērojama tikai svarīgu mērķu sasniegšanai, piemēram, lai nodrošinātu personas tiesību aizsardzību tādos gadījumos, kad nolēmuma izpilde attiecīgajā civillietā, krimināllietā vai administratīvajā lietā pirms Satversmes tiesas nolēmuma spēkā stāšanās varētu padarīt neiespējamu Satversmes tiesas sprieduma izpildi vai radīt būtisku kaitējumu pieteikuma iesniedzējam.”¹⁴¹

Līdz ar to var secināt, ka Satversmes tiesa atzīst divus gadījumus, kad iespējams piemērot pagaidu noregulējumu:

- 1) Nolēmuma izpilde varētu padarīt neiespējamu Satversmes tiesas sprieduma izpildi;
- 2) Nolēmuma izpilde varētu radīt būtisku kaitējumu pieteikuma iesniedzējam.

Tātad, lai lemtu par to, vai nepieciešams apturēt tiesas nolēmuma izpildi, vispirms ir jākonstatē, ka pastāv kāds no šiem diviem kritērijiem.

Piemēram, 2017.gada 10.aprīļa lēmumā par lietas ierosināšanu¹⁴² Satversmes tiesas kolēģija secināja, ka Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 2017.gada 7.marta lēmuma izpilde krimināllietā varētu radīt pieteikuma iesniedzējai būtisku kaitējumu. Šajā lietā Satversmes tiesa konstatēja viena kritērija izpildīšanos – būtisks kaitējums. Tātad nav nepieciešams konstatēt abu kritēriju izpildīšanos, lai pieņemtu lēmumu par tiesas sprieduma izpildes apturēšanu, pietiek konstatēt vienu no kritērijiem - vai nu to, ka nolēmuma izpilde varētu padarīt neiespējamu Satversmes tiesas sprieduma izpildi, vai to, ka nolēmums radītu būtisku kaitējumu pieteikuma iesniedzējam.

Pieteikuma iesniedzējam ir jāpamato lūgums un jāpierāda, ka nolēmuma izpilde varētu radīt kādu no kritērijiem, kad ir iespējams piemērot pagaidu noregulējumu. Nepietiek vienīgi ar konstatāciju vai pieņēmumiem, ka, piemēram, izpildot konkrēto tiesas nolēmumu,

¹⁴⁰Satversmes tiesas 30.11.2010. lēmums lietā Nr. 2010-43-01 un lietā Nr. 2010-58-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2010-43-01_Lemums_izbeigsana.pdf. [aplūkots 28.04.2018.].

¹⁴¹Satversmes tiesas kolēģijas 13.10.2009. lēmums lietā Nr. 2009-102-01, 7.p. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=199148> [aplūkots 28.04.2018.].

¹⁴²Satversmes tiesas kolēģijas 10.04.2017. lēmums lietā 2017-10-01. Pieejams: https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2017/04/2017-10-01_Lemums_ierosinasana.pdf#search=2017-10-01 [aplūkots 16.04.2018.].

pieteikuma iesniedzējam radīsies būtisks kaitējums. Pieteikumā ir jāiekļauj argumenti, kas ir pietiekami ticami un pārliecinoši, vai arī Satversmes tiesai nāksies secināt, ka pieteikumā ietvertajam lūgumam apturēt minētā lēmuma izpildi netiek sniegts nekāds pamatojums. Līdz ar to Satversmes tiesas kolēģijai nav pamata šādu pieteikuma iesniedzēja lūgumu izlemt.¹⁴³

Šādas kārtības mērķis ir novērst iespēju, ka personas, kas nav apmierinātas ar nolēmumu attiecīgajā civillietā, krimināllietā vai administratīvajā lietā, izmantotu konstitucionālo sūdzību kā nolēmuma izpildes novilcināšanas līdzekli.¹⁴⁴ Katrā konkrētajā gadījumā pienākums vērtēt, kādas darbības veicamas un kādi nolēmumi izpildāmi līdz Satversmes tiesas nolēmuma spēkā stāšanās brīdim, primāri gulstas uz attiecīgo vispārējās jurisdikcijas vai administratīvo tiesu.¹⁴⁵

Satversmes tiesas pienākums ir apturēt tikai tādus nolēmumus, kas var būtiski aizskart pieteikuma iesniedzēja pamattiesības, kuru aizsardzībai ierosināta lieta Satversmes tiesā, vai kas var padarīt Satversmes tiesas procesu bezjēdzīgu.¹⁴⁶ Tātad Satversmes tiesai katrā gadījumā ir jāvērtē, vai personai tiesas nolēmuma izpilde, kuru tā lūdz apturēt, var radīt vai nu būtisku kaitējumu, vai šī nolēmuma izpilde varētu padarīt neiespējamu Satversmes tiesas sprieduma izpildi.

Satversmes tiesas likumā nav definēts jēdziens “būtisks kaitējums”, līdz ar to ir nepieciešams izvērtēt jēdziena “būtisks kaitējums” nozīmi, kā arī Satversmes tiesas praksi, kad tā balstījusies uz šo kritēriju.

Jēdziens “būtisks kaitējums” ir uzskatāms par nenoteiktu jēdzienu un tas katrā gadījumā ir vērtējams. Jēdziens „būtisks kaitējums” pieskaitāms atklāto juridisko jēdzienu klāstam.¹⁴⁷ Atklātus juridiskus jēdzienus raksturojoša pazīme ir to augstā abstrakcijas pakāpe, bet tajā pašā laikā arī fakts, ka citā normatīvā tiesību akta daļā vai citā normatīvajā tiesību aktā ir atrodamas vadlīnijas šo jēdzienu piepildīšanai ar saturu.¹⁴⁸

¹⁴³Rodiņa A., Pagaidu tiesību aizsardzības līdzeklis Satversmes tiesas procesā: nolēmuma izpildes apturēšana. Grām. Autoru kolektīvs. Juridisko personu publiski tiesiskā atbildība: aktualitātes, problēmas un iespējamie risinājumi. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2018, 237.lpp.

¹⁴⁴Satversmes tiesas rīcības sēdes 31.08.2005. lēmums lietā Nr.2005-12-0103, 2.p. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2005/05/2005-12-0103_Citi_Ricibas_sedes_lemums.pdf [aplūkots 16.04.2018.]

¹⁴⁵Satversmes tiesas kolēģijas 18.01.2010. lēmums lietā Nr. 2010-05-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2010-05-01_Lemums_ierosinasana.pdf [aplūkots 16.04.2018.]

¹⁴⁶Ibid.

¹⁴⁷Hamkova D. Tiesu prakse lietās, kurās noziedzīga nodarījuma sastāva pazīme ir būtisks kaitējums. Rīga, 2018, 8.lpp. Pieejams: http://www.at.gov.lv/files/uploads/files/6_Judikatura/Tiesu_prakses_apkopojumi/2018/Apkopojums_butisks%20kaitejums_15_03_2018.docx [aplūkots 06.04.2019.]

¹⁴⁸Ibid.

Krimināltiesībās būtiska kaitējuma kritēriji noteikti likumā “Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību”¹⁴⁹ 23.pantā. Attiecīgi, atbildība par Krimināllikumā paredzēto noziedzīgo nodarījumu, ar kuru radīts būtisks kaitējums, iestājas, ja noziedzīgā nodarījuma rezultātā iestājušās kādas no minētajām sekām:

- 1) nodarīts mantisks zaudējums, kas noziedzīga nodarījuma izdarīšanas brīdī nav bijis mazāks par piecu tai laikā Latvijas Republikā noteikto minimālo mēnešalgu kopsummu, un apdraudētas vēl citas ar likumu aizsargātās intereses;
- 2) nodarīts mantisks zaudējums, kas noziedzīga nodarījuma izdarīšanas brīdī nav bijis mazāks par desmit tai laikā Latvijas Republikā noteikto minimālo mēnešalgu kopsummu;
- 3) ievērojami apdraudētas citas ar likumu aizsargātās intereses.

Tātad uzskatāms, ka būtisks kaitējums ir tad, ja iestājusies kāda no likuma “Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību” 23.panta pirmās daļas 1.-3.punktā noteiktajām sekām.

Administratīvajā procesā, piemērojot pagaidu noregulējumu, arī viens no kritērijiem ir būtisks kaitējums. Runājot par būtiska kaitējuma kritēriju, Augstākā tiesa norādījusi, ka procesa dalībniekam ir pienākums smagu seku iestāšanās iespējamību ticami pamatot, tomēr viņam nav pienākuma pierādīt, ka šīs sekas neizbēgami iestāsies. Kā norādīts Vācijas administratīvo tiesu praksē, pieteicējam ir pienākums šādu smagu seku iestāšanās iespējamību ticami pamatot, tomēr pieteicējam nav pienākums pierādīt, ka šīs sekas neizbēgami iestāsies.¹⁵⁰

Katrā konkrētajā gadījumā ir nepieciešams izvērtēt, vai situācijas noregulēšanai piemīt steidzamības kritērijs. Judikatūrā norādīts, ka šāds kritērijs konstatējams gadījumā, ja pieteikuma iesniedzējs pierāda, ka tam līdz galīgā tiesas nolēmuma pieņemšanai tiks nodarīts tāds kaitējums, kas radīs nopietnas un nelabojamas sekas¹⁵¹, vai arī ja tūlītējais kaitējums, kas tiks radīts pieteikuma iesniedzējam, būs nesamērīgs salīdzinājumā ar institūcijas (valsts pārvaldes interesi).¹⁵²

Eiropas Kopienų tiesa norādījusi, ka nav nepieciešams ar absolūtu ticamību pierādīt šī kaitējuma draudus un nenovēršamību. Pietiek ar ļoti iespējamās varbūtības kritēriju, proti, ka šāds kaitējums, ņemot vērā attiecīgos faktorus, pietiekamas iespējamības kontekstā ir

¹⁴⁹Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību: LV likums. Pieņemts 15.10.1998. [06.04.2019. red.]

¹⁵⁰Tiesu prakses vispārīgums. Pagaidu tiesas aizsardzības līdzekļu piemērošana administratīvajā procesā tiesā. Rīga, 2014, 11.lpp. Pieejams: http://at.gov.lv/files/uploads/files/6_Judikatura/Tiesu_prakses_apkopojumi/2016/8-Pagaidu_aizsardziba_visparinajums_2014.doc [aplūkots 06.04.2019.]

¹⁵¹EKT 14.04.2005. spriedums lietā C-110/03 *Kingdom of Belgium v Commission of the European Communities*, 23.p.

¹⁵²Brealey M., Hoskins M. Remedies in EC law. Second edition. London: Sweet & Maxwell, 1998, p.378

paredzams.¹⁵³ Konvencijas 35.panta 3. punkta b apakšpunktā noteiktā kritērija galvenais elements nosaka, vai iesniedzējs ir cietis būtisku kaitējumu, ko izvērtē, pamatojoties uz tādiem kritērijiem kā attiecīgā jautājuma finansiālā ietekme vai lietas nozīmība iesniedzējam.¹⁵⁴

Civiltiesībās kaitējums izriet no Civillikuma¹⁵⁵ 1635.panta, kas nosaka: “Katrs tiesību aizskārums, tas ir neatļauta darbība, kuras rezultātā nodarīts kaitējums (arī morālais kaitējums), dod tiesību cietušajam prasīt apmierinājumu no aizskārēja, ciktāl viņu par šo darbību var vainot.” Vispārināti var teikt, ka kaitējums ir tiesību aizsargātu mantisku un nemantisku labumu samazinājums tiesību pārkāpumu rezultātā. Kaitējums var būt mantisks (konkrēti izmērāms naudas izteiksmē) vai nemantisks (neērtības, pārdzīvojumi; miesas bojājuma gadījumos arī ciešanas, sāpes; goda un cieņas aizskārumos – pašapziņas mazinājums, negatīvas emocijas).¹⁵⁶

Savukārt „būtisks kaitējums” Satversmes tiesas likuma izpratnē ir tāds kaitējums, kas personas tiesībām un interesēm vienlaikus rada nelabvēlīgas un neatgriezeniskas sekas.¹⁵⁷ Lai varētu konstatētu to, ko Satversmes tiesa uzskata par “būtiska kaitējuma” kritēriju, nepieciešams izvērtēt Satversmes tiesas praksi un gadījumus, kad tā piemērojot pagaidu noregulējumu, konstatējusi būtiska kaitējuma kritēriju. Par būtiskiem kritērijiem Satversmes tiesa minējusi tādus kritērijus kā lēmuma izpildes apturēšanas nepieciešamība, lai sasniegtu kādu svarīgu mērķi (Satversmes tiesas sprieduma izpildes iespējas nodrošināšana, pamattiesību aizskāruma novēršana vai citam līdzvērtīgam mērķim).¹⁵⁸

Izpētot Satversmes tiesas lēmumus, kuros pieteikuma iesniedzējs lūdzis apturēt nolēmuma izpildi, var secināt, ka Satversmes tiesa ļoti stingri izvērtē gadījumus, kad pieņemt lēmumu apturēt nolēmuma izpildi. Visbiežāk Satversmes tiesa pieņēmusi lēmumu apturēt sprieduma izpildi, pamatojot to ar būtiska kaitējuma kritēriju.

Piemēram, Satversmes tiesas kolēģijas 2010.gada 16.jūnija lēmumā¹⁵⁹ konstitucionālās sūdzības iesniedzēja iesniedza lūgumu apturēt tiesas nolēmuma izpildi, pamatojot, ka lēmuma izpildes gadījumā pieteikuma iesniedzējas nekustamais īpašums tiks pārdots par tirgus vērtībai neatbilstoši zemu cenu un viņai tiks nodarīti zaudējumi, papildus tam tika norādīts, ka

¹⁵³EKT 30.09.2003. spriedums lietā: C-149/95P (R) Atlantic Container Line AB and Others v Commission of the European Communities, 38.p.

¹⁵⁴ECT 27.04.2017. spriedums lietā SCHMIDT pret Latviju (iesnieguma Nr. 22493/05).

¹⁵⁵Civillikums: LV likums. Pieņemts 28.01.1937. [06.04.2019. red.]

¹⁵⁶Torgāns K. Saistību tiesības. Otrais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2018, 149.lpp.

¹⁵⁷Satversmes tiesas kolēģijas 08.05.2018. lēmums (pieteikuma Nr.53/2018). Pieejams: <http://www.satv.tiesa.gov.lv/decisions/kolegijas-2018-gada-8-maija-lemums-pieteikums-nr-53-2018/> [aplūkots 16.04.2018.]

¹⁵⁸Satversmes tiesas kolēģijas 18.01.2010. lēmums lietā Nr. 2010-05-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2010-05-01_Lemums_ierosinasana.pdf [aplūkots 16.04.2018.]

¹⁵⁹Satversmes tiesas kolēģijas 16.06.2010. lēmums lietā Nr.2010-43-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2010-43-01_Lemums_ierosinasana.pdf [aplūkots 16.04.2018.]

nekustamais īpašums ir pieteikuma iesniedzējas ģimenes dzīvesvieta. Pieteikuma iesniedzēja pamatoja pagaidu aizsardzības līdzekļa nepieciešamību ar to, ka Satversmes tiesas spriedums, ar kuru apstrīdētās normas varētu tikt atzītas par neatbilstošām Satversmei, nevarētu novērst pieteikuma iesniedzējas īpašuma atsavināšanu, zaudējumu nodarīšanu un ģimenes dzīvesvietas zaudēšanu. Kā redzams šajā gadījumā, pieteikuma iesniedzējas lūgums ir pamatots ar būtiska kaitējuma kritēriju – īpašuma atsavināšanu, turklāt īpašums ir vienīgā ģimenes dzīves vieta, ņemot vērā šos apstākļus, Satversmes tiesas kolēģija pieņēma lēmumu apturēt lēmumu lietā. Savukārt lēmumā par lietas izbeigšanu, Satversmes tiesa secināja, ka tomēr pieteikumā nav pamatots, ka bērna tiesības paredzētu nodrošināt katrai ģimenei tieši to mājokli, kuru tā vēlas, turklāt, Satversmes tiesai pārbaudot lietas materiālus, neizrietēja, ka attiecīgais nekustamais īpašums ir vienīgā pieteikuma iesniedzēju dzīvesvieta un ka ģimenei nepastāvētu iespējas nodrošināt saviem bērniem pienācīgu mājokli citādi, kā vien apturot attiecīgo nolēmumu izpildi, līdz ar to konkrētajā gadījumā Satversmes tiesa secināja, ka nepastāv nepieciešamība piemērot Satversmes tiesas likuma 19.²panta piekto daļu. Kā redzams, tad šajā lēmumā Satversmes tiesa ļoti stingri pārbaudīja pieteikuma iesniedzējas lūgumu, kā arī to, vai pieteikuma iesniedzējas konstitucionālajā sūdzībā iekļautie argumenti par pagaidu aizsardzības līdzekļa nepieciešamību ir patiesi un pamatoti. Ņemot vērā visus lietas apstākļus un materiālus, Satversmes tiesa atzina, ka tai nav pamata apturēt Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesas tiesneša 2009.gada 23.novembra lēmuma izpildi.

Tāpat Satversmes tiesas kolēģija 2010.gada 14.aprīļa lēmumā par lietas ierosināšanu¹⁶⁰ nolēma apturēt Rīgas rajona tiesas tiesneses nolēmuma izpildi, jo secināja, ka lietā pastāv ārkārtas apstākļi. Par ārkārtas apstākļiem šajā lietā Satversmes tiesa uzskatīja nekustamā īpašuma pārdošanu par tirgus vērtībai neatbilstošu, samazinātu cenu. Satversmes tiesa secināja, ka pieteikuma iesniedzējam tiks nodarīti zaudējumi, kā arī šis nekustamais īpašums ir pieteikuma iesniedzēja ģimenes dzīvesvieta, šis īpašums ir vienīgā pieteikuma iesniedzēja dzīves vieta un nepastāv cita veida, kā bērniem nodrošināt pienācīgu dzīves vietu.

Tomēr ne vienmēr lietās, kur pieteikums pamatots ar šādiem pašiem argumentiem, Satversmes tiesa pieņem lēmumu apturēt tiesas nolēmuma izpildi. Līdzīgā gadījumā pieteikuma iesniedzēja bija norādījusi, ka viņai piederošais īpašums tiks atsavināts un viņai var rasties zaudējumi. Satversmes tiesa noraidīja šādu lūgumu, pamatojot atteikumu ar to, ka: “Pieteikumā nav pamatots, ka nekustamā īpašuma pārdošana var radīt neatgriezeniskus zaudējumus vai citu

¹⁶⁰Satversmes tiesas kolēģijas 14.04.2010. lēmums lietā Nr.2010-26-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2010-26-01_Lemums_ierosinasana.pdf [aplūkots 14.02.2019.]

būtisku kaitējumu, kā arī tas, vai minētais īpašums ir vienīgais pieteikuma iesniedzēju īpašums vai viņu mājoklis.”¹⁶¹

Var secināt, ka par būtisku kaitējumu tiek atzīta tāda īpašuma atsavināšana, kas rada neatgriezeniskus zaudējumus vai citu būtisku kaitējumu, kā arī ja šis īpašums ir vienīgais pieteikuma iesniedzēja īpašums vai mājoklis. Zaudējumu rašanās vai īpašuma pārdošana par zemāku cenu nav uzskatāma par tik būtisku kaitējumu, lai Satversmes tiesa pieņemtu lēmumu piemērot pagaidu aizsardzības līdzekli un apturētu sprieduma izpildi.

Citā lietā pieteikuma iesniedzējs vērsās Satversmes tiesā ar lūgumu piemērot pagaidu aizsardzības līdzekli, jo pieteikuma iesniedzējam ar tiesas lēmumu tika piemērots naudas sods, kā arī atņemtas tiesības ieņemt konkrētu amatu. Satversmes tiesas kolēģija šādus argumentus neuzskatīja par būtisku kaitējumu pieteikuma iesniedzējam. Šajā gadījumā pieteikuma iesniedzējs arī norādīja, ka vada ģimenes uzņēmumu, kas ir viņa galvenā darba vieta. Varētu secināt, ka šāds arguments tiktu atzīts par būtisku kaitējumu tādā gadījumā, ja tā būtu personas vienīgā iespēja iegūt līdzekļus, kā arī ģimenei nebūtu citu ienākumu.

Satversmes tiesai ir svarīgi izvērtēt, vai tiešām pieteikuma iesniedzējam ar tiesas nolēmumu tiks nodarīts būtisks kaitējums, kā arī vai tas ietekmēs Satversmes tiesas sprieduma izpildi. Šajā konkrētajā gadījumā ir nozīmīgi atstāt Satversmes tiesai rīcības brīvību izvērtēt, kuros gadījumos kāds no kritērijiem izpildās. Autore uzskata, ka šāds koncepts ir atbilstošs varas dalīšanas principam un Satversmes tiesa nevar nepamatoti iejaukties vispārējās jurisdikcijas un administratīvo tiesu darbībā.

Ne vienmēr kaitējums, ko tiesas nolēmums var radīt, ir tikai pieteikuma iesniedzējam. Satversmes tiesas praksē ir arī gadījums, kad tā vērtējusi pieteikuma iesniedzēja lūgumu piemērot pagaidu aizsardzības līdzekli, kad kaitējums var tikt nodarīts trešajām personām. Šajā lietā pieteikuma iesniedzējs SIA „ITERA Latvija” lūdza: apturēt Rīgas apgabaltiesas 2007. gada 10. aprīļa sprieduma civillietā CA – 244/12 izpildi.¹⁶² Šādu lūgumu pieteikuma iesniedzējs izteica, jo uzskatīja, ka, reģistrējot Komercreģistrā izmaiņas akciju sabiedrības „Latvijas Gāze” statūtos atbilstoši apstrīdētajām normām, pēc šo normu atzīšanas par neatbilstošām un spēkā neesošām var tikt ietekmēta A/S „Latvijas Gāze” pārvaldes institūciju darbība un aizskartas trešo personu intereses. Satversmes tiesa secināja, ka no konstitucionālās sūdzības un tai pievienotajiem materiāliem izriet, ka Rīgas apgabaltiesas nolēmuma izpilde var radīt būtisku

¹⁶¹Satversmes tiesas kolēģijas 10.08.2010. lēmums lietā Nr.2010-59-01. http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2010-59-01_Lemums_ierosinasana.pdf [aplūkots 17.04.2018.]

¹⁶²Satversmes tiesas kolēģijas 20.06.2008. lēmums lietā Nr.2008-12-01. http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2008-12-01_Lemums_ierosinasana.pdf [aplūkots 25.04.2018.]

kaitējumu pieteikuma iesniedzējai. Turklāt gadījumā, ja Satversmes tiesa atzīs apstrīdētās normas par neatbilstošām Satversmei, laika posmā līdz Satversmes tiesas spriedumam A/S „Latvijas Gāze” statūtos izdarītās izmaiņas un ieraksts Komercreģistrā, kuram ir publiskās ticamības statuss, var nodarīt kaitējumu arī trešajām personām.¹⁶³

Lai pagaidu aizsardzības līdzeklis tiktu piemērots, ļoti svarīga ir pieteikuma iesniedzēja argumentācija. Satversmes tiesas praksē ir bijis gadījums, kad Satversmes tiesa atteicās apturēt tiesvedību civillietā daļā par administratora pieteikuma izskatīšanu nepietiekamu argumentu dēļ. Šajā lietā pieteikuma iesniedzējs norādīja, ka, ja tiks uzsākta bankrota procedūra, tad nebūs iespējama sanācijas piemērošana, tāpēc Satversmes tiesas sprieduma izpilde būšot neiespējama un nodarīs būtisku aizskārumu pieteikuma iesniedzēju īpašuma tiesībām.¹⁶⁴ Šajā gadījumā Satversmes tiesa atteicās apturēt tiesvedību, pamatojoties uz to, ka lūgumā nav ietverti pietiekami argumenti, kas pamatotu nepieciešamību piemērot pagaidu līdzekļus.

Tāpat svarīgi, lai ietvertie argumenti būtu pamatoti un tie nebūtu pārāk vispārīgi, jo tas Satversmes tiesas praksē bieži ir iemesls, kāpēc tā atsakās piemērot pagaidu noregulējumu. Piemēram, Satversmes tiesa atteicās apturēt tiesas nolēmuma izpildi, jo pieteikuma iesniedzējs nebija sniedzis pamatojumu tam, ka minēto lēmumu izpildes apturēšana nepieciešama kāda svarīga mērķa sasniegšanai, piemēram, Satversmes tiesas sprieduma izpildes iespējas nodrošināšanai, pamattiesību aizskāruma novēršanai vai citam līdzvērtīgam mērķim. Toties pieteikuma iesniedzējs norādīja, ka Satversmes tiesas spriedums kļūtu bezjēdzīgs, tomēr pamatojums šim apgalvojumam netika sniegts.¹⁶⁵

Tāpat pagaidu tiesiskās aizsardzības līdzekļa nepieciešamību nevar pamatot ar abstraktiem argumentiem, piemēram, “lēmums neatbilst LR Augstākās tiesas Senāta judikatūrai, apstrīdētā norma nostādot prasītāju un atbildētāju nevienlīdzīgā situācijā, tikai apturot lēmuma izpildi, varot tikt uzlabota iesniedzēja tiesiskā situācija.”¹⁶⁶

Par būtisku Satversmes tiesa ir atzinusi tādu gadījumu, kad tiesas lēmums nav pārsūdzams un stājies spēkā nekavējoši, un tam ir izpildu dokumentu spēks. Bez tam nekustamais īpašums, pret kuru tikusi vērsta piedziņa, ir pieteikuma iesniedzēja ģimenes dzīvesvieta. Lietas

¹⁶³Satversmes tiesas kolēģijas 20.06.2008. lēmums lietā Nr.2008-12-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2008-12-01_Lemums_ierosinasana.pdf [aplūkots 25.04.2018.]

¹⁶⁴Satversmes tiesas rīcības sēdes 27.03.2012. lēmums lietā Nr.2012-07-01 (nav publicēts, pieejams Satversmes tiesas kancelejā).

¹⁶⁵Satversmes tiesas kolēģijas 15.01.2010. lēmums lietā Nr.2010-03-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2010-03-01_Lemums_ierosinasana.pdf [aplūkots 15.03.2019.]

¹⁶⁶Satversmes tiesas kolēģijas 03.03.2010. lēmums lietā Nr. 2010-15-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2010-15-01_Lemums_ierosinasana.pdf [aplūkots 14.04.2019.]

izskatīšanas laikā šis īpašums varot tikt atsavināts, līdz ar to Satversmes tiesas spriedums nevarētu tikt izpildīts.¹⁶⁷

Tāpat Satversmes tiesa par pamatotiem uzskatīja argumentus lietā, kur pieteikuma iesniedzējs lūdza apturēt krimināllietas izpildi, jo gadījumā, ja Satversmes tiesā tiktu ierosināta lieta pēc pieteikuma iesniedzēja konstitucionālās sūdzības un sprieduma izpilde netiktu apturēta, pieteikuma iesniedzējam būtu jāturpina izciest kriminālsods, kurš piespriests, pamatojoties uz tiesību normu, kuru tas apstrīdējis. Papildus tam tiek ieturēti 30% no pieteikuma iesniedzēja pabalsta.¹⁶⁸

Izpētot lēmumus par lietas ierosināšanu, kuros ietverti lūgumi par tiesas sprieduma izpildes apturēšanu, var secināt, ka nepietiek tikai ar lūgumu par tiesas sprieduma izpildes apturēšanu, ir svarīgi to pamatot, citādi Satversmes tiesa šo lūgumu noraidīs. Pieteikumā norādot, ka tiesas sprieduma izpilde radīs būtisku kaitējumu, secināms, ka kaitējumam ir jābūt tik būtiskam, ka būtu nepieciešams ārkārtas procesuālā līdzekļa piemērošana. Īpašuma tiesību apdraudējums nav uzskatāms par būtisku kaitējumu.

Kā var secināt, tad Satversmes tiesa ļoti rūpīgi un stingri vērtē katru gadījumu, lai pēc iespējas mazāk iejauktos tiesu darbībā. Turklāt, izpētot Satversmes tiesas rīcības sēdes lēmumus, kuros Satversmes tiesa pieņēmusi lēmumu apturēt lēmuma izpildi, var secināt, ka lielākā daļa lēmumu bijuši saistībā ar pieteikuma iesniedzēja piederošo nekustamo īpašumu. Visos šajos gadījumos piemērots kritērijs – nolēmuma izpilde pieteikuma iesniedzējam var radīt būtisku kaitējumu. Attiecīgi konkrētajos gadījumos Satversmes tiesas spriedums šajās lietās nevarētu novērst pieteikuma iesniedzējam būtisku kaitējumu – īpašuma atsavināšanu.

Autore secina: lai Satversmes tiesa piemērotu pagaidu aizsardzības līdzekli, vienmēr jākonstatē vismaz viens no šiem kritērijiem - nolēmuma izpilde varētu padarīt neiespējamu Satversmes tiesas sprieduma izpildi vai nolēmuma izpilde varētu radīt būtisku kaitējumu pieteikuma iesniedzējam. Kritērijs būtisks kaitējums nav definēts ne Satversmes tiesas likumā, ne Satversmes tiesas reglamentā. Autores ieskatā veiksmīgi šis kritērijs ir regulēts gan Civillikumā, gan krimināltiesībās. Piemēram, Civillikumā ir norādīts, ka jēdzienā kaitējums ietilpst arī morālais kaitējums. Savukārt krimināltiesībās veiksmīgi ir regulēts tas, ka mantiskais kaitējums ir konkrēti noteikts, tas ir, ka kaitējums nav bijis mazāks par piecu vai desmit tai

¹⁶⁷Satversmes tiesas kolēģijas 08.04.2010. lēmums lietā Nr. 2010-23-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2010-23-01_Lemums_ierosinasana.pdf [aplūkots 23.03.2019.]

¹⁶⁸Satversmes tiesas kolēģijas 29.04.2008. lēmums lietā Nr.2008-09-0106. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2008/04/2008-09-0106_Lemums_ierosinasana.pdf [aplūkots 14.04.2019.]

laikā Latvijas Republikā noteikto minimālo mēnešalgu kopsummu. Būtu nepieciešams konkretizēt jēdzienu “būtisks kaitējums” Satversmes tiesas procesā.

Autore uzskata, ka var ņemt piemēru arī no administratīvā procesa, kā arī no Vācijas tiesu prakses. Ne vienmēr būs gadījumi, kad būtisks kaitējums noteikti iestāsies, kā arī ne vienmēr personas varēs pamatot šī kaitējuma noteiktu iestāšanos. Tādos gadījumos varētu ieviest līdzīgu regulējumu kā administratīvajā procesā, kas nosaka, ka personām nav obligāti jāpierāda kaitīgo seku iestāšanās. Respektīvi, šajos gadījumos personām ir pienākums smagu seku iestāšanās iespējamību ticami pamatot, tomēr viņam nav pienākuma pierādīt, ka šīs sekas neizbēgami iestāsies. Šāds regulējums novērstu gadījumus, kad personām iestājas kaitējums, jo Satversmes tiesa nenoraidītu konstitucionālās sūdzības iesniedzēju pieteikumu gadījumā, kad tas nav pieteikami pamatojis to, ka būtisks kaitējums neizbēgami iestāsies.

Satversmes tiesa visbiežāk piemērojusi pagaidu noregulējumu, kad pieteikuma iesniedzējs pamatojis tā nepieciešamību ar būtiska kaitējuma kritēriju. Par tik būtiskiem aspektiem, lai piemērotu pagaidu aizsardzības līdzekli, Satversmes tiesa atzinusi: 1) īpašuma atsavināšana, kas rada neatgriezeniskus zaudējumus vai citu būtisku kaitējumu, kā arī, ja šis ir pieteikuma iesniedzēja vienīgais īpašums vai mājoklis; 2) kriminālsoda izciešana un pabalsta ieturēšanu; 3) kaitējums var tikt nodarīts trešajām personām.

Tāpat var arī secināt, ka lai Satversmes tiesa piemērotu pagaidu noregulējumu, svarīga ir konstitucionālās sūdzības iesniedzēja argumentācija. Sniegtajiem argumentiem ir jābūt pamatotiem, tie nevar būt pārāk vispārīgi un abstrakti.

3.2.6. Pagaidu tiesiskās aizsardzības līdzekļa sekas

Pagaidu noregulējums parasti ir spēkā līdz Satversmes tiesas procesa pabeigšanai – līdz dienai, kad spēkā stājas Satversmes tiesas spriedums vai arī lēmums par tiesvedības izbeigšanu. Ja tiek izbeigta tiesvedība lietā vai tiek pieņemts spriedums, ar kuru apstrīdētā tiesību norma ir atzīta par Satversmei atbilstošu, apturētais nolēmums būtu jāizpilda. Savukārt tad, ja Satversmes tiesa atzīst apstrīdēto tiesību normu par Satversmei neatbilstošu, būtiskākais būs brīdis, ar kuru apstrīdētā tiesību norma zaudēs savu juridisko spēku attiecībā uz konstitucionālās sūdzības iesniedzēju.¹⁶⁹

Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 32.panta trešo daļu tiesību norma (akts), kuru Satversmes tiesa atzinusi par neatbilstošu augstāka juridiska spēka tiesību normai, uzskatāma

¹⁶⁹Rodiņa A., Pagaidu tiesību aizsardzības līdzeklis Satversmes tiesas procesā: nolēmuma izpildes apturēšana. Grām. Autoru kolektīvs. Juridisko personu publiski tiesiskā atbildība: aktualitātes, problēmas un iespējamie risinājumi. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2018, 237.lpp.

par spēkā neesošu no Satversmes tiesas sprieduma publicēšanas dienas, ja Satversmes tiesa nav noteikusi citādi. Līdz ar to tiesību norma (akts) var zaudēt spēku gan vispārīgā, gan speciālā kārtībā. Vispārīgā kārtībā tiesību norma zaudē spēku no Satversmes tiesas sprieduma publicēšanas dienas. Speciālo kārtību nosaka pati Satversmes tiesa. Apstrīdētās normas zaudē spēku: 1) sprieduma publicēšanas dienā (vispārīgs noteikums, kas izriet no Satversmes tiesas likuma); 2) no tās pieņemšanas dienas (*ex tunc*); 3) tiesas noteiktajā dienā, kas nesakrīt nedz ar normas pieņemšanas dienu, nedz sprieduma publicēšanas dienu: datums var būt atpakaļvērst (*ex tunc*), datums var būt vērst uz nākotni (*pro futuro*).¹⁷⁰

Tiesību normai zaudējot juridisko spēku *ex nunc* un *pro futuro*, apturētais nolēmums acīmredzami būs izpildāms. Cita situācija var veidoties, ja Satversmes tiesa lemj un atzīst normu par spēkā neesošu *ex tunc* (piemēram, no tās piemērošanas brīža vai aizskāruma rašanās brīža). Ja Satversmes tiesa ir lēmusi par tā saukto revolucionāro taisnīgumu un atzinusi personas lietā piemēroto tiesību normu par spēkā neesošu *ex tunc*, nolēmuma izpilde nebūtu pieļaujama. Šādos gadījumos lieta būtu jāizskata atkārtoti, izmantojot jaunatklātu apstākļu institūtu un panākot, ka, atkārtoti skatot lietu, tiek piemērota tāda norma, kas atbilst Satversmei, nonākot pie tiesiska un taisnīga nolēmuma.¹⁷¹

Visbiežāk lēmumos par lietas ierosināšanu, kuros Satversmes tiesa pieņēmusi lēmumu apturēt tiesas sprieduma izpildi, Satversmes tiesa norāda: “Apturēt Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesas tiesneša 2010.gada 27.janvāra lēmumu lietā Nr.3-12/0218-10/3 izpildi līdz Satversmes tiesas sprieduma spēkā stāšanās brīdim.”¹⁷²

Gadījums, kad Satversmes tiesa apstrīdēto tiesību normu atzina par spēkā neesošu attiecībā uz pieteikuma iesniedzēju no pamattiesību aizskāruma rašanās brīža jeb *ex tunc*, bija lietā Nr.2017-10-01¹⁷³. Pieteikuma iesniedzējs vērsās Satversmes tiesā ar vairākiem lūgumiem: 1) atzīt Kriminālprocesa likuma 629.panta piekto daļu par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 92.panta pirmajam teikumam un spēkā neesošu no 2016.gada 25.oktobra; 2) atzīt Kriminālprocesa likuma 631.panta trešās daļas pirmo teikumu, ciktāl tas neparedz apelācijas instances tiesas tiesības nosūtīt lietu par noziedzīgi iegūtu mantu atkārtotai izskatīšanai pirmās instances tiesā sakarā ar materiālo vai procesuālo tiesību normu būtiskiem pārkāpumiem par

¹⁷⁰Rodiņa A., Spale A. Komentārs Satversmes 85. pantam. Grām.: Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VI nodaļa. Tiesa. VII nodaļa. Valsts kontrole. Sagatavojis autoru kolektīvs prof. R. Baloža zinātniskajā vadībā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2013, 121.lpp.

¹⁷¹Rodiņa A., Spale A. Komentārs Satversmes 85. pantam. Grām.: Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VI nodaļa. Tiesa. VII nodaļa. Valsts kontrole. Sagatavojis autoru kolektīvs prof. R. Baloža zinātniskajā vadībā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2013, 121.lpp.

¹⁷²Satversmes tiesas kolēģijas 08.04.2010. lēmums lietā Nr.2010-23-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2010-23-01_Lemums_ierosinasana.pdf [aplūkots 23.03.2019.]

¹⁷³Satversmes tiesas 11.10.2017. spriedums lietā Nr.2017-10-01, Latvijas Vēstnesis, 2017, nr.204.

neatbilstošu Satversmes 92.panta pirmajam teikumam un spēkā neesošu no 2016.gada 25.oktobra; 3) atzīt Kriminālprocesa likuma 631.panta trešās daļas otro teikumu par neatbilstošu Satversmes 91.panta pirmajam teikumam un spēkā neesošu no 2016.gada 25.oktobra. Kā redzams, tad pieteikuma iesniedzējs visas normas lūdza atzīt par spēkā neesošām ar atpakaļejošu datumu jeb *ex tunc*. Pieteikuma iesniedzējs konstitucionālajā sūdzībā iekļāva arī lūgumu Satversmes tiesai piemērot pagaidu aizsardzības līdzekli - apturēt Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 2017.gada 7.marta lēmuma izpildi krimināllietā Nr.11816005914.

Pieteikuma iesniedzējs pagaidu aizsardzības līdzekļa nepieciešamību pamatoja ar to, ka tiesas nolēmuma izpilde tam radīs būtisku kaitējumu. Ņemot vērā šos apstākļus, Satversmes tiesas kolēģija pieņēma lēmumu ierosināt lietu "Par Kriminālprocesa likuma 629.panta piektās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92.panta pirmajam teikumam un Kriminālprocesa likuma 631.panta trešās daļas otrā teikuma atbilstību Satversmes 91.panta pirmajam teikumam" pēc IMEX PROVIDER LTD pieteikuma (pieteikums Nr.48/2017)", kā arī pieņēma lēmumu piemērot pagaidu aizsardzības līdzekli, un pieņēma lēmumu apturēt Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 2017.gada 7.marta lēmuma izpildi krimināllietā Nr.11816005914 līdz Satversmes tiesas nolēmuma spēkā stāšanās brīdim.

Savukārt lietas izskatīšanās laikā pieteikuma iesniedzējs lūdza: "spriedumā norādīt, ka Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 2017.gada 7.marta lēmuma krimināllietā Nr.11816005914 izpilde tiek apturēta līdz brīdim, kad tiesā tiks izskatīts pieteikuma iesniedzēja pieteikums par procesa par noziedzīgi iegūtu mantu atjaunošanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem." Satversmes tiesas kolēģija lēmumā par lietas ierosināšanu bija pieņēmusi lēmumu apturēt tiesas nolēmuma izpildi, tomēr to nebija darījusi. Lietas izskatīšanas laikā Satversmes tiesa noraidīja pieteikuma iesniedzēja lūgumu apturēt tiesas nolēmuma izpildi, pamatojot to ar faktu, ka personas pamattiesību aizsardzību pēc Satversmes tiesas nolēmuma spēkā stāšanās īsteno tiesību normu piemērotājs, piemēram, tiesa, ņemot vērā arī konkrētajā nolēmumā ietvertos secinājumus.

Šajā lietā Satversmes tiesa arī pieņēma lēmumu: "atzīt Kriminālprocesa likuma 629.panta piekto daļu, ciktāl tiesa nevar pārvērtēt procesa virzītāja lēmuma par personas tiesībām iepazīties ar procesa par noziedzīgi iegūtu mantu lietas materiāliem tiesiskumu un pamatotību, par spēkā neesošu attiecībā uz IMEX PROVIDER LTD no pamattiesību aizskāruma rašanās brīža, ievērojot Satversmes tiesas 2017.gada 23.maija spriedumu lietā Nr.2016-13-01." Tātad Satversmes tiesa atzina lietā piemēroto tiesību normu par spēkā neesošu *ex tunc*, līdz ar to tiesas nolēmuma izpilde nebūtu pieļaujama, taču Satversmes tiesa lietā pieņēma lēmumu neapturēt tiesas nolēmuma izpildi. Šajā gadījumā Satversmes tiesa uzskata, ka tiesai, izskatot lietu, būtu

jāņem vērā Satversmes tiesas spriedums, jo Satversmes tiesas nolēmumiem ir *erga omnes* spēks un Satversmes tiesai nav nepieciešams pieņemt lēmumu apturēt tiesas nolēmuma izpildi.

Savukārt lietā Nr. 2008-12-01¹⁷⁴ Satversmes tiesa nolēma atzīt Komerclikuma 284.panta otro daļu redakcijā, kas bija spēkā līdz 2009.gada 21.janvārim, ciktāl tā liedza statūtos noteikt lielāku nepieciešamo balsu skaitu lēmumu pieņemšanai, attiecībā uz A/S „Latvijas Gāze” par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 105.pantam no tās pieņemšanas brīža. Arī šajā gadījumā Satversmes tiesa atzina apstrīdēto normu par spēkā neesošu no pieņemšanas brīža jeb *ex tunc*. Tāpat kā iepriekš pieteikuma iesniedzējs bija lūdzis Satversmes tiesai piemērot pagaidu aizsardzības līdzekli - apturēt Rīgas apgabaltiesas 2007.gada 10.aprīļa sprieduma civillietā CA –244/12 izpildi.¹⁷⁵ Ņemot vērā to, ka nolēmuma izpilde var radīt būtisku kaitējumu pieteikuma iesniedzējam, un gadījumā, ja Satversmes tiesa atzīs apstrīdētās normas par neatbilstošām Satversmei, laika posmā līdz Satversmes tiesas spriedumam A/S „Latvijas Gāze” statūtos izdarītās izmaiņas un ieraksts Komercreģistrā, kuram ir publiskās ticamības statuss, var nodarīt kaitējumu arī trešajām personām, Satversmes tiesa pieņēma lēmumu apturēt tiesas nolēmuma izpildi. Kā redzams, tad Satversmes tiesa apstrīdēto normu atzina par spēkā neesošu attiecībā uz pieteikuma iesniedzēju *ex tunc*, tātad šajā gadījumā sprieduma izpilde nebūtu pieļaujama. Satversmes tiesa tā arī rīkojās un pieņēma pieteikuma iesniedzēja lūgumu par pagaidu noregulējuma piemērošanu.

Līdzīgi Satversmes tiesa lēma arī lietā Nr.2014-09-01 “Par Civilprocesa likuma 495.panta pirmās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92.panta pirmajam teikumam”¹⁷⁶, kurā tika saņemts sabiedrības ar ierobežotu atbildību “Hipotēku bankas nekustamā īpašumu aģentūra” lūgums piemērot pagaidu noregulējumu lietā Nr.1014-09-01 un apturēt Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas tiesneses 2014.gada 3.jūnija lēmumu lietā Nr.3-12/0080/12 par izpildu raksta izsniegšanu izpildi.¹⁷⁷ Pieteikuma iesniedzējs pagaidu noregulējuma nepieciešamību pamatoja ar to, ka nolēmuma izpilde padarīs Satversmes tiesas sprieduma izpildi par neiespējamu, kā arī nodarīs būtisku kaitējumu pieteikuma iesniedzējas interesēm, jo nolēmums piedzenot no pieteikuma iesniedzējas 722 596,57 eiro, izsolot pieteikuma iesniedzējas nekustamos īpašumus, kas var radīt neatgriezeniskas sekas pieteikuma iesniedzējas finansiālajam stāvoklim. Šādus apstākļus Satversmes tiesa uzskatīja par pietiekami būtiskiem, lai pieņemtu lēmumu apturēt tiesas nolēmuma izpildi līdz Satversmes tiesas nolēmuma lietā Nr.

¹⁷⁴Satversmes tiesas 04.02.2009. spriedums lietā Nr. 2008-12-01, Latvijas Vēstnesis, 2009, nr.21

¹⁷⁵Satversmes tiesas kolēģijas 20.06.2008. lēmums lietā Nr.2008-12-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2008-12-01_Lemums_ierosinasana.pdf [aplūkots 25.04.2018.]

¹⁷⁶Satversmes tiesas 28.11.2014. spriedums lietā Nr. 2014-09-01, Latvijas Vēstnesis, 2014, nr.238.

¹⁷⁷Satversmes tiesas 19.06. 2014. rīcības sēdes lēmums lietā Nr. 2014-09-01 (nav publicēts, pieejams Satversmes tiesas kancelejā).

2014-09-01 spēkā stāšanās dienai. Izskatot lietu, apstrīdētā norma attiecībā uz konstitucionālās sūdzības iesniedzēju SIA „Hipotēku bankas nekustamā īpašuma aģentūra” (šobrīd – SIA „Hiponia”) tika atzīta ciktāl tā liedz vispārējās jurisdikcijas tiesā apstrīdēt šķīrējtiesas kompetenci, par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 92.pantam un spēkā neesošu no konstitucionālās sūdzības iesniedzējas pamattiesību aizskārums rašanās brīža. Arī šajā gadījumā tiesas nolēmuma izpilde, kā redzams, netika pieļauta.

Kā jau iepriekš minēts, gadījumā, kad tiesību norma atzīta par neatbilstošu ar datumu, kas ir nākotnē jeb *pro futuro*, sprieduma izpilde acīmredzot būs iespējama. Tā Satversmes tiesa lēma lietā Nr.2010-08-01¹⁷⁸. Pirms lietas ierosināšanas pieteikuma iesniedzējs Satversmes tiesai lūdza piemērot pagaidu aizsardzības līdzekli - apturēt Rīgas rajona tiesas tiesneses 2010. gada 18.marta lēmuma lietā Nr.3-12/1296 par Induļa Brodiņa nekustamā īpašuma Liliju ielā 95B, Mārupē, Mārupes novadā, kadastra Nr. 8076 003 00886, labprātīgu pārdošanu izolē tiesas ceļā izpildi. Ņemot vērā to, ka šāda tiesas sprieduma izpilde pieteikuma iesniedzējam radītu būtisku kaitējumu, jo lietas izskatīšanas laikā pieteikuma iesniedzējam piederošais nekustamais īpašums, pamatojoties uz tiesas lēmumu, varētu tikt atsavināts, kā arī to, ka Satversmes tiesas spriedums, ar kuru apstrīdētās normas varētu tikt atzītas par neatbilstošām Satversmei, nevarētu novērst pieteikuma iesniedzēja īpašuma atsavināšanu, zaudējumu nodarīšanu un ģimenes dzīvesvietas zaudēšanu, Satversmes tiesa pieņēma lēmumu apturēt tiesas sprieduma izpildi.¹⁷⁹

Izskatot šo lietu, Satversmes tiesa nolēma atzīt Civilprocesa likuma 396.panta otrās daļas vārdus „paša akta vai” par neatbilstošiem Satversmes 92.pantam un spēku zaudējušiem no 2010.gada 10.decembra, tātad var secināt, ka nav nepieciešams piemērot pagaidu aizsardzības līdzekli. Tā arī secināja Satversmes tiesa, atzīstot, ka ar šā sprieduma spēkā stāšanos minēto rajona tiesu tiesnešu lēmumu izpildes apturēšanai ir zudis pamats.¹⁸⁰

Pagaidu noregulējumam var būt dažādas sekas un tās ir atkarīgas no Satversmes tiesas lēmuma par apstrīdēto normu. Pagaidu noregulējums var būt spēkā līdz Satversmes tiesas procesa pabeigšanai – līdz dienai, kad spēkā stājas Satversmes tiesas spriedums, vai arī lēmums par tiesvedības izbeigšanu. Ja apstrīdētā norma atzīta par neatbilstošu *ex nunc* un *pro futuro*, apturētais nolēmums būs izpildāms, savukārt, *ex tunc*, nolēmuma izpilde nebūtu pieļaujama.

¹⁷⁸Satversmes tiesas 24.11.2010. spriedums lietā Nr. 2010-08-01., Latvijas Vēstnesis, 2010, nr.187.

¹⁷⁹Satversmes tiesas kolēģijas 14.04.2010. lēmums lietā Nr. 2010-26-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wpcontent/uploads/2016/02/2010-26-01_Lemums_ierosinasana.pdf#search=2010-26-01 [aplūkots 14.02.2019.]

¹⁸⁰Satversmes tiesas 24.11.2010. spriedums lietā Nr. 2010-08-01., Latvijas Vēstnesis, 2010, nr.187.

4. PAGaidu TIESISKĀS AIZSARDZĪVAS LĪDZEKĻI *VERSUS* NEREGULĒTS PROCESUĀLS JAUTĀJUMS

Satversmes 85.pants un Satversmes tiesas likuma 1.panta daļa nosaka, ka Satversmes tiesa likumā noteiktās kompetences ietvaros izskata lietas par likumu un citu normatīvo aktu atbilstību Satversmei, kā arī citas ar likumu tās kompetencē nodotās lietas.

Savukārt, izpētot Satversmes tiesas lēmumus par lietas ierosināšanu, var secināt, ka lūgumi un jautājumi, kas nav paredzēti vai noregulēti Satversmes tiesas likumā vai Satversmes tiesas reglamentā tiek izskatīti saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 26.panta pirmo daļu kā noregulēti procesuāli jautājumi.

Jēdziens neregulēts procesuāls jautājums un tiesības Satversmes tiesai izlemt šādus jautājumus tika ieviestas ar Satversmes tiesas likuma 2000.gada 30.novembra grozījumiem.¹⁸¹

Jānorāda, ka „cits procesuāls jautājums” nevar būt jebkurš vai jebkāds jautājums, bet gan vienīgi tāds, kas vienlaikus ir gan neregulēts, gan procesuāls jautājums. Proti, vienīgi procesuāla rakstura jautājumus, kas attiecas uz lietu izskatīšanu tiesā un kurus likumdevējs nav risinājis Satversmes tiesas likumā. „Citu neregulētu procesuālu jautājumu” saturs ilustratīvi atspoguļots Satversmes tiesas praksē. Kā noregulētus procesuālus jautājumus Satversmes tiesa ir izvērtējusi lūgumus par tādu pagaidu noregulējumu piemērošanu, kurus neparedz normatīvs akts.¹⁸²

Atbilstoši reglamenta 158.punktam neregulētus procesuālus jautājumus var izlemt trīs veidos: rīcības sēdē, uz vietas tiesas sēdē, ierakstot to protokolā vai noformējot atsevišķu procesuālu dokumentu, ja ir jānorāda izvērsti lēmuma motīvi, kā arī tiesas spriedumā vai lēmumā par tiesvedības izbeigšanu.¹⁸³

Pirmā lieta, kad Satversmes tiesā tika lūgts izskatīt tādu lūgumu, kas nav regulēts, bija Latvijas - Krievijas robežlīguma lietā. Attiecīgajā lietā pieteikuma iesniedzēji lūdza apturēt 2007. gada 27. martā parakstītā “Latvijas Republikas un Krievijas Federācijas līguma par Latvijas un Krievijas valsts robežu” apstiprināšanas procedūru Latvijas Republikas Saeimā. Satversmes tiesa secināja, ka šis lūgums nav saistīts ar lietas izlemšanu pēc būtības, bet gan ar procesuāla jautājuma izskatīšanu, un tas tika izskatīts kā neregulēts procesuāls jautājums.¹⁸⁴

¹⁸¹Saeimas 2000.gada 30.novembra grozījumi Satversmes tiesas likumā, 17.punkts. Latvijas Vēstnesis, 2000, nr. 460.

¹⁸²Rodiņa A., Amoliņa D. Lietas ierosināšana Satversmes tiesā. Central and Eastern European Legal Studies, 1/2013, p. 49.

¹⁸³Priekulis J. Neregulētie procesuālie jautājumi Satversmes tiesas procesā. Jurista Vārds, 2016, nr.3 (906).

¹⁸⁴Satversmes tiesas 10.05.2007.lēmums lietā Nr. 2007-10-0102. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2007/04/2007-10-0102_Citi_Lemums_lugums.pdf [aplūkots 14.04.2019.]

Līdzīgu pieteikumu Satversmes tiesa saņēma 2012.gada 20.janvārī, kad trīsdesmit 11. Saeimas deputāti iesniedza pieteikumu ar lūgumu apturēt ar CVK 2012. gada 3. janvāra lēmumu Nr.1 izsludināto tautas nobalsošanu par likumprojektu "Grozījumi Latvijas Republikas Satversmē".¹⁸⁵ Šo lūgumu Satversmes tiesa arī izskatīja kā neregulētu procesuālu jautājumu.

Arī konstitucionālās sūdzības ietvaros personas bieži ietver dažādus lūgumus: pēc lietas ierosināšanas Satversmes tiesā uzdot Ieslodzījuma vietu pārvaldei pārcelt pieteikuma iesniedzēju uz atklāto cietumu¹⁸⁶, apturēt apstrīdētās normas darbību¹⁸⁷, apturēt Noteikumu piemērošanu līdz Satversmes tiesas nolēmuma pieņemšanai¹⁸⁸ un citi lūgumi. Par šādiem lūgumiem Satversmes tiesa secina: vai nu tie nav piekritīgi Satversmes tiesai, vai tas nav Satversmes tiesas likumā un Satversmes tiesas reglamentā neregulēts procesuāls jautājums, kuru Satversmes tiesa būtu tiesīga izlemt.¹⁸⁹ Līdz ar to var secināt, ka ir jāizšķir gadījumi, kad prasības pieteikumā tiek ietverts lūgums izvērtēt neregulētu procesuālu jautājumu un kad prasību iesniedz konstitucionālās sūdzības iesniedzējs un abstraktās konstitucionālās kontroles subjekti.

Izpētot citu valstu regulējumu attiecībā uz neregulētiem procesuāliem jautājumiem, var secināt, ka dažās valstīs normatīvajos aktos šāds regulējums nav noteikts. Izpētot regulējumu Lietuvas konstitucionālās tiesas likumā¹⁹⁰, nekas nav noteikts par to, kā Lietuvas Republikas konstitucionālajai tiesai būtu jārikojas gadījumā, ja tai jāizskata tāds jautājums, kas rakstveidā nav noregulēts.

Savukārt gadījumos, kad normatīvajos aktos ir atrunāta kārtībā, kādā jāizskata neregulēti procesuāli jautājumi, pārsvarā neregulēti procesuāli jautājumi tiek izskatīti konstitucionālajai tiesai piemērojot, piemēram, civilprocesa regulējošās normas. Piemēram, Čehijas

¹⁸⁵Satversmes tiesas rīcības sēdes 20.02.2012. lēmums lietā Nr.2012-03-01. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/243058-satversmes-tiesas-ricibas-sedes-lemums-lieta-nr-2012-03-01> [aplūkots 03.03.2019.]

¹⁸⁶Satversmes tiesas kolēģijas 16.10.2018. lēmums (pieteikums Nr. 157/2018). Pieejams: <http://www.satv.tiesa.gov.lv/decisions/kolegijas-2018-gada-16-oktobra-lemums-pieteikums-nr-157-2018/> [aplūkots 03.03.2019.]

¹⁸⁷Satversmes tiesas kolēģijas 09.08.2018. lēmums (pieteikums Nr.155/2018). Pieejams: <http://www.satv.tiesa.gov.lv/decisions/kolegijas-2018-gada-9-augusta-lemums-pieteikums-nr-115-2018/> [aplūkots 03.03.2019.]

¹⁸⁸Satversmes tiesas kolēģijas 19.05.2016. lēmums (pieteikums Nr.59/2016). Pieejams: <http://www.satv.tiesa.gov.lv/decisions/kolegijas-2016-gada-19-maija-lemums-pieteikums-nr-592016/> [aplūkots 03.03.2019.]

¹⁸⁹Satversmes tiesas rīcības sēdes 04.02.2015. lēmums lietā Nr. 2015-03-01 5.–7.p. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2015-03-01_Citi_Lemums_lugums.pdf#search=2015-03-01 [aplūkots 16.03.2019.]

¹⁹⁰Law on the Constitutional Court of the Republic of Lithuania [Lietuvas konstitucionālās tiesas likums]. Pieejams: <https://www.lrkt.lt/en/about-the-court/legal-information/the-law-on-the-constitutional-court/193> [aplūkots 14.03.2019.]

konstitucionālās tiesas likums¹⁹¹ nosaka, ja tiesas procesa noteikumi neattiecas uz kādu jautājumu, tiesa piemēro attiecīgos Civilprocesa kodeksa noteikumus, kā arī citus aktus, kas izdoti tā īstenošanai. Līdzīgs regulējums noteikts arī Austrijas konstitucionālās tiesas likumā, tas ir, ja vien šajā konstitucionālās tiesas likumā nav noteikts citādi, attiecīgajai tiesvedībai konstitucionālajā tiesā piemērojami Civilprocesa kodeksa noteikumi.¹⁹²

Ir arī valstis, kur gadījumos, kad konstitucionālā tiesa saskaras ar tādu gadījumu, kas nav noregulēts rakstveidā, piemēro citu tiesu procesu regulējošās tiesību normas. Piemēram, Slovēnijas konstitucionālās tiesas likums nosaka, ka attiecībā uz procesuālajiem jautājumiem, kuri nav regulēti konstitucionālās tiesas likumā, konstitucionālā tiesa piemēro tiesību normas, kas regulē citu tiesvedību, ņemot vērā lietas juridisko raksturu. Tātad būtu secināms, ka konstitucionālajai tiesai ir tiesības, saskaroties ar šādu situāciju, piemērot civilprocesa, administratīvā procesa vai kriminālprocesa regulējošās normas, atkarībā no lietas juridiskā rakstura. Kā redzams pēc citu valstu prakses, tad gadījumos, kad konstitucionālā tiesa saskaras ar neregulētu procesuālu jautājumu, tā vai nu var piemērot konkrēti norādīta normatīvā akta normas, vai arī izvēlēties, kura procesa normas piemērot.

Satversmes tiesai, salīdzinot ar iepriekš minētajām valstīm, nav ierobežota rīcības brīvība un nav noteikts, kādas tiesību normas piemērot gadījumos, kad tai būtu nepieciešams izlemt neregulētu procesuālu jautājumu.

4.1. Neregulēts procesuāls jautājums, lietās, kuras ierosinātas pēc abstraktās konstitucionālās kontroles subjektu pieteikuma

Satversmes tiesas likuma 26. panta pirmās daļas trešais teikums nosaka, ka Satversmes tiesas likumā un Satversmes tiesas reglamentā neregulētus procesuālos jautājumus izlemj Satversmes tiesa.¹⁹³

Kā jau iepriekš minēts, tad pirmā lieta, kad Satversmes tiesa pieņēma šādu secinājumu, bija 2007.gada 8.-10.maija rīcības sēdē, kad tā izskatīja divdesmit viena Latvijas Republikas 9. Saeimas deputāta pieteikumu Satversmes tiesas lietā Nr. 2007-10-0102, kurā tika iesniegts pieteikums: “1) atzīt likumu “Par pilnvarojumu Ministru kabinetam parakstīt 1997.gada 7.augustā parafēto Latvijas Republikas un Krievijas Federācijas līguma projektu par Latvijas

¹⁹¹Czech Republic Constitutional Court Act [Čehijas konstitucionālās tiesas likums]. Pieejams: https://www.usoud.cz/fileadmin/user_upload/ustavni_soud_www/Pravni_uprava/AJ/Constitutional_court_act_1_82_1993.pdf [aplūkots 14.03.2019.]

¹⁹²Austrian Constitutional Court Act [Austrijas konstitucionālās tiesas likums]. Pieejams: https://www.ris.bka.gv.at/Dokumente/ErV/ERV_1953_85/ERV_1953_85.pdf [aplūkots 14.03.2019.]

¹⁹³Satversmes tiesas likums: LV likums. Pieņemts 05.06.1996. [16.04.2018.red.]

un Krievijas valsts robežu” par neatbilstošu Latvijas Republikas Augstākās padomes 1990.gada 4.maija deklarācijas “Par Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanu” preambulai un 9.punktam” un spēkā neesošu no tā spēkā stāšanās dienas; 2) atzīt 2007.gada 27.martā parakstīto Latvijas un Krievijas robežlīgumu par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 3.pantam un spēkā neesošu no tā parakstīšanas dienas”. Šādu lūgumu pieteikumi iesniedzēji pamatoja ar to, ka pastāvot reāla iespēja, ka lietā Nr. 2007-10-0102 pieņemtais Satversmes tiesas spriedums nebūšot izpildāms, ja Satversmes tiesa secinātu, ka Robežlīgums neatbilst Satversmes 3.pantam.¹⁹⁴

Ja Latvijas valsts ratificēšot Robežlīgumu, tad tā no starptautiskajām saistībām, kuras uzliek Robežlīgums, varēšot atbrīvoties tikai vienā gadījumā – grozot vai atceļot Robežlīgumu ar Krievijas Federācijas piekrišanu. Taču pēc pieteikuma iesniedzēja ieskata, Satversmes tiesas sprieduma izpilde nevarot būt atkarīga no citas valsts piekrišanas. Pieteikuma iesniedzēji uzskata, ka tiesvedība lietā Nr. 2007-10-0102 būtu efektīva un noslēgtos ar reāli izpildāmu spriedumu, ja līdz Satversmes tiesas sprieduma pasludināšanas dienai Robežlīgums netiktu apstiprināts. Pieteikuma iesniedzējs norāda: tā kā Saeima vēloties apstiprināt Robežlīgumu līdz Satversmes tiesas sprieduma pasludināšanai, Satversmes tiesai vajadzētu lemt par iespēju piemērot pagaidu līdzekļus, kas padarītu iespējamu efektīvu sprieduma izpildi.¹⁹⁵

Pieteikuma iesniedzēji pamatojuši pagaidu līdzekļa nepieciešamību ar to, ka Robežlīguma apstiprināšana varētu padarīt neiespējamu Satversmes tiesas sprieduma izpildi. Šāds kritērijs gan pamatā tiek piemērots gadījumos, kad tiek lūgts apturēt sprieduma izpildi un tieši nolēmuma izpilde varētu padarīt neiespējamu Satversmes tiesas sprieduma izpildi. Šeit pieteikuma iesniedzēji šo kritēriju attiecinājuši uz neregulēto procesuālo jautājumu.

Satversmes tiesa secināja, ka pieteikuma iesniedzēja lūgums apturēt Robežlīguma ratifikācijas procedūru līdz Satversmes tiesas sprieduma pasludināšanas dienai ir lūgums piemērot pagaidu līdzekļus, lai nodrošinātu Satversmes tiesas sprieduma izpildi. Jautājums par pagaidu līdzekļu piemērošanu ir procesuāls jautājums. Satversmes tiesas likuma 19² panta piektajā daļā ir paredzēts viens pagaidu līdzeklis – „konstitucionālās sūdzības (pieteikuma) iesniegšana neaptur tiesas nolēmuma izpildi, izņemot gadījumus, kad Satversmes tiesa lēmusi citādi”. Nedz Satversmē, nedz Satversmes tiesas likumā jautājums par Latvijas parakstīta vai noslēgta starptautiskā līguma ratifikācijas apturēšanu nav regulēts. Šāds regulējums nav

¹⁹⁴Satversmes tiesas 10.05.2007. lēmums lietā Nr. 2007-10-0102. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2007/04/2007-10-0102_Citi_Lemums_lugums.pdf 4.punkts [aplūkots 14.04.2019.]

¹⁹⁵Ibid.

noteikts arī Satversmes tiesas reglamentā. Tādējādi jautājums par starptautiskā līguma apstiprināšanas apturēšanu uzskatāms par neregulētu procesuālu jautājumu.¹⁹⁶

Satversmes tiesa izvērtēja pieteikuma iesniedzēja lūgumu un secināja, ka Satversmes tiesa nav tiesīga apturēt likuma pieņemšanas procedūru Saeimā, pamatojot to ar valsts varas dalīšanas principu. Secinot to, ka Satversme nepiešķir Satversmes tiesai tiesības iejaukties likumdošanas procesā. Satversmes tiesa saskaņā ar Satversmes 85.pantu var tikai pārbaudīt Saeimas pieņemto likumu satversmību, bet ne noteikt to, kādi likumi Saeimā izskatāmi un kad tie pieņemami. Ievērojot valsts varas dalīšanas principu, Satversmes tiesa nav tiesīga apturēt likuma pieņemšanas procedūru Saeimā.¹⁹⁷

Likums tieši vārdos neparedz Satversmes tiesai iespēju izvērtēt citu tiesību aktu darbības apturēšanu, taču Satversmes tiesa izskatīja Saeimas deputātu lūgumu, lai valsts nenonāktu juridiskā strupceļā. Un valdība tā arī rīkojās – apmainīšanās ar līguma ratifikācijas rakstiem nenotika, kamēr nebija noslēdzies Satversmes tiesas process. Arī spriedumā Satversmes tiesa īpaši uzsvēra, ka nevērtēja robežlīguma ekonomisko un politiskās lietderības aspektu, jo tas ir valdības un politiķu kompetencē. Satversmes tiesas uzdevums bija – vērtēt līguma juridisko pusi.¹⁹⁸

Līdz ar to Satversmes tiesa nolēma: “Noraidīt pieteikuma iesniedzēja lūgumu apturēt 2007. gada 27. martā parakstītā Latvijas Republikas un Krievijas Federācijas līguma par Latvijas un Krievijas valsts robežu apstiprināšanas procedūru.”¹⁹⁹

Līdzīgi ir Satversmes tiesas secinājumi lietā par lūgumu apturēt ar Centrālās vēlēšanas komisijas 2012. gada 3. janvāra lēmumu Nr.1 izsludināto tautas nobalsošanu par likumprojektu "Grozījumi Latvijas Republikas Satversmē" līdz Satversmes tiesas spriedumam Lietā Nr. 2012-03-01.

Pieteikuma iesniedzējs norāda, ka saskaņā ar Satversmes tiesas likumu Satversmes tiesa ir tiesīga lemt par Satversmes tiesas likumā neregulētiem procesuāliem jautājumiem. Tātad Satversmes tiesa esot tiesīga apturēt 2012. gada 18. februārī paredzēto tautas nobalsošanu. Pēc pieteikuma iesniedzēja ieskata, izsludinātā tautas nobalsošana būtu apturama tādēļ, lai varētu izpildīt iespējamo Satversmes tiesas spriedumu. Pieteikuma iesniedzējs uzskata: „Nepiemērojot pagaidu noregulējumu – tautas nobalsošanas apturēšanu, 2012. gada 18. februārī notiks tautas nobalsošana par likumprojektu, kas paredz krievu valodas kā otrās valsts valodas ieviešanu un

¹⁹⁶Satversmes tiesas 10.05.2007. lēmums lietā Nr. 2007-10-0102, 6.p. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2007/04/2007-10-0102_Citi_Lemums_lugums.pdf [aplūkots 14.04.2019.]

¹⁹⁷Ibid. 10.punkts

¹⁹⁸Litvins G., Gailīte D. Satversmes tiesas priekšsēdētājs: "Tiesa ir spējusi noņemt lietu politisko slāni..". Jurista Vārds, 2014., nr. 4 (806), 8.-15.lpp.

¹⁹⁹Satversmes tiesas 10.05.2007. lēmums lietā Nr. 2007-10-0102., 6.p. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2007/04/2007-10-0102_Citi_Lemums_lugums.pdf [aplūkots 14.04.2019.]

kura satversmība šajā lietā tiek apšaubīta.” Turklāt Satversmes tiesa esot vienīgā konstitucionālā institūcija, kura var apturēt 2012.gada 18.februārī paredzēto tautas nobalsošanu.²⁰⁰

Minētais lūgums pieteikumā nav ietverts kā patstāvīgs prasījums, proti, netiek prasīts izvērtēt Lēmuma Nr.1 atbilstību augstāka juridiskā spēka normām. Tas ir kā šā lēmuma minētajiem prasījumiem pakārtots lūgums piemērot pagaidu līdzekļus, „lai nodrošinātu Satversmes tiesas sprieduma izpildi[...] tiesvedība būtu efektīva un noslēgtos ar reāli izpildāmu spriedumu tikai gadījumā, ja līdz Satversmes tiesas sprieduma pasludināšanas dienai tiktu apturēta tautas nobalsošana”.²⁰¹ Līdz ar to nav jālemj par šā lūguma kā patstāvīga prasījuma piekritību Satversmes tiesai un tas izlemjams kārtībā, kādā risināms jautājums par pagaidu līdzekļu piemērošanu lietas ierosināšanas gadījumā.²⁰²

Kā secināja Satversmes tiesa, tad šāds pieteikuma iesniedzēja lūgums ir uzskatāms par lūgumu piemērot pagaidu līdzekļus, lai nodrošinātu Satversmes tiesas sprieduma izpildi. Kā jau iepriekšējā lietā Satversmes tiesa norādīja, ka Satversmes tiesas likuma 19.² panta piektajā daļā ir paredzēts tikai viens pagaidu līdzeklis - tiesības apturēt tiesas nolēmuma izpildi, ja tikusi iesniegta konstitucionālā sūdzība. Savukārt jautājums par citu tiesību aktu darbības apturēšanu uzskatāms par neregulētu procesuālu jautājumu.²⁰³

Līdz ar to Satversmes tiesa secināja, ka tai nav jāvērtē 2012. gada 18. februārī paredzētās tautas nobalsošanas iespējamo atbilstību vai neatbilstību Satversmei, bet gan - vai pieteikumā ietvertie argumenti, lai piemērotu pagaidu līdzekli – tautas nobalsošanas apturēšanu – ir pietiekami.

Izvērtējot pieteikumu Nr. 5/2012, Satversmes tiesa secināja, ka pieteikuma iesniedzēja lūguma pamatojums ir vērsts uz konstitucionālās procedūras noskaidrošanu tautas nobalsošanas jautājumā, proti, pēc būtības pieteikumā tiek lūgts iztulkot Satversmes normās ietverto regulējumu.²⁰⁴

Satversmes tiesas likuma 26.panta pirmā daļa paredz, ka lietu izskatīšanas procesuālo kārtību nosaka šis likums un Satversmes tiesas reglaments. Procesuālo termiņu skaitīšanai un procesuālās sankcijas – naudas soda – izpildei piemērojami Civilprocesa likuma noteikumi.

²⁰⁰Satversmes tiesas rīcības sēdes 20.01.2012. lēmums lietā Nr. 2012-03-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2012-03-01_Citi_Lemums_lugums.pdf#search= [aplūkots 20.03.2019.]

²⁰¹Satversmes tiesas kolēģijas 20.01.2012. lēmums lietā Nr.2012-03-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2012-03-01_Lemums_ierosinasana.pdf#search= [aplūkots 20.03.2019.]

²⁰²Ibid.

²⁰³Satversmes tiesas rīcības sēdes 20.01.2012. lēmums lietā Nr.2012-03-01. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/243058-satversmes-tiesas-ricibas-sedes-lemums-lieta-nr-2012-03-01> [aplūkots 20.03.2019.]

²⁰⁴Ibid. 7.p.

Citus Satversmes tiesas likumā un Satversmes tiesas reglamentā neregulētus procesuālus jautājumus izlemj Satversmes tiesa. Tādējādi kolēģija šādu lūgumu izlemt nevar, bet tās pienākums ir lūgt Satversmes tiesas priekšsēdētāju sasaukt rīcības sēdi, lai izlemtu neregulētu procesuālu jautājumu par minētā pagaidu līdzekļu piemērošanu.

Tāpat kā Robežlīguma lietā Satversmes tiesa pieņēma lēmumu neapturēt ar CVK 2012. gada 3. janvāra lēmumu Nr.1 izsludināto tautas nobalsošanu par likumprojektu "Grozījumi Latvijas Republikas Satversmē", arī šajā gadījumā, pamatojot to ar valsts varas dalīšanas principu un to, ka pieteikumā nav sniegti svarīgi argumenti, kas pamatotu pagaidu līdzekļa piemērošanu pirms lietas Nr. 2012-03-01 izskatīšanas pēc būtības.

Salīdzinot abas lietas, redzams, ka vienā gadījumā (Robežlīguma lietā) Satversmes tiesa pateica, ka tā nav tiesīga apturēt likuma pieņemšanas procedūru, savukārt, Tautas nobalsošanas lietā tā pateica, ka Satversmes tiesai nav pamata apturēt ar CVK 2012. gada 3. janvāra lēmumu Nr.1 izsludināto tautas nobalsošanu par likumprojektu „Grozījumi Latvijas Republikas Satversmē”. Tautas nobalsošanas lietā pieteikuma iesniedzēji pietiekami nebija argumentējuši to, ka nepieciešams piemērot pagaidu līdzekli, nepasakot, ka Satversmes tiesai nav šādas tiesības. Ar šādu secinājumu Satversmes tiesa atstāja tai tiesības izmantot šādu nepieciešamību – apturēt tautas nobalsošanu, ja pastāv būtiski apstākļi, kā arī, ja citu tiesību aktu darbības neapturēšana radīs problēmas Satversmes tiesas sprieduma izpildei. Savukārt attiecībā uz likuma pieņemšanas procedūru atzīstot, ka tai nav šādu tiesību, var secināt, ka Satversmes tiesa nav tiesīga apturēt likuma darbības procedūru gan pēc konstitucionālās sūdzības iesniedzēja lūguma, gan gadījumā, ja šādu lūgumu izteicis abstraktās konstitucionālās kontroles subjekts.

Abās lietās, kur šie lūgumu izskatīti, var secināt, ka Satversmes tiesai bija jāvērtē, vai tās kompetencē ir piemērot likumā neparedzētus pagaidu noregulējuma līdzekļus. Var secināt, ka Satversmes tiesa ir atstājusi sev iespēju nākotnē piemērot likumā neparedzētus pagaidu noregulējuma līdzekļus, ja šie pieteikumi būs juridiski pamatoti un būs pamatoti kritēriji – Satversmes tiesas sprieduma izpildes neiespējamība vai neatgriezenisks būtisks kaitējums. Autore uzskata, ka šie jautājumi ir jāatstāj Satversmes tiesas kompetencē, ir jāatstāj Satversmes tiesai rīcības brīvība izlemt neparedzētu pagaidu noregulējuma līdzekļu nepieciešamību, tāpat arī būtu jāatstāj Satversmes tiesas kompetencē izlemt tādus pagaidu aizsardzības līdzekļus, kuri nav noteikti likumā, jo katrs gadījums ir jāvērtē individuāli un nākotnē pastāv iespēja, ka radīsies tāda situācija, kad Satversmes tiesai nāksies piemērot tādu pagaidu aizsardzības līdzekli, kas vēl nav regulēts.

Ja likumā tiktu atrunāti pēc iespējas plašāki pagaidu aizsardzības līdzekļi, tas palielinātu konstitucionālās sūdzības iesniedzēju lūgumus piemērot pagaidu aizsardzības līdzekļus, kas, piemēram, konkrētajā gadījumā nemaz nebūtu nepieciešami. Jau izpētot Satversmes tiesas

praksi, var secināt, ka ļoti bieži konstitucionālas sūdzības iesniedzēji ietver lūgumus pēc normatīvo aktu apturēšanas u.tml., kas attiecīgajā situācijā nemaz nav nepieciešami un nav pamatoti.

4.2. Neregulēts procesuāls jautājums, lietās, kuras ierosinātas pēc konstitucionālās sūdzības

Lai gan, izpētot Satversmes tiesas praksi, var secināt, ka Satversmes tiesa attiecībā uz konstitucionālās sūdzības iesniedzēju piemērojusi tikai vienu pagaidu aizsardzības līdzekli – tiesas nolēmuma izpildes apturēšanu, Satversmes tiesas praksē joprojām bieži konstitucionālās sūdzības iesniedzēji iekļauj konstitucionālajā sūdzībā tādas lūgumus, kuri nav regulēti vai tādas pagaidu noregulējuma līdzekļus, kas nav regulēti Satversmes tiesas likumā. Vairums gadījumu Satversmes tiesa atsakās izskatīt šo konstitucionālās sūdzības iesniedzēja lūgumu. Praksē ir gadījumi, kad Satversmes tiesai tiek lūgts apturēt apstrīdētās normas darbību, apturēt Ministru kabineta noteikumu piemērošanu līdz Satversmes tiesas nolēmuma pieņemšanai, apturēt Ministru kabineta noteikumu darbību u.tml.

Konstitucionālās sūdzības iesniedzēji mēdz lūgt arī nepiemērot apstrīdēto normu līdz brīdim, kamēr nav stājies spēkā Satversmes tiesas spriedums. Tā Satversmes tiesas rīcības sēdē tika izskatīts SIA "Krievu hītu radio" lūgums piemērot pagaidu noregulējumu lietā Nr. 2015-15-01 "Par Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma pārejas noteikumu 27. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam, 100. panta pirmajam teikumam un 105. pantam". Šajā lietā pieteikuma iesniedzējs lūdza piemērot pagaidu noregulējumu un noteikt, ka līdz brīdim, kad lietā Nr.2015-15-01 stājas spēkā Satversmes tiesas nolēmums, netiek piemēroti apstrīdētajā normā paredzētie pienākumi.²⁰⁵

Šajā gadījumā pieteikuma iesniedzējs nelūdza apturēt apstrīdētās normas darbību, bet gan lūdza nepiemērot tam apstrīdētās normas tiesiskās sekas. Apstrīdētā norma uzliekot pieteikuma iesniedzējam pienākumu līdz 2015.gada 31.decembrim pārreģistrēt savas radio programmu apraides atļaujas, tajās ietverot 100 procentu latviešu valodas proporciju. Tas pieteikuma iesniedzējam radīšot nelabvēlīgas sekas, kuras ar Satversmes tiesas spriedumu vairs nebūšot iespējams novērst. Apstrīdētās normas piemērošanas rezultātā pieteikuma iesniedzējs neatgriezeniski zaudēšot būtisku daļu no saviem klausītājiem.

²⁰⁵Satversmes tiesas kolēģijas 03.07.2015. lēmums lietā Nr.2015-12-01. Pieejams: https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2015-15-01_Lemums_ierosinasana.pdf#search=2015-15-01 [aplūkots: 20.03.2019.]

Satversmes tiesa pieteikuma iesniedzēja lūgumu atstāja bez izskatīšanas, pamatojot ar to, ka šajā gadījumā pieteikuma iesniedzējs lūdz apturēt tiesību normu darbību. Satversmes tiesa secināja, ka lūgums apturēt apstrīdētā regulējuma darbību nav neregulēts procesuāls jautājums. Proti, gadījumam, kad iesniegta konstitucionālā sūdzība, likumdevējs nav paredzējis citus pagaidu tiesību aizsardzības līdzekļus kā tiesas nolēmuma izpildes apturēšanu.

Ir gadījumi, kad Satversmes tiesā tiek iesniegti lūgumi, kas nav saistīti ar Satversmes tiesas darbību un funkciju veikšanu, piemēram, atzīt dažādu iestāžu lēmumus par neatbilstošiem Satversmei, atzīt šādus lēmumus par spēkā neesošiem (piemēram, atzīt Rīgas pilsētas zemes komisijas lēmumu par spēkā neesošu²⁰⁶), atcelt tos, uzlikt valstij/iestādei kādu pienākumu (piemēram, uzdot likumdevējam pienākumu saprātīgā laikā izstrādāt jaunu, demokrātiskas valsts iekārtas principam atbilstošu soda izpildi reglamentējošu likumu; pēc lietas ierosināšanas Satversmes tiesā uzdot Ieslodzījuma vietu pārvaldei pārcelt pieteikuma iesniedzēju uz atklāto cietumu²⁰⁷), uzdot Satversmes tiesai pienākumus, kas ir saistīti ar likumdevēja darbību (noteikt, ka ar 2018.gada 1.janvāri minimālā darba alga nav apliekama ar nodokļiem, uzlikt par pienākumu valstij atmaksāt par 2018.gadu pretlikumīgi iekasēto nodokļu summu minimālās algas saņēmējiem) u.c. Šādus lūgumus Satversmes tiesa atzīst par Satversmes tiesai nepieņemīgiem. Par dažādu iestāžu lēmumu izvērtēšanu Satversmes tiesa norāda, ka atbilstoši likumā noteiktajai kompetencei Satversmes tiesai nav paredzētas tiesības izvērtēt iestāžu veikto tiesību normu piemērošanu.²⁰⁸ Satversmes tiesas kompetence ļauj izvērtēt tikai tiesību normu, nevis to piemērotāju rīcības atbilstību Satversmei.²⁰⁹

Autore uzskata, ka šādi lūgumi Satversmes tiesā tiek saņemti, jo daļai konstitucionālās sūdzības iesniedzēju nav skaidras Satversmes tiesas funkcijas, konstitucionālās sūdzības iesniedzēji neizprot, kādus prasījumus iesniegt Satversmes tiesā un kādus tā izskatīs. Konstitucionālās sūdzības sagatavošanai ļoti noderīgs ir Satversmes tiesas mājas lapā atrodamais materiāls “Ieteikumi konstitucionālās sūdzības sagatavošanai”²¹⁰, taču šajā materiāla nav minēts par pagaidu aizsardzības līdzekļiem, tas ir, par iespēju konstitucionālās sūdzības iesniedzējam lūgt apturēt tiesas nolēmuma izpildi, un ka tas ir vienīgais pagaidu aizsardzības līdzeklis Satversmes tiesā.

²⁰⁶Satversmes tiesas kolēģijas 31.10.2018. lēmums (pieteikums Nr.155/2018). Pieejams: <http://www.satv.tiesa.gov.lv/decisions/kolegijas-2018-gada-31-oktobra-lemums-pieteikums-nr-155-2018/> [aplūkots 14.04.2019.]

²⁰⁷Satversmes tiesas kolēģijas 16.10.2018. lēmums (pieteikums Nr.157/2018). Pieejams: <http://www.satv.tiesa.gov.lv/decisions/kolegijas-2018-gada-16-oktobra-lemums-pieteikums-nr-157-2018/> [aplūkots 03.03.2019.]

²⁰⁸Satversmes tiesas 24.04.2014. spriedums lietā Nr. 2013-12-01, 10.p. Latvijas Vēstnesis, 2014, nr.82.

²⁰⁹Satversmes tiesas 30.03.2011. spriedums lietā Nr. 2010-60-01, 16.2.p. Latvijas Vēstnesis, 2011, nr.51.

²¹⁰Ieteikumi konstitucionālās sūdzības sagatavošanai. Pieejams: <http://www.satv.tiesa.gov.lv/ieteikumi-konstitucionalas-sudzibas-sagatavosana/> [aplūkots 16.03.2019.]

Tomēr biežākais lūgums, kuru ietver konstitucionālās sūdzības iesniedzēji, ir apturēt apstrīdētās normas darbību. Kā redzams no saņemtajiem pieteikumiem, tad konstitucionālās sūdzības iesniedzēji ietver šādus lūgumus, argumentējot ar to, ka Satversmes tiesa šādus lūgumus jau ir skatījusi (Robežlīguma lietā un lietā par tautas nobalsošanas apturēšanu). Piemēram, lēmumā par lietas ierosināšanu 2008.gada 12.jūnijā tika lūgts atzīt apstrīdēto normu par spēkā neesošu attiecībā uz Kurzemes apgabaltiesas Civillietas tiesas kolēģijas 2007.gada 14.maija spriedumu, kā arī pārtraukt pieteikuma iesniedzēja īpašuma postīšanu. Uz ko Satversmes tiesa atbildēja, ka šādi prasījumi, kurā pēc būtības tiek lūgts pārvērtēt spriedumu lietā un prasījums pārtraukt iesniedzēja īpašuma postīšanu, nav piekritīgi Satversmes tiesai.²¹¹ Svarīgs ir Satversmes tiesas rīcības sēdes 2015.gada 4.februāra lēmums lietā Nr. 2015-03-01.²¹² Šajā sēdē tika izskatīts lūgums apturēt 2014.gada 25.septembra likuma "Grozījumi Maksātspējas likumā" 2.panta un 2014.gada 30.oktobra likuma "Grozījumi likumā "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā"" darbību, ko bija iesnieguši pieteikuma iesniedzēji konstitucionālās sūdzības ietvaros.

Pieteikuma iesniedzēji bija atsaukušies uz Satversmes tiesas lēmumu lietā Nr. 2007-10-0102, kur Saeimas deputāti lūdza apturēt starptautiska līguma apstiprināšanas procedūru un lēmumu lietā Nr. 2012-03-01, kur Saeimas deputāti bija iesnieguši lūgumu apturēt izsludināto tautas nobalsošanu. Satversmes tiesa norādīja, ka minētie lūgumi Satversmes tiesā tika iesniegti lietās, kuras bija ierosinātas nevis pēc konstitucionālās sūdzības, bet gan uz citu pieteikumu pamata. Turklāt tie neattiecās uz jau pieņemta un izsludināta likuma darbības apturēšanu.²¹³ No šāda Satversmes tiesas secinājuma izriet, ka konstitucionālās sūdzības iesniedzējam ir piemērojams tikai viens pagaidu noregulējums – tiesas nolēmuma apturēšana, Satversmes tiesa neizskatīs konstitucionālās sūdzības iesniedzēja lūgumus par likuma darbības apturēšanu, savukārt, ja šādu lūgumu būs iekļāvuši citi pieteikuma iesniedzēji (abstraktās konstitucionālās kontroles subjekti), tad Satversmes tiesa šādu lūgumu izskatīs kā neregulētu procesuālu jautājumu.

Autore uzskata, ka šāds Satversmes tiesas secinājums ir nepieciešams un praksē ir ļoti daudz gadījumi, kad konstitucionālās sūdzības iesniedzēji Satversmes tiesā lūdz izskatīt tādus lūgumus, kas nav Satversmes tiesas kompetencē, vai kuri nav uzskatāmi par pagaidu noregulējumu 19.²panta izpratnē. Tas, ka citiem pieteikuma iesniedzējiem ir plašākas tiesības

²¹¹Satversmes tiesas kolēģijas 12.06.2008. lēmums lietā Nr.2008-11-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2008-11-01_Lemums_ierosinasana.pdf [aplūkots 16.03.2019.]

²¹²Satversmes tiesas rīcības sēdes 04.02.2015. lēmums lietā Nr.2015-03-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2015-03-01_Citi_Lemums_lugums.pdf#search=2015-03-01 [aplūkots 16.03.2019.]

²¹³Ibid.

lūgt Satversmes tiesai izskatīt neregulētus jautājumus, veicina Satversmes tiesas procesu. Attiecīgi praksē var būt gadījumi, kad likumdevējs nav kaut ko noregulējis, vai var rasties situācija, kad Satversmes tiesai ir jārikojas un jāneregulē kāds jautājums, kā bija, piemēram, Robežlīguma lietā, kad Satversmes tiesa izskatīja Satversmes tiesas likumā, Satversmes tiesas reglamentā vēl neregulētu Saeimas deputātu lūgumu, lai valsts nenonāktu juridiskā strupceļā.

Ir valstis, kur regulējums pieļauj apturēt normatīvā akta darbību, tomēr autore uzskata, ka Latvijā šādu regulējumu ieviest nav nepieciešams. Parasti attiecībā uz personu tiek pieņemti lēmumi, kurus ir tiesības pārsūdzēt vai Satversmes tiesai apturēt tiesas lēmuma izpildi, līdz ar to nav nepieciešams apturēt normatīvā akta darbību.

Praksē ir bijušas lietas, kad lēmums apturēt apstrīdētās normas darbību varētu novērst pieteikuma iesniedzēja aizskārumu. Piemēram, lietā Nr. 2015-15-01²¹⁴ SIA „Krievu hītu radio” vērsās Satversmes tiesā ar prasījumu „Par Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma pārejas noteikumu 27.punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1.pantam, 100.panta pirmajam teikumam un 105.pantam”. Saeima pieņēma likuma grozījumus, mainot regulējumu par valodas lietojumu elektronisko plašsaziņas līdzekļu radio programmās. Ar šiem grozījumiem konstitucionālās sūdzības iesniedzējam tika uzlikts pienākums pāriet uz radio raidīšanu latviešu valodā. Šāds pienākums konstitucionālās sūdzības iesniedzējam tika uzlikts ar tiesību normu. Šajā gadījumā lieta tika izbeigta, jo ar 2015.gada 17.decembra likumu „Grozījumi Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likumā”, kas stājās spēkā 2016.gada 19.janvārī, Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma pārejas noteikumu 27.punktā skaitlis un vārds „50 procentiem” tika aizstāts ar skaitli un vārdu „51 procentu”. Līdz ar to konstitucionālās sūdzības iesniedzēja ieskatā vairs neesot ietverts pamattiesību ierobežojums, kura dēļ konstitucionālās sūdzības iesniedzējs vērsās Satversmes tiesā. Šajā gadījumā var vērtēt, kāda situācija būtu, ja apstrīdētā norma, par kuru konstitucionālās sūdzības iesniedzējs vērsās Satversmes tiesā, nebūtu pēc tam grozīta un stātos spēkā. Vai šajā gadījumā Satversmes tiesā nevarētu vērsties ar lūgumu piemērot neregulētu pagaidu aizsardzības līdzekli – tiesību normas darbības apturēšanu, jo attiecīgajā situācijā konstitucionālās sūdzības iesniedzējam būtu jāpāriet uz pilnīgu pārraidi latviešu valodā, tādā veidā zaudējot sava radio formāta jēgu un klausītājus, vai arī, neievērojot šo tiesību normā noteikto, nāktos zaudēt savu licenci. Konkrētajā lietā šīs darbības jau būtu bijis jāveic pirms Satversmes tiesa pieņemtu lēmumu atzīt/neatzīt apstrīdēto normu par atbilstošu Satversmei. Līdz ar to līdz lietas izskatīšanas beigām konstitucionālās sūdzības iesniedzējam jau tiktu nodarīts būtisks kaitējums. Šajā lietā arī nebūtu tādu lēmumu, ko Satversmes tiesa būtu tiesīga

²¹⁴Satversmes tiesas 18.04.2016. lēmums lietā Nr.2015-15-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2015/07/2015-15-01_Lemums_izbeigšana.pdf#search= [aplūkots 17.03.2019.]

apturēt. Tātad varētu secināt: lai novērstu pieteikuma iesniedzēja pamattiesību aizskārumu, Satversmes tiesa varētu vērtēt, vai nav nepieciešams apturēt apstrīdētās normas darbību. Protams, jāvērtē, vai šāds pamatojums un apstākļi būtu uzskatāmi par pietiekami būtiskiem, lai Satversmes tiesa mainītu savu praksi un veiktu šādu darbību.

Līdzīga situācija bija arī lietā Nr.2002-01-03 konstitucionālās sūdzības iesniedzējs vērsās Satversmes tiesā “Par Ministru kabineta 2001.gada 31.jūlija noteikumu nr.349 “Grozījumi Ministru kabineta 1995.gada 3.oktobra noteikumos Nr.291 “Suņu un kaķu turēšanas noteikumi”” atbilstību Satversmes 105.pantam un Ministru kabineta iekārtas likuma 14.panta 3.punktam”.²¹⁵ Ministru kabineta noteikumos tika noteikts, ka “pitbulterjera, Argentīnas dogas, Brazīlijas fila, Tosa inu un Amerikas Stafordšīras terjera šķirnes suņi un šo šķirņu suņu jaukteni, kuri iegādāti līdz šo noteikumu spēkā stāšanās brīdim, līdz 2002. gada 1. augustam pakļaujami sterilizācijai vai kastrācijai”.²¹⁶ Satversmes tiesa konstatēja, ka nepastāv tāds ar likumu noteikts pilnvarojums Ministru kabinetam noteikt aizliegumu atsevišķu šķirņu suņu turēšanai, vairošanai vai ieviešanai valstī, kurā precīzi būtu formulēts doto pilnvaru apjoms un to īstenošanas veids. Tādējādi ar apstrīdēto aktu paredzētie īpašuma tiesību izmantošanas ierobežojumi nav noteikti saskaņā ar likumu Satversmes 105.panta trešā teikuma izpratnē. Ja pamattiesību ierobežojums nav noteikts ar likumu, tad tas neatbilst Satversmei. Līdz ar to nav nepieciešams papildus izvērtēt, vai ar apstrīdēto aktu paredzēto īpašuma tiesību izmantošanas ierobežojumu mērķis ir leģitīms, vai ierobežojums ir piemērots šā mērķa sasniegšanai un vai tas ir samērīgs (proporcionāls).²¹⁷ Apstrīdētā norma tika atzīta par spēkā neesošu no sprieduma publicēšanas dienas. Šajā lietā normai bija paredzēts, ka tā stāsies spēkā 2002.gada 1.augustā, bet spriedums stājās spēkā 2002.gada 20.maijā, līdz ar to apstrīdētā norma vēl nebija stājusies spēkā. Atkal var vērtēt, kāda būtu Satversmes tiesas rīcība gadījumā, ja apstrīdētā norma jau būtu stājusies spēkā un tikai pēc tam tiktu izskatīta normas konstitucionalitāte un secināts, ka tā ir antikonstitucionāla. Kā arī būtu jāvērtē, vai vienīgā rīcība, kā novērst kaitējumu, būtu normas darbības apturēšana, jo arī šajā gadījumā nebūtu nekāds lēmums, ko Satversmes tiesa varētu apturēt, un vai šādu kaitējumu varētu uzskatīt par pietiekami būtisku, lai Satversmes tiesa pieņemtu lēmumu par apstrīdētās normas darbības apturēšanu.

Kā redzams, tad abi gadījumi tika veiksmīgi atrisināti, būtiski nemainot Satversmes tiesas praksi un kompetenci. Varētu secināt: ja praksē nav bijusi situācija, kad Satversmes tiesai nav citu variantu, kā apturēt tiesību normu, tad šāds regulējums Satversmes tiesā nebūtu nepieciešams.

²¹⁵Satversmes tiesas 20.05.2002. spriedums lietā Nr. 2002-01-03. Latvijas Vēstnesis, 2002, nr. 75.

²¹⁶Ibid.

²¹⁷Ibid.

Daudzi Satversmes tiesas rīcības sēdēs lēmumi, kuros tiek izskatīti lūgumi apturēt tiesas nolēmuma izpildi un Satversmes tiesas lēmumi, ar kuriem tiek izlemti neregulētie procesuālie jautājumi, nav publiski pieejami. Iespējams tas ir iemesls, ka joprojām no pieteikuma iesniedzējiem tiek saņemti lūgumi piemērot pagaidu aizsardzības līdzekļus, kas nav regulēti. Lai palielinātu pieteikuma iesniedzēju izpratni par pagaidu aizsardzības līdzekļiem un neregulētiem procesuāliem jautājumiem Satversmes tiesā procesā, šādi lēmumi būtu jāpadara publiski pieejami. Atbilstoši reglamenta 160.pantam Satversmes tiesā arī ir ieviests Neregulētu procesuālu jautājumu reģistrs, tomēr konkrētais reģistrs nav publiski pieejams. Arī Neregulētu procesuālo jautājumu reģistru būtu ieteicams padarīt publisku un personām pieejamu.

Šāds regulējums palīdzētu konstitucionālās sūdzības iesniedzējiem, ņemot vērā Satversmes tiesas praksi, sagatavot konstitucionālo sūdzību, un mazinātu gadījumus, kad konstitucionālās sūdzības iesniedzēji lūdz Satversmes tiesai izskatīt neregulētus procesuālus jautājumus, par kuriem Satversmes tiesa jau iepriekš atzinusi, ka tie nav tās kompetencē un nav uzskatāmi par neregulētiem procesuāliem jautājumiem.

Var secināt, ka Satversmes tiesas procesā neregulēti procesuāli jautājumi ir tādi jautājumi, kas ir saistīti ar pagaidu noregulējumu, ja pieteikumu ir iesniedzis cits pieteikuma iesniedzējs (piemēram, apturēt starptautiska līguma apstiprināšanas procedūru, tautas nobalsošanas apturēšana, likuma darbības apturēšana), savukārt par pagaidu noregulējumu Satversmes tiesas procesā var uzskatīt tikai sprieduma izpildes apturēšanu.

Lai arī konstitucionālās sūdzības institūtā pagaidu aizsardzības līdzekļi ir piemēroti praksē, vēl joprojām iespējami prakses attīstības pavērsieni, kad Satversmes tiesas likumā neregulētu pagaidu tiesību aizsardzības līdzekli varētu lūgt piemērot citi subjekti nevis persona.²¹⁸

Ir bijušas diskusijas par to, vai būtu nepieciešams paplašināt Satversmes tiesas kompetenci un paredzēt arī citus pagaidu noregulējuma veidus. Kā liecina atsevišķu valstu pieredze, kompetences paplašināšana konstitucionālajai tiesai ir beigusies ar milzīgu darba apjomu un nesamērīgi gariem lietu izskatīšanas termiņiem. Savukārt sašaurināšana – ar bažām par iespējām uzraudzīt un nodrošināt tiesiskumu valstī.²¹⁹

Satversmes tiesas tiesneša palīdzē Dzintra Pededze, referējot par pagaidu noregulējuma problēmām Satversmes tiesas procesā, norādīja: lai arī Satversmes tiesas process ir ļoti

²¹⁸Rodiņa A., Pagaidu tiesību aizsardzības līdzeklis Satversmes tiesas procesā: nolēmuma izpildes apturēšana. Grām. Autoru kolektīvs. Juridisko personu publiski tiesiskā atbildība: aktualitātes, problēmas un iespējamie risinājumi. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2018, 238.lpp.

²¹⁹Satversmes tiesas priekšsēdētāja Gunāra Kūtra uzruna, atklājot starptautisko konferenci “Konstitucionālās tiesas kompetence: robežas un paplašināšanas iespējas”. Pieejams: <http://www.satv.tiesa.gov.lv/articles/satversmes-tiesas-priekssedetaja-gunara-kutra-uzruna-atklajot-starptautisko-konferenci-konstitucionalas-tiesas-kompetence-robezas-un-paplasinasanas-iespejas/> [aplūkots 27.02.2019.]

kompakts, dažkārt pat neilgs laiks ir par garu. Taču šobrīd vienīgais paredzētais pagaidu noregulējuma veids ir tiesas sprieduma izpildes apturēšana. Pagaidu nolēmums var būt nepieciešams gadījumos, kad ir jānodrošina cilvēktiesību aizsardzība, jānovērš iespējams būtiskais kaitējums, kā arī tad, ja citādi Satversmes tiesas sprieduma izpilde varētu kļūt neiespējama. No šāda viedokļa raugoties, jāatzīst, ka ir nepieciešami arī citi pagaidu noregulējuma veidi Satversmes tiesas procesā.²²⁰

Viena no iespējām paplašināt Satversmes tiesas kompetenci varētu būt līdzīgi kā Vācijas Federālajai Republikas konstitucionālajai tiesai, radīt iespēju Satversmes tiesā apstrīdēt individuālus tiesību aktus. Arī Eiropas Padomes t.s. Venēcijas komisija "Democracy Through Law" ir par plašākām personas tiesību aizsardzības iespējām tieši nacionālā līmenī.²²¹

Autore uzskata, ka Satversmes tiesai nevajadzētu paredzēt tiesības apturēt normatīvā akta darbību, jo šāds kompetences paplašinājums palielinātu konstitucionālo sūdzību skaitu, jo joprojām ļoti bieži tiek saņemtas konstitucionālās sūdzības ar tieši šādu lūgumu. Kā redzams, tad praksē nav bijis gadījums, kad Satversmes tiesai būtu nepieciešams apturēt normatīvā akta darbību. Ir ļoti grūti ģenerēt šādu piemēru, kad Satversmes tiesai nebūtu cita veida kā novērst kaitējumu konstitucionālās sūdzības iesniedzējam.

²²⁰Kovaļevska L. Cilvēktiesību nodaļai Satversmē desmit gadi. Jurista vārds. 2008,nr.47 (542).

²²¹Rodiņa A. Satversmes tiesas kompetence. Teorētiskais izvērtējums. Paplašināšanas iespējas. No: Konstitucionālās tiesas kompetence: robežas un paplašināšanas iespējas: Satversmes tiesas 2013. gada starptautiskās konferences materiālu krājums. Rīga: Latvijas Republikas Satversmes tiesa, 2014, 117.lpp.

KOPSAVILKUMS

Maģistra darba izstrādes rezultātā autore izvirza aizstāvēšanai sekojošas tēzes:

1. Pagaidu tiesiskās aizsardzības līdzekļa institūts ir jāskata kopsakarā ar tiesībām uz taisnīgu tiesu. Lai tiesas procesu varētu uzskatīt par taisnīgu, efektīvu, personai ir jānodrošina tiesības izmantot pagaidu tiesiskās aizsardzības līdzekļus.
2. Konstitucionālajā tiesvedībā kopumā pastāv 4 dažādu veidu pagaidu tiesiskās aizsardzības līdzekļi - tiesības apturēt apstrīdētā individuālā akta darbību, apturēt normatīvā akta darbību, apturēt vispārējas tiesas tiesvedību un uzlikt pienākumu valsts iestādēm.
3. Civilprocesā, administratīvajā procesā un Satversmes tiesas procesā svarīgi ir, lai personas lūgums piemērot pagaidu tiesiskās aizsardzības līdzekli būtu pamatots un motivēts.
4. Tiesai, vērtējot lūgumu, piemērot pagaidu noregulējumu, ir jāvadās pēc noteiktiem kritērijiem: civilprocesā - sprieduma izpilde lietā varētu kļūt apgrūtināta vai neiespēja, administratīvajā procesā - būtisks kaitējums vai zaudējumi, Satversmes tiesas procesā – būtisks kaitējums pieteikuma iesniedzējam vai Satversmes tiesas sprieduma neiespējama izpilde.
5. Gan civilprocesam, gan administratīvajam procesam kopīgs ir tas, ka jāņem vērā pirmšķietama prettiesiskuma kritērijs. Satversmes tiesas procesā, vērtējot pagaidu noregulējuma piemērošanu, nav svarīgs prettiesiskuma kritērijs un nav nepieciešams vērtēt tiesību normas pirmšķietamo prettiesiskumu.
6. Lai īstenotu pagaidu aizsardzības līdzekļu mērķi, personai, kura vēršas Satversmes tiesā ar konstitucionālo sūdzību un lūgumu apturēt tiesas nolēmuma izpildi, ir jābūt aktīvai un pašai jālūdz piemērot pagaidu aizsardzības līdzekli.
7. Pirms lietas ierosināšanas netiek izskatīti pieteikumā iekļautie lūgumi par pagaidu noregulējumu, ja vien ir nepieciešams veikt pasākumus pieteikuma iesniedzēja pamattiesību īstenošanai un aizsardzībai. Ja pieteikuma iesniedzējs lūdz piemērot pagaidu aizsardzības līdzekļus vēl pirms lietas izskatīšanas pēc būtības ir svarīgi iekļaut argumentus, kas pamatotu šādu nepieciešamību.
8. Satversmes tiesas procesā ar tiesas nolēmuma izpildes apturēšanu ir saprotama sprieduma izpildes apturēšana, kā arī tiesas lēmuma izpildes apturēšana. Tas ir

vienīgais pagaidu aizsardzības līdzeklis Satversmes tiesas procesā, ko konstitucionālās sūdzības iesniedzējs ir tiesīgs lūgt piemērot Satversmes tiesā.

9. Lai Satversmes tiesa piemērotu pagaidu aizsardzības līdzekli, vienmēr jākonstatē vismaz viens no šiem kritērijiem - nolēmuma izpilde varētu padarīt neiespējamu Satversmes tiesas sprieduma izpildi vai nolēmuma izpilde varētu radīt būtisku kaitējumu pieteikuma iesniedzējam.
10. Būtu nepieciešams konkretizēt jēdzienu “būtisks kaitējums” Satversmes tiesas procesā, par piemēru ņemot gan Civillikuma, gan krimināltiesību regulējumu. Piemēram, Civillikumā norādīts, ka jēdzienā kaitējums ietilpst gan mantiskais, gan morālais kaitējums. Savukārt no krimināltiesību regulējuma, ka mantiskais kaitējums ir konkrēti noteikts, attiecīgi tas nav mazāks par piecu vai desmit tai laikā Latvijas Republikā noteikto minimālo mēnešalgu kopsummam.
11. Satversmes tiesas procesā varētu ieviest līdzīgu regulējumu administratīvā procesa regulējumam, kas nosaka, ka personām nav obligāti jāpierāda kaitīgo seku iestāšanās. Respektīvi, šajos gadījumos personām ir pienākums smagu seku iestāšanās iespējamību ticami pamatot, tomēr viņam nav pienākuma pierādīt, ka šīs sekas neizbēgami iestāsies.
12. Satversmes tiesa visbiežāk piemērojusi pagaidu noregulējumu, kad pieteikuma iesniedzējs pamatojis tā nepieciešamību ar būtiska kaitējuma kritēriju. Par tik būtiskiem aspektiem, lai piemērotu pagaidu aizsardzības līdzekli, Satversmes tiesa atzinusi: 1) īpašuma atsavināšana, kas rada neatgriezeniskus zaudējumus vai citu būtisku kaitējumu, kā arī, ja šis ir pieteikuma iesniedzēja vienīgais īpašums vai mājoklis; 2) kriminālsoda izciešanu un pabalsta ieturēšanu; 3) kaitējums var tikt nodarīts trešajām personām.
13. Lai Satversmes tiesa piemērotu pagaidu noregulējumu, svarīga ir konstitucionālās sūdzības iesniedzēja argumentācija. Sniegtajiem argumentiem ir jābūt pamatotiem, tie nevar būt pārāk vispārīgi un abstrakti.
14. Satversmes tiesai, salīdzinot ar citām valstīm, nav ierobežota rīcības brīvība un nav noteikts, kādas tiesību normas piemērot gadījumos, kad tai būtu nepieciešams izlemt neregulētu procesuālu jautājumu.
15. Ja likumā tiktu noteikti pēc iespējas plašāki pagaidu aizsardzības līdzekļi, tas palielinātu konstitucionālās sūdzības iesniedzēju lūgumus piemērot pagaidu aizsardzības līdzekļus. Izpētot Satversmes tiesas praksi, var secināt, ka ļoti bieži konstitucionālās sūdzības iesniedzēji ietver lūgumus pēc normatīvo aktu apturēšanas un citus lūgumus, kas attiecīgajā situācijā nemaz nav nepieciešami un nav pamatoti.

16. Satversmes tiesas kompetencē ir jāatstāj rīcības brīvība atrisināt neregulētus procesuālus jautājumus un tai izlemt, kādas procesuālas normas piemērot šajā gadījumā, tāpat arī būtu jāatstāj Satversmes tiesas kompetencē izlemt jautājumus par tādiem pagaidu aizsardzības līdzekļiem, kuri nav noteikti likumā, jo katrs gadījums ir jāvērtē individuāli un nākotnē pastāv iespēja, ka radīsies tāda situācija, kad Satversmes tiesai nāksies piemērot tādu pagaidu aizsardzības līdzekli, kas vēl nav regulēts.
17. Satversmes tiesas mājas lapā atrodamo materiālu “Ieteikumi konstitucionālās sūdzības sagatavošanai” būtu nepieciešams papildināt ar informāciju par pagaidu aizsardzības līdzekļiem, par iespēju konstitucionālās sūdzības iesniedzējam lūgt apturēt tiesas nolēmuma izpildi un ka tas ir vienīgais pagaidu aizsardzības līdzeklis Satversmes tiesas procesā.
18. Lai palielinātu pieteikuma iesniedzēju izpratni par pagaidu aizsardzības līdzekļiem un neregulētiem procesuāliem jautājumiem Satversmes tiesā procesā, būtu jāpublicē Satversmes tiesas rīcības sēdēs lēmumi, kuros tiek izskatīti lūgumi apturēt tiesas nolēmuma izpildi un Satversmes tiesas lēmumi, ar kuriem tiek izlemti neregulētie procesuālie jautājumi. Būtu ieteicams padarīt publisku un personām pieejamu arī Neregulētu procesuālo jautājumu reģistru.
19. Latvijā nebūtu nepieciešams ieviest Satversmes tiesai iespēju ierobežot tiesību normas darbību, jo vienmēr attiecībā uz personu tiek pieņemti lēmumi, kurus ir tiesības pārsūdzēt vai Satversmes tiesai apturēt tiesas nolēmuma izpildi, līdz ar to nav nepieciešams apturēt normatīvā akta darbību.

IZMANTOTĀS LITERATŪRAS SARAKSTS

Literatūra, periodika un interneta resursi

1. Bitāns A., Rasnačs L., Vilsone D. Prasības nodrošinājums civilprocesā – tā piemērošana un turpmākā perspektīva. *Jurista Vārds*, 2013., nr.49 (800).
2. Briede J., Višķere I., Litvins G., Bitāns A., Danovskis E. Komentārs Satversmes 92. pantam. Grām. Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Sagatavojis autoru kolektīvs prof. R. Baloža zinātniskā vadībā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011.
3. Briedis E. Par prasības nodrošinājuma atcelšanu. *Jurista Vārds*, 2009, nr.18.
4. Čepāne I. Tiesības uz taisnīgu tiesu kā personas pamattiesības. *Jurista Vārds*, 2005. nr. 36.
5. Dreimanis A. Pagaidu aizsardzības līdzekļi administratīvajā procesā tiesā. *Jurista Vārds*, 2009, nr.12 (565).
6. Ieteikumi konstitucionālās sūdzības sagatavošanai. Pieejams: <http://www.satv.tiesa.gov.lv/ieteikumi-konstitucionalas-sudzibas-sagatavosanai/> [aplūkots 16.03.2019.]
7. Kalniņa A. Pārsūdzētā administratīvā akta vai faktiskās rīcības darbības apturēšana. Grām.: Administratīvais process tiesā. Sagatavojis autoru kolektīvs. Dr.iur. J. Briedes vispārīgā zinātniskā redakcijā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2008.
8. Kovaļevska L. Cilvēktiesību nodaļai Satversmē desmit gadi. *Jurista vārds*. 2008,nr.47 (542).
9. Kūtris G. Ierosinājums atlikt lēmumu D. Čalovska lietā, *Jurista Vārds*, 2013, nr.18 (769).
10. Litvins G., Gailīte D. Satversmes tiesas priekšsēdētājs: "Tiesa ir spējusi noņemt lietu politisko slāni..". *Jurista Vārds*, 2014., nr. 4 (806).
11. Mavčič A.M. Pieteikuma iesniedzējs konstitucionālajā tiesā ar akcentu uz individuālo pieteikumu. Aktuālas cilvēktiesību aizsardzības problēmas. Konstitucionālā sūdzība. Satversmes tiesas 2008.un 2009.gada konferenču materiālu krājums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2010.
12. Pagaidu pasākumi. Pieejams: https://www.echr.coe.int/Documents/Interim_Measures_LAV.pdf [aplūkots 14.04.2019.]
13. Pastars E. Pagaidu noregulējums tiesu praksē. *Jurista Vārds*, 2005, nr.4 (359).

14. Pauniņš A. Pagaidu aizsardzības līdzekļi administratīvajā procesā. Jurista vārds, 2006, nr. 36.
15. Pētersone Z. Civiltiesiskās aizsardzības līdzekļi, kas tiesā piemērojami intelektuālā īpašuma tiesību lietās. Promocijas darbs. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010.
16. Pleps J. Satversmes iztulkošana. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2012.
17. Pleps J., Pastars E., Plakane I. Konstitucionālās tiesības. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2004.
18. Pleps J., Pastars E., Plakane I. Konstitucionālās tiesības. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2012.
19. Priekulis J. Neregulētie procesuālie jautājumi Satversmes tiesas procesā. Jurista Vārds, 2016, nr.3 (906).
20. Priekulis, J. Tiesību normas darbības ierobežošana – sapnis vai realitāte. Jurista Vārds, 2017, nr. 17 (971).
21. Rodiņa A. Konstitucionālajai sūdzībai – 15 Konstitucionālās sūdzības satura elementi: no teorijas līdz praksei. Jurista Vārds, 2016, nr.35 (938).
22. Rodiņa A. Konstitucionālās sūdzības teorija un prakse Latvijā. Promocijas darbs. Rīga: Latvijas Universitāte, 2006. Pieejams: https://dspace.lu.lv/dspace/bitstream/handle/7/5265/7396-Anita_Rodina_2007.pdf?sequence=1 [aplūkots 28.04.2018.]
23. Rodiņa A. Konstitucionālās teorijas teorija un prakse Latvijā. Rīgā: Latvijas Vēstnesis, 2009.
24. Rodiņa A. Satversmes tiesas kompetence. Teorētiskais izvērtējums. Paplašināšanas iespējas. No: Konstitucionālās tiesas kompetence: robežas un paplašināšanas iespējas: Satversmes tiesas 2013. gada starptautiskās konferences materiālu krājums. Rīga: Latvijas Republikas Satversmes tiesa, 2014.
25. Rodiņa A., Amoliņa D. Lietas ierosināšana Satversmes tiesā. Central and Eastern European Legal Studies, 1/2013.
26. Rodiņa A., Pagaidu tiesību aizsardzības līdzeklis Satversmes tiesas procesā: nolēmuma izpildes apturēšana. Grām. Autoru kolektīvs. Juridisko personu publiski tiesiskā atbildība: aktualitātes, problēmas un iespējamie risinājumi. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2018.
27. Rodiņa A., Pagaidu tiesību aizsardzības līdzekļi versus procesuāls jautājums Satversmes tiesas procesā. Latvijas Universitātes 74. zinātniskās konferences rakstu krājums, Ārvalsts investīcijas kad tiesības mijiedarbojas. Pieejams: https://www.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/apgads/PDF/Juristi_74.pdf. [aplūkots 16.04.2018.]

28. Rodiņa A., Spale A. Komentārs Satversmes 85. pantam. Grām.: Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VI nodaļa. Tiesa. VII nodaļa. Valsts kontrole. Sagatavojis autoru kolektīvs prof. R. Baloža zinātniskajā vadībā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2013.
29. Rozenbergs J., Torgāns K. Komentārs Civilprocesa 93.pantam. Grām.: Civilprocesa likuma komentāri. I. daļa (1.-28 .nodaļa). Otrais papildinātais izd. Sagatavojis autoru kolektīvs prof. K. Torgāna zinātniskajā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2016.
30. Rudevskis J. Komentārs Satversmes 89. pantam. Grām. Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Sagatavojis autoru kolektīvs prof. R. Baloža zinātniskā vadībā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011.
31. Satversmes tiesas priekšsēdētāja Gunāra Kūtra uzruna, atklājot starptautisko konferenci “Konstitucionālās tiesas kompetence: robežas un paplašināšanas iespējas” 26.09.2013. Pieejams: <http://www.satv.tiesa.gov.lv/articles/satversmes-tiesas-priekssedetaja-gunara-kutra-uzruna-atklajot-starptautisko-konferenci-konstitucionalas-tiesas-kompetence-robezas-un-paplasinasanas-iespejas/> [aplūkots 27.02.2019.]
32. Šķiņķis M. Pagaidu noregulējums Satversmes tiesas procesā. Jurista Vārds, 2012. nr.5 (704).
33. Tauriņš A., Jarkina V. Prasības nodrošināšana un pagaidu aizsardzība CPL 1.panta gaismā. Pieejams: https://www.tiesas.lv/Media/Default/dokumenti/Pras%C4%ABbas%20nodro%C5%A1in%C4%81%C5%A1ana%20un%20pagaidu%20aizsardz%C4%ABba%20CPL%201.panta%20gaism%C4%81_Taurins,%20Jarkina.pdf [aplūkots 25.03.2018.]
34. Torgāns K. Saistību tiesības. Otrais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2018.
35. Allan R. Brewer-Carias Constitutional courts as positive legislators A comparative law study, Cambridge University Press, 2011.
36. Brealey M. Hoskins M. Remedies in EC law. Second edition. London: Sweet & Maxwell, 1998.
37. Brewer-Carias A.R. Judicial Review on Comparative Law. Cambridge: Cambridge University Press, 1989.
38. Clayton R., Tomlinson H. Fair trial rights. Oxford University Press; 2 edition, (April 19, 2010).
39. Guide on Article 6 of the European Convention on Human Rights. Pieejams: https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_6_ENG.pdf [aplūkots 23.03.2018.] [http://www.venice.coe.int/WebForms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2010\)039rev-e](http://www.venice.coe.int/WebForms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2010)039rev-e) [aplūkots 28.04.2018.].

40. Lopez G. E. Judicial review in Spain: The Constitutional Court. Pieejams: https://www.researchgate.net/publication/228373327_Judicial_Review_in_Spain_The_Constitutional_Court [aplūkots 28.04.2018.]
41. Rodiņa A., Amoliņa D. The Procedure of the Constitutional Court: Issues to be Decided at the Stage of Initiation of a Case. Pieejams: https://www.journaloftheuniversityoflatvialaw.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/projekti/journaloftheuniversityoflatvialaw/No6/7.Anita_Rodina_Dita_Amolina.pdf [aplūkots 18.02.2019.]
42. Sierra de la, S. Provisional court protection in administrative disputes in Europe: the constitutional status of interim measures deriving from the right to effective court protection. A comparative approach. European Law Journal, 2004, Vol. 10, No. 1
43. Study of Individual Access to Constitutional Justice. Adopted by the Venice Commission. 2010. Pieejams: [http://www.venice.coe.int/WebForms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2010\)039rev-e](http://www.venice.coe.int/WebForms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2010)039rev-e) [aplūkots 28.04.2018.]

Normatīvie akti

44. Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija. Parakstīta Romā 04.11.1950. [22.02.2018. red.]
45. Eiropas Savienības Pamattiesību harta. Pieņemta 07.12.2000. [23.03.2018. red.]
46. Latvijas Republikas Satversme: LV likums. Pieņemts 15.02.1922. [22.02.2018. red.]
47. Civillikums: LV likums. Pieņemts 28.01.1937. [06.04.2019. red.]
48. Satversmes tiesas likums: LV likums. Pieņemts 05.06.1996. [16.04.2018. red.]
49. Civilprocesa likums: LV likums. Pieņemts 14.10.1998. [02.05.2018. red.]
50. Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību: LV likums. Pieņemts 15.10.1998. [06.04.2019. red.]
51. Kriminālprocesa likums: LV likums. Pieņemts 21.04.2005. [13.03.2019. red.]
52. Administratīvā procesa likums: LV likums. Pieņemts 25.10.2011. [30.04.2018. red.]
53. Saeimas 2000.gada 30.novembra grozījumi Satversmes tiesas likumā, 17.punkts. Latvijas Vēstnesis, 20.12.2000. Nr. 460/464 (2371/2375)
54. Satversmes tiesas reglaments: reglaments. Pieņemts 05.02.2014. [16.04.2018. red.]
55. Constitution of Germany [Vācijas konstitūcija]. Pieejams: http://www.servat.unibe.ch/icl/gm00000_.html [aplūkots 28.04.2018.]

56. Constitutional Court Act of the Republic of Slovenia [Slovēnijas konstitucionālās tiesas likums]. Pieejams: <http://www.usrs.si/media/cpnstitutional.court.act.full.text.pdf> [aplūkots 28.04.2018.]
57. Федеральный конституционный закон „О Конституционном Суде Российской Федерации” [Krievijas konstitucionālās tiesas likums]. Pieejams: <http://www.ksrf.ru/ru/Info/LegalBases/FCL/Documents/FCL.pdf> [aplūkots 28.04.2018.]
58. The law on the Constitutional court of the Republic of Lithuania [Lietuvas konstitucionālās tiesas likums]. Pieejams: <https://www.lrkt.lt/en/about-the-court/legal-information/the-law-on-the-constitutional-court/193> [aplūkots 28.04.2018.]
59. Constitutional tribunal act of the republic of Poland [Polijas konstitucionālās tiesas likums]. Pieejams: <https://www.refworld.org/docid/3ae6b53b10.html> [aplūkots 30.04.2018]
60. The Constitutional Act on the Constitutional Court of the republic of Croatia [Horvātijas konstitucionālās tiesas likums]. Pieejams: <https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/hr/hr060en.pdf> [aplūkots 30.04.2018.]
61. Law on the Constitutional Court of the Republic of Lithuania [Lietuvas konstitucionālās tiesas likums]. Pieejams: <https://www.lrkt.lt/en/about-the-court/legal-information/the-law-on-the-constitutional-court/193> [aplūkots 14.03.2019.]
62. Czech Republic Constitutional Court act [Čehijas konstitucionālās tiesas likums]. Pieejams: https://www.usoud.cz/fileadmin/user_upload/ustavni_soud_www/Pravni_uprava/AJ/Constitutional_court_act_182_1993.pdf [aplūkots 14.03.2019.]
63. Austrian Constitutional Court Act [Austrijas konstitucionālās tiesas likums]. Pieejams: https://www.ris.bka.gv.at/Dokumente/Erv/ERV_1953_85/ERV_1953_85.pdf [aplūkots 14.03.2019.]
64. Code of Administrative Court (Federal Law Gazette I page 686). [Vācijas administratīvā procesa likums]. Pieejams: http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_vwgo/englisch_vwgo.html [aplūkots 11.03.2019.]
65. Code of Administrative Procedure Estonia [Igaunijas administratīvā procesa likums]. Pieejams: <https://www.riigiteataja.ee/akt/125102012010> [aplūkots 11.03.2019.]

Juridiskās prakses materiāli

66. ECT 23.07.1968. spriedums lietā Relating to certain aspects of the laws on the use of languages in education in Belgium pret Beļģiju (iesnieguma Nr. 1474/62; 1677/62; 1691/62; 1769/63; 1994/63; 2126/64).

67. ECT 17.01.1970. spriedums lietā Delcourt pret Beļģiju (iesnieguma Nr. 2689/65).
68. EST 15.05.1986. spriedums lietā C-222/84 Marguerite Johnston pret Chief Constable of the Royal Ulster Constabulary.
69. ECT 04.12.1995. spriedums lietā Bellet pret Franciju (iesnieguma Nr. 23805/94).
70. ECT 03.03.2000. spriedums lietā KRČMÁŘ un citi pret Čehijas Republiku (iesnieguma Nr. 35376/97).
71. ECT 25.03.2014. spriedums lietā Vuckovic un citi pret Serbiju (iesnieguma Nr. 17153/11).
72. ECT 27.04.2017. spriedums lietā SCHMIDT pret Latviju (iesnieguma Nr. 22493/05).
73. EST 25.07.2002. spriedums lietā C-50/00 P Unión de Pequeños Agricultores pret Eiropas Savienības Padomi.
74. EST 14.03.2013. spriedums lietā C-415/11 Mohamed Aziz pret Caixa d'Estalvis de Catalunya, Tarragona i Manresa (Catalunyacaixa).
75. EKT 30.09.2003. spriedums lietā: C-149/95P (R) Atlantic Container Line AB and Others v Commission of the European Communities.
76. EKT 14.04.2005. spriedums lietā C-110/03 Kingdom of Belgium v Commission of the European Communities.
77. Satversmes tiesas 20.05.2002. spriedums lietā Nr. 2002-01-03. Latvijas Vēstnesis, 2002, nr.75.
78. Satversmes tiesas 06.12.2004. spriedums lietā Nr. 2004-14-01, secinājumu daļas 10.p. Latvijas Vēstnesis, 2004, nr.195.
79. Satversmes tiesas rīcības sēdes 31.08.2005. lēmums lietā Nr.2005-12-0103. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2005/05/2005-12-0103_Citi_Ricibas_sedes_lemums.pdf [aplūkots 16.04.2018.]
80. Satversmes tiesas rīcības sēdes 31.08.2005. lēmums par kārtību, kādā pieņemams Satversmes tiesas likuma 19.2 panta piektajā daļā paredzētais lēmums (nav publicēts, pieejams Satversmes tiesas kancelejā).
81. Satversmes tiesas 10.05.2007. lēmums lietā Nr. 2007-10-0102. Pieejams: https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2007/04/2007-10-0102_Citi_Lemums_lugums.pdf#search=2007-10-0102 [aplūkots 16.04.2018.]
82. Satversmes tiesas kolēģijas 10.05.2007. lēmums lietā Nr. 2007-10-0102. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2007/04/2007-10-0102_Lemums_ierosinasana.pdf#search=2007-10-0102 [aplūkots 14.04.2019.]

83. Satversmes tiesas kolēģijas 29.04.2008. lēmums lietā Nr.2008-09-0106. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2008/04/2008-09-0106_Lemums_ierosinasana.pdf [aplūkots 14.04.2019.]
84. Satversmes tiesas 02.06.2008. sprieduma lietā Nr. 2007-22-01. Latvijas Vēstnesis, 2008, nr.89.
85. Satversmes tiesas kolēģijas 12.06.2008. lēmums lietā Nr.2008-11-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2008-11-01_Lemums_ierosinasana.pdf [aplūkots 16.03.2019.]
86. Satversmes tiesas kolēģijas 20.06.2008. lēmums lietā Nr.2008-12-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2008-12-01_Lemums_ierosinasana.pdf [aplūkots 25.04.2018.]
87. Satversmes tiesas 04.02.2009. spriedums lietā Nr. 2008-12-01, Latvijas Vēstnesis, 2009, nr.21
88. Satversmes tiesas kolēģijas 13.10.2009. lēmums lietā Nr. 2009-102-01. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=199148> [aplūkots 28.04.2018.]
89. Satversmes tiesas kolēģijas 15.01.2010. lēmums lietā Nr. 2010-03-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2010-03-01_Lemums_ierosinasana.pdf#search=2010-03-01 [aplūkots 15.03.2019.]
90. Satversmes tiesas kolēģijas 18.01.2010. lēmums lietā Nr. 2010-05-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2010-05-01_Lemums_ierosinasana.pdf [aplūkots 16.04.2018.]
91. Satversmes tiesas kolēģijas 26.01.2010. lēmums lietā Nr. 2010-08-01. Pieejams: https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2010-08-01_Lemums_ierosinasana.pdf#search=2010-08-01 [aplūkots 25.03.2018.]
92. Satversmes tiesas kolēģijas 03.03.2010. lēmums lietā Nr. 2010-15-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2010-15-01_Lemums_ierosinasana.pdf [aplūkots 14.04.2019.]
93. Satversmes tiesas rīcības sēdes 05.03.2010. lēmums lietā Nr.2010-08-01 (nav publicēts, pieejams Satversmes tiesas kancelejā).
94. Satversmes tiesas kolēģijas 08.04.2010. lēmums lietā Nr.2010-23-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2010-23-01_Lemums_ierosinasana.pdf [aplūkots 23.03.2019.]

95. Satversmes tiesas kolēģijas 14.04.2010. lēmums lietā Nr. 2010-26-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2010-26-01_Lemums_ierosinasana.pdf#search=2010-26-01 [aplūkots 14.02.2019.]
96. Satversmes tiesas 17.05.2010. spriedums lietā Nr. 2009-93-01. Latvijas Vēstnesis, 2010, nr.79.
97. Satversmes tiesas kolēģijas 10.08.2010. lēmums lietā Nr.2010-59-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2010-59-01_Lemums_ierosinasana.pdf [aplūkots 17.04.2018.]
98. Satversmes tiesas 24.11.2010. spriedums lietā Nr. 2010-08-01, Latvijas Vēstnesis, 2010, nr.187.
99. Satversmes tiesas 30.11.2010. lēmums lietā Nr. 2010-43-01 un lietā Nr. 2010-58-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2010-43-01_Lemums_izbeigsana.pdf. [aplūkots 28.04.2018.]
100. Satversmes tiesas 30.03.2011. spriedums lietā Nr. 2010-60-01, Latvijas Vēstnesis, 2011, nr.51.
101. Satversmes tiesas rīcības sēdes 20.01.2012. lēmums lietā Nr. 2012-03-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2012-03-01_Citi_Lemums_lugums.pdf#search= [aplūkots 20.03.2019.]
102. Satversmes tiesas rīcības sēdes 20.01.2012. lēmums lietā Nr.2012-03-01. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/243058-satversmes-tiesas-ricibas-sedes-lemums-lieta-nr-2012-03-01> [aplūkots 03.03.2019.]
103. Satversmes tiesas kolēģijas 20.01.2012. lēmums lietā Nr.2012-03-01. Pieejams:http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2012-03-01_Lemums_ierosinasana.pdf#search= [aplūkots 20.03.2019.]
104. Satversmes tiesas rīcības sēdes 27.03.2012. lēmums lietā Nr.2012-07-01 (nav publicēts, pieejams Satversmes tiesas kancelejā).
105. Satversmes tiesas 06.06.2012. spriedums lietā Nr. 2011-21-01. Latvijas Vēstnesis, 2012, nr.89.
106. Satversmes tiesas kolēģijas 14.12.2012. lēmums lietā Nr. 2012-25-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2012-25-01_Lemums_ierosinasana.pdf#search=2012-25-01 [aplūkots 14.04.2019.]

107. Satversmes tiesas rīcības sēdes 19.04.2013. lēmums (nav publicēts, pieejams Satversmes tiesas kancelejā).
108. Satversmes tiesas kolēģijas 26.04.2013. lēmums lietā 2013-08-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2013-08-01_Lemums_ierosinasana.pdf#search= [aplūkots 26.03.2019.]
109. Satversmes tiesas 24.10.2013. spriedums lietā Nr. 2012-23-01, Latvijas Vēstnesis, 2013, Nr.209.
110. Satversmes tiesas 24.04.2014. spriedums lietā Nr. 2013-12-01, Latvijas Vēstnesis, 2014, nr.82.
111. Satversmes tiesas 19.06.2014. rīcības sēdes lēmums lietā Nr. 2014-09-01 (nav publicēts, pieejams Satversmes tiesas kancelejā).
112. Satversmes tiesas 28.11.2014. spriedums lietā Nr. 2014-09-01, Latvijas Vēstnesis, 2014, nr.238.
113. Satversmes tiesas rīcības sēdes 04.02.2015. lēmums lietā Nr. 2015-03-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2015-03-01_Citi_Lemums_lugums.pdf [aplūkots 26.03.2019.]
114. Satversmes tiesas kolēģijas 03.07.2015. lēmums lietā Nr.2015-12-01. Pieejams: https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2015-15-01_Lemums_ierosinasana.pdf#search=2015-15-01 [aplūkots: 20.03.2019.]
115. Satversmes tiesas kolēģijas 11.01.2016. lēmums lietā Nr.2016-02-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2016-02-01_Lemums_ierosinasana-1.pdf#search=2016-02-01 [aplūkots 25.03.2019.]
116. Satversmes tiesas 18.04.2016. lēmums lietā Nr.2015-15-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2015/07/2015-15-01_Lemums_izbeigsana.pdf#search= [aplūkots 17.03.2019.]
117. Satversmes tiesas kolēģijas 19.05.2016. lēmums (pieteikums Nr.59/2016). Pieejams: <http://www.satv.tiesa.gov.lv/decisions/kolegijas-2016-gada-19-maija-lemums-pieteikums-nr-592016/> [aplūkots 03.03.2019.]
118. Satversmes tiesas kolēģijas 10.04.2017. lēmums lietā 2017-10-01. Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp->

- content/uploads/2017/04/2017-10-01_Lemums_ierosinasana.pdf#search=2017-10-01
[aplūkots 16.04.2018.]
119. Satversmes tiesas 11.10.2017. spriedums lietā Nr.2017-10-01, Latvijas Vēstnesis, 2017, nr.204.
 120. Satversmes tiesas kolēģijas 08.05.2018. lēmums (pieteikuma Nr.53/2018). Pieejams: <http://www.satv.tiesa.gov.lv/decisions/kolegijas-2018-gada-8-maija-lemums-pieteikums-nr-53-2018/> [aplūkots 16.04.2018.]
 121. Satversmes tiesas kolēģijas 09.08.2018. lēmums (pieteikums Nr.155/2018). Pieejams: <http://www.satv.tiesa.gov.lv/decisions/kolegijas-2018-gada-9-augusta-lemums-pieteikums-nr-115-2018/> [aplūkots 03.03.2019.]
 122. Satversmes tiesas kolēģijas 16.10.2018. lēmums (pieteikums Nr. 157/2018). Pieejams: <http://www.satv.tiesa.gov.lv/decisions/kolegijas-2018-gada-16-oktobra-lemums-pieteikums-nr-157-2018/> [aplūkots 03.03.2019.]
 123. Satversmes tiesas kolēģijas 31.10.2018. lēmums (pieteikuma Nr. 155/2018). Pieejams: <http://www.satv.tiesa.gov.lv/decisions/kolegijas-2018-gada-31-oktobra-lemums-pieteikums-nr-155-2018/> [aplūkots 14.04.2019.]
 124. Satversmes tiesas kolēģijas 15.01.2019. lēmums (pieteikuma Nr. 190/2018). Pieejams: <http://www.satv.tiesa.gov.lv/decisions/kolegijas-2019-gada-15-janvara-lemums-pieteikums-nr-190-2018/> [aplūkots: 15.03.2019.].
 125. Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 18.05.2007. lēmums lietā nr. SKA-388/2007. Pieejams: <http://at.gov.lv/downloadlawfile/4911> [aplūkots 25.03.2018.]
 126. Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 19.07.2010. lēmums lietā SKA-796/2010. Pieejams: <http://at.gov.lv/downloadlawfile/4737> [aplūkots 25.03.2018.]
 127. Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 11.07.2011. lēmums lietā Nr. SKA-485/2011. Pieejams: <https://www.tiesas.lv/nolemumi/pdf/23572.pdf> [aplūkots 25.03.2018.]
 128. Augstākās tiesas 20.11.2012. lēmums lietā Nr. SKA-1020/2012.
 129. Tiesu prakses vispārīgums. Pagaidu tiesas aizsardzības līdzekļu piemērošana administratīvajā procesā tiesā. Rīga, 2014. Pieejams: http://at.gov.lv/files/uploads/files/6_Judikatura/Tiesu_prakses_apkopojumi/2016/8-Pagaidu_aizsardziba_visparinajums_2014.doc [aplūkots 06.04.2019.]

130. Tiesu prakse prasības nodrošinājuma lietās. Rīga, 2015. Pieejams:
http://at.gov.lv/files/uploads/files/6_Judikatura/Tiesu_prakses_apkopojumi/2015/Prasibas%20nodrosinajums-petijums.doc [aplūkots 02.05.2018.]
131. Hamkova D. Tiesu prakse lietās, kurās noziedzīga nodarījuma sastāva pazīme ir būtisks kaitējums. Rīga, 2018. Pieejams:
http://www.at.gov.lv/files/uploads/files/6_Judikatura/Tiesu_prakses_apkopojumi/2018/Apkopojums_butisks%20kaitejums_15_03_2018.docx [aplūkots 06.04.2019.]

Maģistra darbs “Pagaidu tiesiskās aizsardzības līdzekļi konstitucionālajā tiesvedībā” izstrādāts Latvijas Universitātes Juridiskajā fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.
Autore: _____ Annija Gobiņa.

Rekomendēju/nerekomendēju darbu aizstāvēšanai Vadītāja: asoc. prof., Dr.iur. Anita Rodiņa
_____ 2019.gada __.aprīlī.

Recenzents:

Darbs iesniegts Valststiesību zinātņu katedrā 2019.gada 26.aprīlī.

Dekāna pilnvarotā persona: _____

Darbs aizstāvēts maģistra gala pārbaudījuma komisijas sēdē __.____.2019.

Prot. Nr.____ Komisijas sekretārs(-e):